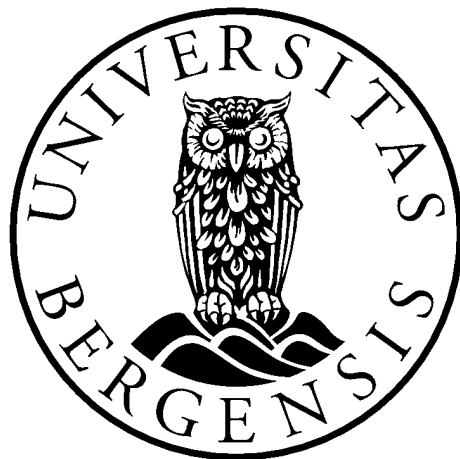

Barnevernsansattes erfaringer med å oppnå tilbakeføring etter fosterhjemsplassing

En kvalitativ intervjustudie

Ingvild Lind og Julie Foshaug Romark

MASTEROPPGAVE

Master i barnevern

Vår 2022

Det psykologiske fakultet

Institutt for helse, miljø og likeverd (Hemil)

Hovedveileder: Sara Jahnke

Biveileder: Heidi Marie Kirkeng Meling

Forord

Masteroppgaven har vært en lærerik, givende og krevende prosess. Vi er veldig glade for at vi har hatt et helt år til å gå i dybden på et viktig og spennende tema, selv om tiden har gått utrolig fort. Til tross for at det har vært utrolig spennende har vi også hatt noen perioder der vi har trengt støtte og motivasjon fra de rundt oss.

Takk til vår hovedveileder Sara Jahnke og biveileder Heidi Marie Kirkeng Meling. Deres gode råd og veiledning har vært betydningsfullt, og hjulpet oss utforme masteroppgaven i sin helhet. Takk til kaféer rundt om i Bergen som har hjulpet på motivasjonen. Vi ønsker også å takke de fine menneskene vi har rundt oss som har måtte ta hensyn til at vi har vært ganske opptatte det siste året, og som har vist oss støtte i denne tiden. Ikke minst ønsker vi å takke alle våre informanter som tok seg tid til å stille til intervju i en tidspresst arbeidshverdag. Deres erfaringer har vært avgjørende for oppgaven!

Bergen, mai 2022

Ingvild Lind og Julie Foshaug Romark

Sammendrag

Den europeiske menneskerettsdomstolens kritikk av norsk barnevern har lagt press på at barnevernet i større grad skal ha søkelys på målet om tilbakeføring ved fosterhjems plasseringer. Formålet med forskningsprosjektet var å innhente kunnskap om erfaringer barnevernsansatte har med å jobbe for å oppnå tilbakeføring etter fosterhjems plasseringer. Vi undersøkte det gjennom forskningsspørsmål om hvilke erfaringer barnevernsansatte hadde med å ta hensyn til barnets tilknytning og endringsarbeid med biologiske foreldrene etter en fosterhjems plassering. De empiriske dataene, innhentet gjennom ti kvalitative semistrukturerte intervjuer innenfor Vestland fylkeskommune, ble analysert ved hjelp av systematisk tekstkondensering. Vi tok utgangspunkt i faglitteratur og forskning på foreldre- barn- tilknytning og endringsarbeid, og valgte en fenomenologisk tilnærming. Funnene våre indikerer at det er utfordrende for barnevernsansatte å vekte motstridende hensyn, krav og forventninger i tilbakeføringssaker. Funnene avdekket et behov for økt profesjonell klarhet i vurderinger om barnets beste i tilbakeføringsprosesser. Videre viste forskningsprosjektet at midlertidighet som prinsipp i praksis medførte en rekke dilemmaer, som omhandlet endringsarbeid med biologiske foreldre kombinert med hensyn til barnets tilknytning, tilhørighet og behov for stabilitet. I henhold til barnets tilknytning, ble det tidvis fremstilt som vanskelig å identifisere hvem barnet primært var tilknyttet, som en følge av at barnets stemme og atferd kunne virke misvisende. Kritikken fra Den europeiske menneskerettsdomstolen hadde medført usikkerhet knyttet til barnevernsarbeidet i tilbakeføringssaker. Ønsket om å tilfredsstille krav og frykt for å gjøre feil kan potensielt gå utover barnets beste. Vi har konkludert med at det er behov for økt klarhet i arbeidet med tilbakeføringssaker.

Nøkkelord: barnevern, tilbakeføring, tilknytning, endringsarbeid, midlertidig, intervjustudie.

Abstract

Criticism from the European Convention on Human Rights emphasizes that child welfare workers should increasingly focus on the goal of reunification of foster children with their biological parents. The aim of this thesis was to obtain experience- based knowledge about the process of working towards reunifying foster children and biological parents. We examined the issue through research questions about how welfare workers preserve the child's attachment and deal with making alteration in the biological parents after a foster placement. The empirical data, obtained through ten qualitative semi-structured interviews within Vestland county, were analyzed through text condensation. Our approaches were based on academic literature and science about parent- child- attachment and alteration work with biological parents, with a phenomenological approach. According to findings, weighing different considerations, requirements and expectations in reunification cases can be demanding due to conflicting perspectives. Additionally, clarity is needed to decide in the child's best interest. Furthermore, the increased focus on temporality, led to an increase in dilemmas, such as working with biological parents combined with preserving children's attachment, affiliation, and stability. In relation to attachment, findings show that determining to whom the child is primarily attached can be challenging, as children's behavior and opinions can be misleading. Critique from the European Convention on Human Rights has resulted in increased uncertainty regarding reunification practice. While the aspiration to satisfy requirements and fear of misjudgment can disturb the child's best interest. Therefore, we conclude that further clarification in reunification cases is necessary.

Keywords: child welfare, reunification, attachment, alteration work, temporary, interview study.

Innholdsfortegnelse

1. Introduksjon	10
1.1 Problemstilling og avgrensning av tema	12
1.2 Oppbygning av oppgaven	13
2. Teoretisk rammeverk og sentrale begreper	14
2.1 Tilknytningsteorien sitt utspring og videreutvikling	14
2.2 Omsorgspersonen har det overordnede ansvaret i barnets tilknytningsprosess til tross for barnets påvirkningskraft	16
2.3 Makro-separasjoner og barns behov for kontinuitet i relasjoner	19
2.4 Hensyn til fosterbarns omsorgsbehov i vurdering av tilbakeføring	21
2.5 Å lykkes med tilbakeføring fordrer et godt endringsarbeid med biologiske foreldre	23
3. Lovgrunnlag, politiske føringer og barnevernfaglig praksis	27
3.1 Presisering av målet om midlertidighet ved fosterhjemsplasseringer	28
3.2 Barnets framtidsutsikter og rett til stabilitet	29
3.3 Barnets beste	30
3.4 Hensynet til barnets tilknytning	31
3.5 Utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp og biologisk prinsipp	32
3.6 Barnets rett til medvirkning	33
3.7 Barnets behov i sentrum (BBIC)	33
4. Forskning knyttet til potensielle tilbakeføringssaker	36
4.1 Oppfølging av barn og biologiske foreldre: et konfliktfylt og krevende arbeid	36
4.2 Fosterbarns tilknytningstrygghet til fosterforeldre og biologiske foreldre	39
4.3 Betydningen av kontakt med biologisk familie og stabilitet i oppholdet	40
4.4 Forskningsoppsummering	43

---

5. Metode	44
5.1 Kvalitativ tilnærming	44
5.2 Vitenskapsteoretisk tilnærming: fenomenologien	45
5.3 Forskerens forforståelse	47
5.4 Utvalg og rekruttering av informanter	48
5.5 Semistrukturerte intervjuer	50
5.6 Intervjuguide	51
5.7 Transkripsjon	51
5.8 Analyse: Systematisk tekstkondensering	52
5.9 Kvalitetskriterier - Forskningsprosjektets gyldighet	55
5.9.1 Bekreftbarhet	55
5.9.2 Pålitelighet	56
5.9.3 Overførbarhet	56
5.9.4 Troverdighet	57
5.10 Forskningsetiske hensyn og vurderinger	58
5.10.1 Konsekvenser av å delta og informert samtykke	59
5.10.2 Konfidensialitet og dataoppbevaring	60
5.10.3 Forskerens rolle	61
6. Fremstilling av funn	62
6.1 Hensynet til barnets tilknytning og tilhørighet er avgjørende for tilbakeføring	63
6.1.1 Barnet kan være tilknyttet både biologiske foreldre og fosterforeldre	63
6.1.1.1 Diskusjon	68
6.1.2 Barnets stemme om sin tilknytning er viktig for en vellykket tilbakeføring	71
6.1.2.1 Diskusjon	72

6.1.3 Familietilhørighet er et livslangt behov	74
6.1.3.1 Diskusjon	76
6.2 Midlertidighet ved fosterhjems plasseringer medfører dilemmaer i praksis	78
6.2.1 Økt innsats til å drive endringsarbeid med biologiske foreldre	78
6.2.1.1 Diskusjon	82
6.2.2 Manglende stabilitet utfordrer barnets tilknytningsutvikling	84
6.2.2.1 Diskusjon	86
6.2.3 Det biologiske prinsippet må ikke bli styrende over barnets beste	88
6.2.3.1 Diskusjon	90
6.3 Hyppig kontakt og slektsfosterhjem kan forenkle tilbakeføring	91
6.3.1 «Det er lettere å tenke tilbakeføring hvis det har vært hyppig kontakt»	91
6.3.1.1 Diskusjon	92
6.3.2 Slektsfosterhjem opprettholder tilknytning og forenkler tilbakeføring	95
6.3.2.1 Diskusjon	96
6.4 Endringsarbeid med foreldre og kvalitetssikring av endringer som utfordring	99
6.4.1 Erkjennelse som første steg i foreldrenes endringsarbeid	99
6.4.1.1 Diskusjon	101
6.4.2 Trening på foreldreferdigheter begrenses av at barnet er plassert	104
6.4.2.1 Diskusjon	105
6.4.3 Hvorvidt endringene er reelle og varige er «kvalifisert gjetting»	106
6.4.3.1 Diskusjon	108
7. Oppsummerende drøfting og avslutning	110
7.1 Hvilke erfaringer har barnevernsansatte med å jobbe for å oppnå tilbakeføring etter fosterhjems plasseringer?	110
7.2 Forskningsprosjektets styrker og begrensninger	115

7.3 Implikasjon for videre forskning og praksis	117
8. Referanseliste	120
9. Vedlegg	129
1. Informasjonsskriv og samtykkeerklæring	130
2. Intervjuguide	135
3. Godkjennelse NSD	137

1. Introduksjon

Barneverntjenesten sin målsetting ved omsorgsovertakelser skal ifølge Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) og Høyesterett være tilbakeføring (Barne- og familiedepartementet, 2020). En plassering etter barnevernloven (bvl.) (1992) § 4-12, blir iverksatt når foreldrene ikke evner å gi barnet tilstrekkelig omsorg og beskyttelse. Norge ble i 2019 dømt for brudd på menneskerettighetene av EMD i Strand Lobben-dommen. Dommen har medført kritikk av barneverntjenesten sin oppfølging av biologiske foreldre etter en omsorgsovertakelse. Norge hadde i sin saksbehandling hatt overveiende fokus på barnets beste og tatt utgangspunkt i at det var å vokse opp i fosterhjemmet, uten å sikre at beslutningsgrunnlaget var i tråd med menneskerettighetene. Dommen har vært med på å synliggjøre et behov for endring i praksis og styrkning av saksgangen ved omsorgsplasseringer (Ofte Dahl, 2019). Dersom tilbakeføring til biologiske foreldre ikke gjennomføres, må det ifølge EMD fremgå tydelig av barneverntjenestens begrunnelse hvorfor det ikke er aktuelt og hva de har gjort for å muliggjøre en gjenforening (Barne- og familiedepartementet, 2020). Jusprofessor Stang uttalte til Skogstrøm (2021) at det norske barnevernet for tidlig vurderer en plassering som langvarig, noe som kan forhindre tilbakeføring innen rimelig tid og føre til at barnet utvikler en sterk tilknytning i fosterhjemmet. Barneverntjenesten skal altså etterstrebe tilbakeføring når det er mulig, samtidig som barnet skal sikres tilstrekkelig omsorg og beskyttelse. Kompleksiteten i barnevernsarbeid er med på å gjøre beslutninger krevende, og målsettingene kan oppleves som motsetningsfylte (Christiansen & Kojan, 2016). Videre hevder forfatterne at målet om å sikre barnets trygge og stabile omsorgsforhold kan komme i konflikt med målet om å støtte foreldrene som omsorgsgivere og ivareta barnets behov for relasjonell kontinuitet. Daro (2019) belyste lignende dilemmaer hvor barnevernet dras mellom å sørge for system-resultater, som å redusere senere mishandling, antall omsorgsplasseringer, raskere tilbakeføring og gjenforening av familier. Samtidig som behovet for å demonstrere målbare forbedringer i barns velvære og foreldrenes kapasitet. Hun mener at midlertidig plassering i fosterhjem ikke nødvendigvis er forenlig med å gi barnet permanente og stabile omstendigheter.

Praksis i barnevernet er i ferd med å revideres for å følge opp EMD og Høyesterett sine målsettinger hva gjelder tilbakeføring (Skogstrøm, 2021). Nye krav til praksis skal i større grad enn tidligere styrke barn og foreldres rettssikkerhet, og bedre barnevernfaglig arbeid (Stortinget, 2021). Enkelte lovendringer ble vedtatt ikrafttredelse allerede fra januar 2022, og i 2023 vil det komme enda flere krav som skal utfylle den nye barnevernloven (Stortinget, 2021; Kommunesektorens organisasjon, 2022). Forskningen til Bufdir har avdekket et behov for økt kunnskap om midlertidighet og kontinuitet ved fosterhjems plasseringer, og kunnskap om hvordan skape tilknytning og stabilitet for fosterbarnet når målsettingen er tilbakeføring (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022). Barneombud Engh uttrykte bekymring overfor det økte ansvaret som pålegges barneverntjenestene, og påpekte at barneverntjenesten verken er faglige eller økonomisk rustet for det økte ansvaret. Hun frykter at ressursmangel kan føre til at barn ikke får nødvendige tiltak og hjelp (Aksnes et al., 2021). Dermed ser vi antydning til mangler på ressurser og flere konflikterende hensyn i arbeide med tilbakeføring, og vi ønsker derfor å se hvordan barnevernsansatte opplever å jobbe i et midlertidig perspektiv etter plassering i fosterhjem jf. § 4-12 i bvl. (1992).

Vi har ikke lykkes med å finne forskning som ser på barnevernsansatte sine opplevelser av problematikken ved tilbakeføringsmålet. Vi fant imidlertid forskning som kan knyttes opp mot problemstillingen, som omhandler tematikk vi har sett er gjennomgående ved diskusjoner om tilbakeføring. Eksempler på relevante funn var forskning på ivaretagelse av barnets behov for tilknytning, stabilitet og kontakt (Gerds- Andresen, 2020; Fuentes et al., 2019; Jacobsen et al., 2014; Maaskant, 2015; McWey & Cui, 2021; Ponciano, 2010; Skoglund & Thørnblad, 2021a; Socialstyrelsen, 2021). I tillegg fant vi relevant forskning på samarbeid og involvering av biologiske foreldre i barnevernssaker (Skilbred & Moldestad, 2010; Socialstyrelsen, 2020; Syrstad & Ness, 2021). Med våre funn ønsker vi å bidra til å fylle et kunnskapshull ved å undersøke hvordan barnevernsansatte erfarer å jobbe frem mot en potensiell tilbakeføring. Det kan bidra til en mer helhetlig forståelse av det barnevernfaglige arbeidet, hvilke utfordringer de ansatte står overfor og avdekke eventuelle behov fra videre forskningsområder. Vår oppfatning er at dette forskningsprosjektet er dagsaktuelt, som følge av at det de senere årene har blitt avdekket et behov for endring i Norsk barnevernfaglig praksis opp mot målet om tilbakeføring (Barne- og familiedepartementet, 2020). Videre i inneværende kapittel vil vi

---

belyse vår problemstilling, avgrensning av oppgavens omfang og til slutt vise til oppgavens videre oppbygging.

1.1 Problemstilling og avgrensning av tema

Store deler av kritikken fra EMD handler om at barneverntjenesten ofte tar utgangspunkt i at barnet skal vokse opp i fosterhjemmet (Ofte Dahl, 2019). Det kan medføre at barnets tilknytning blir i fosterhjemmet som kan tale imot en tilbakeføring, ifølge Stang (Skogstrøm, 2021). Ved beslutninger om tilbakeføring fra fosterhjem til biologisk familie, er hensynet til barnets tilknytning av vesentlig betydning (Barnevernloven, 1992, § 4-21). Bowlby (1969) definerte tilknytning som de psykologiske båndene barnet har til sine omsorgspersoner. Tilknytningsteori er sentralt innen utviklingspsykologi, og er grunnleggende innen barnevernfaglig arbeid. Det er særlig gjeldende i saker der man skal vurdere flytting av barn fra et omsorgsmiljø til et annet (Bunkholdt, 2000). I bvl. (1992) § 4-21 første ledd kommer det frem at barnet i utgangspunktet skal tilbakeføres til foreldrene «når det er overveiende sannsynlig at foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg». God omsorg kjennetegnes av sensitivitet og responsivitet, i tillegg er mentaliseringsevne et nærliggende begrep (Brandtzæg et al., 2019; Daniel et al., 2010; Torgersen, 2013). For at biologiske foreldre skal opparbeide seg en god nok omsorgskompetanse er det nødvendig med et endringsarbeid. Barneverntjenesten er pliktig å tilby veiledning og oppfølging, og formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser dersom det er ønskelig fra foreldrenes side (Barnevernloven, 1992, § 4-16). Tilknytningsperspektivet fremkommer i bvl. (1992) § 4-21 første ledd andre punktum, ved at barnet ikke skal tilbakeføres hvis tilknytningen til fosterforeldrene er så sterk at det samlet sett vurderes at barnet kan få alvorlige konsekvenser ved å flytte tilbake til biologiske foreldre. Tilknytningsproblematikken vil variere i hver enkelt (foster)familie, og utfordringene er komplekse og sammensatte (Killén, 2019b). Med dette som bakteppe har vi valgt å utforske hvordan barnevernsansatte jobber for å endre omsorgskompetansen til biologiske foreldre slik at de kan tilby barnet god omsorg, og samtidig ivareta barnets tilknytning. Vi fulgte et kvalitativt forskningsdesign der vi gjennomførte ti semistrukturerte intervjuer med barnevernsansatte i Vestland fylkeskommune. Vi utformet problemstilling og forskningsspørsmål med utgangspunkt i et mangelfullt datagrunnlag på forskningsområdet,

---

sammen med nåtidens søkelys på tilbakeføring og teori om barns tilknytning. Dermed utviklet vi følgende problemstilling:

Hvilke erfaringer har barnevernsansatte med å jobbe for å oppnå tilbakeføring etter fosterhjems plasseringer?

Vi søkte å besvare problemstillingen via to forskningsspørsmål:

1. Hvilke erfaringer har barnevernsansattes med å ta hensyn til barnets tilknytning etter en fosterhjems plassering?
2. Hvilke erfaringer har barnevernsansatte med biologiske foreldres endringsarbeid mens barnet er plassert i fosterhjem?

1.2 Oppbygning av oppgaven

I kapittel 2 skal vi presentere relevant teori som har betydning for barns utvikling av tilknytning, som tilknytningsteorien, transaksjonsmodellen og kvaliteter ved foreldreomsorgen. Vi presenterer videre relevant teori om barnevernets endringsarbeid med biologiske foreldre, i lys av temaer som motivasjon, erkjennelse av egne utfordringer og samarbeid. I kapittel 3 redegjøres det for lovgrunnlaget og politiske føringer som er relevante for dette forskningsprosjektet. Der presenteres sentrale lover, ulike Proposisjoner til Stortinget (Prop.), Norges offentlige utredninger (NOU), uttalelser fra Høyesterett og EMD. Avslutningsvis i kapittel 3 vil vi presentere BBIC-trekanten (Barnets behov i centrum). Neste kapittel (4) tar for seg relevant forskning knyttet til tilbakeføringsarbeid og barns tilknytningsproblematikk. I kapittel 5 presenteres valgt metode, vitenskapsteoretisk tilnærming (fenomenologien) og analysemodell (Malteruds systematiske tekstkondensering). I slutten av kapittelet belyser vi også hvordan kvalitet og etisk forsvarlighet som er sikret i forskningsprosjektet. I kapittel 6 presenteres aktuelle funn, der hvert undertema i resultatkategoriene etterfølges av en drøfting av funnene opp mot valgt teori og forskning. I kapittel 7 gis det avslutningsvis en oppsummerende drøfting, der det blir redegjort for forskningens styrker og begrensninger, og gitt anmodninger til videre forskning.

---

2. Teoretisk rammeverk og sentrale begreper

Tilknytningsteorien er en betydningsfull psykologisk teori om hvordan tilknytningsrelasjoner utvikler emosjonelle bånd og hvordan det har innvirkning på individers utvikling og helse (Bowlby, 1969). Eksempelvis i form av kvaliteter ved foreldreomsorgen, som sensitivitet og responsivitet. Teorien har også betydning for å forstå hvordan barnet forholder seg til, og påvirkes av, sine biologiske foreldre eller sine fosterforeldre (Bunkholdt, 2000). Tilknytningsteorien har imidlertid fått kritikk for å undergrave betydningen av barnets genetiske utrustning og individuelle forskjeller, deriblant temperamentsforskjeller og resiliens. En sentral antakelse er at den genetiske utrustningen vil kunne påvirke samspillet mellom foreldre og barn, og i hvilken grad foreldre er i stand til å endre seg (Bunkholdt & Kvaran, 2021; Killén, 2019a; Torgersen, 2013). På bakgrunn av det inkluderes også transaksjonsmodellen, som tar hensyn til interne (genetiske) og eksterne (miljø) faktorer og forstår tilknytning som en dynamisk prosess mellom omsorgsperson og barnet (Sameroff, 2009). I forbindelse med foreldre sin opparbeiding av god nok omsorgsevne frem mot en tilbakeføring, har vi valgt å se på påvirkningsfaktorer som motivasjon, erkjennelse av hjelpebehov og samarbeid.

2.1 Tilknytningsteorien sitt utspring og videreutvikling

Tilknytningsteorien har sitt utspring i Bowlby sitt arbeid fra 1969 (Daniel et al., 2010). Bowlby inngikk etter hvert et samarbeid med Ainsworth, og samarbeidet viste seg å bli viktig for videreutvikling av teorien. Ved å studere småbarn sine reaksjoner på å bli adskilt fra sine foreldre, fant Bowlby både et opplevelsesaspekt og et atferdsaspekt av fenomenet. Opplevelsesaspektet ved tilknytning dreier seg om følelsen av å høre til et fellesskap og være knyttet til spesifikke personer, som til sin familie. Atferdsaspektet dreier seg om de spesifikke mønstrene man viser i møte med andre (Kvelling, 2012). Barn kan knytte seg til andre mennesker enn omsorgspersonen, som ansatte i barnehagen eller vennsrelasjoner i senere alder. Likevel er det vist at den tilknytningen er av annen betydning enn den første tilknytningen som oppstår mellom et spedbarn og omsorgspersonen (Brandtzæg et al., 2019). Nyere forskning og faglitteratur viser at det ikke nødvendigvis må være tilknytning mellom

---

mor og barn, eller biologiske bånd, men at det er første-tilknytningen i seg selv som har betydning (Daniel et al., 2010; Schröder & Sommer, 2017). Ifølge normal utviklingsprogresjon oppstår barnets første tilknytningsbånd når det er mellom seks og tolv måneder, men kan også ha røtter fra før de første seks månedene av barnets liv, etter fødsel (Brandtzæg et al., 2019). I startfasen av barnets utvikling av tilknytning er barnet ukritisk overfor hvem som kommer nær, men vil etter hvert begynne å skille personer fra hverandre og sende ut ulik tilknytningsatferd deretter (Ainsworth, 1989; Bowlby, 1969). Et eksempel på atferd som skal tilkalle omsorgsatferd og fremme tilknytning, er gråt (Ainsworth, 1989; Bowlby, 1969). Til tross for at barnet de første tre til fire månedene er relativt ukritiske, er evnen til å skille personer fra hverandre ofte bedre enn man antar (Bowlby, 1969).

Tilknytning er en dynamisk prosess som skjer over tid ved at barn og omsorgsgivere deler emosjoner og at barnet ved gjentatte repetisjoner lærer hvordan det kan kjenne igjen, forstå og uttrykke følelser (Brandtzæg et al., 2019). Tilknytningsprosessen er avgjørende for hvordan barnet lærer å regulere følelsene sine, og hvordan det skal forholde seg til andre. I tillegg hevder tilknytningsteorien at tilknytning er en biologisk nødvendighet for å fremme trygghet (Daniel et al., 2010). Blant annet setter både Bowlby og Ainsworth søkelys på det å ha en trygg base eller havn i forelderen, mens barnet utforsker verden. For å utvikle trygghet bør barnet oppleve støtte i sin utforsking, samtidig som det vet at det alltid kan stole på at forelderen er til stede dersom det har behov for trøst eller omsorg (Jacobsen, 2009). Barnets tilknytningsatferd utvikles ut ifra stimuli barnet mottar etter å ha sendt signalet (Bowlby, 1969). Etter hvert som barnet får nok erfaring vil disse erfaringene utvise seg som spesifikke mønstre for hvordan det formidler sine behov (Brandtzæg et al., 2019). Det vil også forme hvordan barnet forholder seg til andre mennesker (Kvellido, 2012). Basert på foreldrenes respons på barnets signaler de første seks månedene av et barns liv kan man predikere barnets tilknytningsatferd og strategi som treåring. Disse mønstrene for tilknytningsatferd omtales gjerne som barnets tilknytningsstrategier (Daniel et al., 2010). Ainsworth et al. (1978) utformet en undersøkelse kalt Fremmedsituasjon- prosedyren, hvor målet var å få et bilde av barnets tilknytningsstrategi og grad av tilknytningskvalitet i relasjonene mellom barn og forelder. Prosedyren gikk ut på at barn i kort tid skulle oppleve stress ved at moren gikk ut av rommet, mens barnet ble værende med en fremmed person, og alene, før en gjenforening med mor (Killén, 2003, 2019b). Slike observasjoner kan gi indikasjoner om hvem barnet

---

foretrekker og på hvilken måte det er mottakelig for å ta imot omsorg fra foreldrene og andre (Brandtzæg et al., 2019). Observasjonene kan gi antydninger til hvorvidt barnet opplever det emosjonelle aspektet ved relasjonen på et dypere plan (Brandtzæg et al., 2019). Ainsworth et al. (1978) fant tre tilknytningsstiler: A: Unnvikende, B: Trygg, C: Ambivalent. Main og Solomon (1986) re-analyserte senere datamaterialet fra studiene til Ainsworth et al., og fant en gruppe barn som ikke kunne klassifiseres i noen av de identifiserte tilknytningsstrategiene. Dermed utvidet de klassifiseringssystemet med en fjerde tilknytningsstrategi: D: desorganisert/ desorientert. Tilknytningsstrategien B regnes som organisert- trygg, A og C regnes som organisert- utrygg, mens D regnes som uorganisert-utrygg. I motsetning til barn med organisert tilknytningsstrategi, er strategien til barn med uorganisert tilknytning skiftende og diffus (Main og Solomon, 1986). Hvordan barnet opplever trygghet og tilknytning er individuelt (Brandtzæg et al., 2019). Det viktigste for utvikling av trygg tilknytning er at responsen barnet mottar fra sine foreldre, samsvarer med det barnet uttrykker av behov (Daniel et al., 2010). For fosterbarn som har levd i uro og omsorgssvikt, kan uroen være så stor at det er en lang prosess å øke tilknytningstryggheten. Angsten i mange av barna er ofte så overveldende at selv om omsorgen i realiteten er trygg og stabil, tør ikke barnet å stole på at det er et faktum (Bunkholdt & Kvaran, 2021; Nordanger & Braarud, 2017).

2.2 Omsorgspersonen har det overordnede ansvaret i barnets tilknytningsprosess til tross for barnets påvirkningskraft

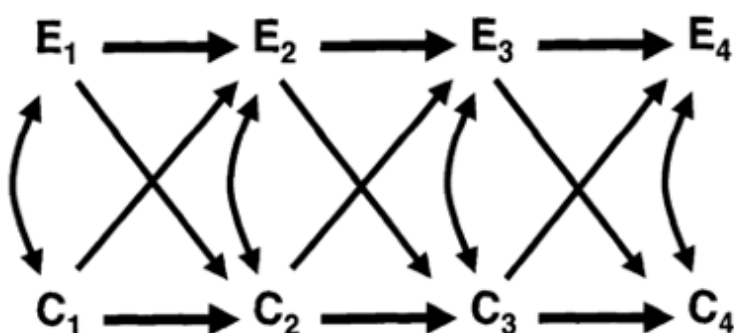
I faglitteraturen trekkes det frem at barnet kan påvirke sin utvikling av tilknytning, ved å sende ut ulik tilknytningsatferd og dermed påvirke omgivelsenes reaksjoner. Omgivelsenes reaksjoner vil igjen påvirke barnets uttrykk og atferdsmønster (Kvello, 2015; Sameroff, 2009). Genetisk utrustning og personlige egenskaper kan ha betydning for hvordan barnet opplever samspillet, og hvordan det uttrykker sin tilknytningsatferd (Sameroff, 2009). Det er forholdet mellom barnets genetiske utrustning og ytre påvirkning som gjør transaksjonsmodellen både biologisk og ikke-biologisk. Barnets temperament er et eksempel på en medfødt forskjell i barns genetiske utrustning (Sameroff, 2009). Temperament kan forklares som forskjeller i emosjonell reaktivitet, og anses i stor grad som nedarvede egenskaper. Temperament kan dermed regnes som et relativt fastsatt trekk ved individets

personlighet (Smith & Ulvund, 1999). Faglitteraturen deler ofte inn i lett og vanskelig temperament, der barn med lett temperament ofte oppleves som lettere å irettesette, trøste og blidere, enn barn vanskelig temperament (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Forskjell i temperament hos barnet og omsorgspersonen kan føre til økte vansker innad i relasjoner. Det kan eksempelvis være grunnen til at man kan enklere danner tilknytningsbånd med et barn, og ikke et annet (Daniel et al., 2010). Til tross for at individers temperament anses som et relativt fastsatt aspekt av personligheten, er ikke uttrykket ferdig modifiserte mønstre (Kvello, 2015). Barnets samspillserfaringer er avgjørende for hvordan barnets temperament modifierer seg og uttrykkes over tid (Askland & Sataøen, 2019; Torgersen, 2013). I utforskning av barns utvikling av tilknytning er det grunnleggende å både ta hensyn til barnets genetiske utrustning og kvaliteten på omsorgen barnet opplever (Torgersen, 2013). Det er barnets indre opplevelse av foreldrenes atferd som er utslagsgivende for barnets emosjonelle utvikling (Garbarino, 1980 i Daniel et al., 2010). Den gjensidige påvirkningen mellom barnet og omgivelsene illustreres ved hjelp av følgende modell, utviklet av Sameroff: Transaksjonsmodellen (se Fig. 1):

Figur 1.

Transaksjonsmodellen.

Note: E står for miljøet, C står for barnet og pilene som går opp, ned og på tvers illustrer den gjensidige påvirkningen mellom partene, mens pilene bortover står for tid. Tallene illustrerer at det har skjedd en utvikling (Sameroff, 2009). Fra The transactional model. I A. Sameroff

---

(Red.), *The transactional model of development: How children and contexts shape each other* (s. 3–21). (s. 13), av Sameroff, 2009, American Psychological Association, CC BY 4.0. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1037/11877-001>

Selv om barn er med på å påvirke samspillet, og nedarvede egenskaper påvirker utviklingen av tilknytning, understreker Brandtzæg et al. (2019) at omsorgspersonen har størst makt og innflytelse, og har det overordnede ansvaret. Det avgjørende for barns utvikling av tilknytningstrygghet er at det har minst én vedvarende og trygg omsorgsperson med en sensitiv og responsiv omsorgsattferd (Ainsworth, 1989; Bowlby, 1969). Omsorgsattferd preget av sensitivitet og responsivitet innebærer at omsorgspersonen evner å gjenkjenne barnets behov, og gi barnet adekvat respons innen rimelig tid. Sensitiv og responsiv omsorgsattferd er med på å støtte opp om barnets utforskning og læring, minske angst i barnet, styrke selvstendighet og fremme evnen til selvregulering (Daniel et al., 2010). I alvorlige tilfeller kan ikke-sensitiv-foreldreatferd klassifiseres som omsorgssvikt eller mishandling (Daniel et al., 2010). Omsorgssvikt og mishandling er begreper som ofte brukes om hverandre, men kan eksempelvis inndeles som fysisk og psykisk mishandling, eller omsorgssvikt. Fysisk mishandling beskrives gjerne som ulike former for vold, og psykisk mishandling som avvísning, isolering, latterliggjøring eller trakassering. Omsorgssvikt kan brukes som en samlebetegnelse på ulike former svikt, der en underkategori er grå omsorgssvikt som innebærer forsømmelse og vanskjøtsel. Seksuelle overgrep blir ofte utnevnt som en egen kategori (Bunkholdt & Kvaran, 2021; Kvello, 2015).

Når foreldre stadig feiltolker barnets signaler eller ikke forstår konsekvensen av egne reaksjoner i møte med det, kan det indikere lavere mentaliseringsevne (Jørgensen & Lillevik, 2016). Mentalisering er en del av menneskets sosiale fungering, og er en vesentlig del av samspillet og viktig for barnets utvikling av tilknytning (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Det er både en bevisst og ubevisst prosess (Snoek & Engedal, 2017). Det handler om hvorvidt man klarer å se og forstå egen og andres atferd, og hvordan dette virker inn på hverandre (Jørgensen & Lillevik, 2016). Brandtzæg et al. (2019) forklarer metallisering som et individs kapasitet til å tolke sin egen og andre menneskers atferd ut fra mentale tilstander. Med mentale tilstander menes for eksempel håp, tro, påskudd, planer eller følelser (Brandtzæg et al., 2019). I foreldre- barn- relasjonen vil det innebære at foreldrene evner å se og forstå barnets behov, og gi støtte deretter (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Barn av foreldre med

---

svekket mentaliseringsevne har større risiko for å ikke bli møtt på sine behov, som igjen kan føre til mangelfull utviklingsstøtte, hvilket kan føre til økt risiko for tilknytningsforstyrrelser. Videre peker Bunkholdt & Kvaran (2021) på at til tross for at mentalisering er en sentral del av barns utvikling av tilknytning, er det grunnleggende at vurderingene i barnevernssaker tas i lys av den større utviklingsøkologiske rammen tilknytningsprosessen skjer innenfor. Begrepet reflekterende fungering brukes ofte ved måling av mentaliseringskapasiteten (Brandtzæg et al. 2019). Videre skriver forfatterne at lav reflekterende fungering kan ofte vises i tilfeller der omsorgspersonen gjentatte ganger utøver affektive feil i kommunikasjonen. Feil, eller forstyrret, affektiv kommunikasjon kan komme til uttrykk på flere måter, eksempelvis ved at omsorgspersonen gir barnet motstridende signaler som å true barnet, samtidig som det fremstår smilende og med et vennlig toneleie. Det kan også handle om lite adekvat respons på barnets henvendelser, eller at det ignorerer barnet (Brandtzæg et al., 2019). Affektive kommunikasjonsfeil kan benevnes som mikro-seperasjoner, og den mulige skaden vil i de fleste tilfeller bli reparert innen kort tid av forelderen. Dersom barnet opplever gjentatte, skadelige mikro-seperasjoner uten reparasjoner vil det kunne ha en negativ innvirkning på barnets utvikling (Brandtzæg et al., 2019). Når summen av omsorgsattferden er utviklingshemmende vil det for barnet være nødvendig med en endring (Daniel et al., 2010). I tilfeller der barneverntjenesten vurderer at det er overveiende sannsynlig at barnets utvikling ikke blir tilstrekkelig ivaretatt i hjemmet, kan det være aktuelt med en plassering i fosterhjem etter bvl. (1992) § 4-12.

2.3 Makro-separasjoner og barns behov for kontinuitet i relasjoner

Når barn flyttes eller adskilles fra sine foreldre over tid, kan det benevnes som en makro-separasjon. Makro-separasjoner kan forklares som en sterk reduksjon eller brudd i kontakt med primære omsorgspersoner (Kvellido, 2012). For barn vil det å bli atskilt fra familien og miljøet som er kjent for dem være en stor stressfaktor (Triseliotis et al., 1995). Barnevernet skal alltid undersøke om det er mulig å plassere barnet i et slektsfosterhjem ved omsorgsplasseringer, jf. forskrift om fosterhjem (2004) § 4 annet ledd. En forutsetning er at slektsfosterhjemmet har kapasitet til å gi barnet nødvendig omsorg og oppfølging (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Det å bli plassert hos noen man kjenner kan bidra til økt trygghetsfølelse,

---

opplevelse av tilhørighet og redusere traumet av å bli plassert (Holtan et al., 2020). Det kan også gjøre det enklere å opprettholde kontinuitet i barnets relasjoner til biologiske foreldre og øvrig nettverk under plassering (Holtan et al., 2020; Skoglund & Thørnblad, 2021b). Kontinuitet i relasjoner er betydningsfullt for barnet, og bidrar til at barnet opplever sammenheng i sin historie (Bunkholdt & Kvaran, 2021). I tillegg kan det hjelpe biologiske foreldrene å godta plasseringen, da barnet er plassert hos noen de kjenner (Holtan et al., 2020; Skoglund & Thørnblad, 2021b). Den motstanden som tidligere har vært rettet mot slektsfosterhjem, omhandler i stor grad perspektivet om negativ sosial arv, som også er en realitet den dag i dag (Bunkholdt & Kvaran, 2021; Holtan et al., 2020). For barnet er det viktigere å bli plassert hos trygge, stabile voksenpersoner, enn at det er en familierelasjon, men det beste er ifølge Holtan et al. (2020) dersom man finner disse i barnets slekt og nettverk. Samtidig mener forfatterne at dagens tilgjengelige forskningsgrunnlag er lite dekkende, og derfor kan man ikke med sikkerhet si at slektsfosterhjem er til barnets beste. Det finnes heller ikke belegg for å si at slektsfosterhjem er mer stabile enn kommunale fosterhjem (Skoglund & Thørnblad, 2021b).

Samtidig som omsorgsplasseringer i all hovedsak skal være midlertidige, skal barneverntjenesten sikre barnet tilstrekkelig stabilitet (Barnevernloven, 1992, §§ 4-1 og 4-16). Fosterbarn er i utgangspunktet engstelige og usikre overfor situasjonen de står i, og hvordan fremtiden deres vil se ut (Triseliotis et al., 1995). De er gjerne ekstra sårbare for situasjoner som kan rokke ved deres opplevelse av stabilitet, og har behov for å vite hvor og med hvem de skal vokse opp (Havik & Christiansen, 2009). Stang problematiserer til Skogstrøm (2021) at man kan risikere å tilbakeføre barn på usikkert grunnlag fordi man er for ivrige etter å oppnå gjenforening mellom barn og foreldre. Det kan føre til gjentatte flyttinger, noe som påpekes å true barnets behov for stabilitet og kontinuitet i omsorgssituasjonen. Å finne balansen mellom vektlegging av barnets behov for stabilitet og målet om tilbakeføring er avgjørende og krevende, ifølge Stang (Skogstrøm, 2021).

Fosterforeldre har ingen juridisk rett til å ha kontakt med barnet etter en tilbakeføring (Bunkholdt & Kvaran, 2021). De fleste fosterbarn og fosterforeldre skaper en tilknytning dem imellom, og denne relasjonen er med høy sannsynlighet viktig for barnet å opprettholde. Dersom en fosterhjems plassering skjer når barnet er av lav alder, vil barnet kunne utvikle sin primære tilknytning til fosterforeldrene. Med det utgangspunktet, kan også brudd med

---

fosterhjemmet anses som en makro-separasjon. Brudd med omsorgspersoner øker sårbarheten for nye brudd, særlig hos yngre barn (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Til tross for at det kan være viktig for barnet å opprettholde sin tilknytning til fosterforeldrene, kan det være vanskelig for de biologiske foreldre å godta en slik involvering i barnets liv. Biologiske foreldre vil kunne oppleve det som truende å godta at de relasjonelle båndene mellom barnet og fosterfamilien opprettholdes (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Barnets tilknytning til fosterforeldre kan dermed medføre dilemmaer ved spørsmål om tilbakeføring.

2.4 Hensyn til fosterbarns omsorgsbehov i vurdering av tilbakeføring

I noen tilfeller blir barn værende i skadelige omsorgsmiljøer lengre enn de tåler, grunnet utprøving av ulike hjelpetiltak i hjemmet. Det kan få alvorlige konsekvenser for barns helse, og medføre følelsesmessige og atferdsmessige problemer (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Eksempelvis kan fosterbarn ha en iboende mistillit til nye mennesker og kjenne på frykt for at vonde erfaringer skal repetere seg (Triseliotis et al., 1995). Utfordringene kan komme til uttrykk på mange måter, og kan for utenforstående oppleves som uforståelig atferd (Scott & Monstad, 2011). Uforståelig atferd kan vise seg ved at et barn på ti år fungerer i tråd med sin alder den ene dagen, men som en toåring dagen etter. Et annet eksempel kan være et barn som fremstår som sjarmerende og veloppdratt på besøk hos fremmede, men som reagere med sterk avvisning og lange raserianfall ved retur til hjemmet (Scott & Monstad, 2011). Forfatterne skriver at barnet skal behandles ut fra den alderen det fremstår som, selv om atferden ikke er aldersadekvat. Atferdsendringen kan være reaksjoner på indre opplevelser av tristhet, uro eller sinne (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Uten denne forståelsen kan det være vanskelig å forstå barnet, og fristende å forvente den samme, gode, emosjonelle og atferdsmessige fungeringen barnet har vist tidligere (Scott & Monstad, 2011). Ved å forstå barnet i lys av dets belastningshistorie, kan man bedre forstå atferdsmessige problemer som hensiktsmessige tilpasninger, og ikke som dysfunksjonelle sider ved barnet (Nordanger & Braarud, 2017). For å fremme utvikling og øke trygghet vil direkte arbeid med hvert enkelt barns utfordringer vil være en forutsetning (Triseliotis et al., 1995). Det innebærer å gi barnet gjentatte erfaringer over tid med en annen omsorgsatferd enn det har erfart tidligere (Kvelling, 2012). I noen tilfeller vil det også være nødvendig med ekstraordinær omsorgskompetanse for å klare å tolke barnets signaler og imøtekomme underliggende behov (Havik og Christiansen, 2009).

Urolige og utrygge barn er svært sensitive for signaler som kan indikere fare. Hva som trigger barnet kan være vanskelig å fange opp, da det kan være så subtilt som at en voksenperson hever et øyenbryn eller en pekefinger. Det at menneskers naturlige væremåte kan trigge barnet og øke barnets uro, er noe som kan komplisere barnets utvikling av tilknytningstrygghet (Nordanger & Braarud, 2017). Tonefall, blikkontakt og trekk ved omsorgspersonen kan også være triggende for barnet. For å øke tryggheten til barnet er det viktig å aktivt jobbe for å redusere triggerne i den grad det er mulig (Nordanger & Braarud, 2017). Ut fra dette anses det som sannsynlig at det for barnet vil være mange triggere både ved deres biologiske foreldre og i hjemmet. Det kan utfordre tanken om en tilbakeføring.

I forkant av en beslutning om tilbakeføring må det tas nøye avveininger om det er sannsynlig at foreldrene vil evne å gi tilstrekkelig omsorgsatferd og trygghet over tid. Dersom barnevernet vurderer det som lite sannsynlig, bør ikke barnet tilbakeføres (Havik og Christiansen, 2009). Samtidig oppfatter og håndterer barn belastninger ulikt, og lignende hendelser kan derfor få forskjellige utfall (Nordanger & Braarud, 2017; Rutter, 2006). Det kan indikere at barn i ulikt tempo vil vise tegn til utvikling av tilknytningstrygghet, og tåle en tilbakeføring ulikt. Daniel et al. (2010) formidler at det er usannsynlig at barn som er utsatt for mishandling viser en resipient tilpasning. Hvorfor noen barn likevel klarer seg bra til tross for slike belastninger, er noe som utforskes i resiliensforskning (Nordanger & Braarud, 2017). Resiliens er et interaktivt konsept som er opptatt av kombinasjonen av alvorlige risiko-erfaringer og et relativt positivt psykologisk utfall (Rutter, 2006). Av det kan det antas at noen barn vil tåle en tilbakeføring, selv om det predikeres å være en belastende prosess for barnet. Rutter (2006) understreker at resiliens ikke er en generell kvalitet ved mennesket, men at det er sammensetningen av ulike faktorer som vil påvirke grad av resiliens. Psykososiale og genetiske betingelser er faktorer ved individet som kan ha innvirkning på grad av resiliens (Nordanger & Braarud, 2017). I tillegg kan ytre faktorer som spesifikke hendelser, sider ved tilknytningspersonen og øvrig nettverk fremme eller hemme resiliens i barnet (Nordanger & Braarud, 2017; Rutter, 2006). For fosterbarn kan høy grad av resiliens bety at barnet opprettholder en adekvat fungering, til tross for å ha levd i omsorgssvikt. Det kan også bety at barnet ikke utvikler psykiske utfordringer etter en akutt krise (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Samtidig er det viktig å være bevisst på at barn kan ha en tilsynelatende resilient væremåte

---

som kan dekke over inngående utfordringer og psykiske vansker (Bunkholdt & Kvaran, 2021; Daniel et al., 2010; Scott & Monstad, 2011).

Scott og Monstad (2011) bruker begrepet skinn-tilpasning for å forklare fenomenet å være utrygg på innsiden, men virke trygg på utad. Skinn-tilpasning kan beskrives som en overlevelsestrategi, der barnet utvikler en pseudo-modenhet gjennom imitasjon. Dermed kan barnet tilpasse seg sitt miljø. Disse barna fremstår som trygge, og virker til å raskt finne sin plass i nye omgivelser (Scott & Monstad, 2011). Hvis barnet i tillegg har lært usunne måter å håndtere sine følelser på, i isolasjon, vil det trolig ha utfordringer med å kreve støtte og hjelp av andre når de er engstelige og har andre behov (Daniel et al., 2010). Barnets selvstendighet og tilsynelatende resiliente væremåte, kan gjøre det vanskelig å se hvordan barnet egentlig har det, og forstå hva som er til barnets beste i vurderingen om tilbakeføring. Mangelen på å bli sett kan føre til at barnet ikke får nødvendig hjelp og støtte, og vokser opp til å kjenne seg tyngt av sin belastningshistorie med en forsterket tro på at det må klare alt selv (Bunkholdt & Kvaran, 2021).

2.5 Å lykkes med tilbakeføring fordrer et godt endringsarbeid med biologiske foreldre

I et reguleringsperspektiv må omsorgssystemet tilrettelegges barnet, og ikke barnet som må tilrettelegge seg sitt omsorgssystem. Med andre ord er det de biologiske foreldrene som må foreta endringer, og ikke barnet (Nordanger & Braarud, 2017). Endringsarbeid handler i mange tilfeller om å vise foreldrene at de ikke er hjelpeløse, men at de er individer som gjennom aktiv deltakelse evner å gjøre endringer i sine egne liv (Frøyland, 2017). For å kunne tilpasse endringsarbeidet og legge til rette for forandring viser forfatteren til viktigheten av at hjelperen både evner å ta klientens perspektiv og samtidig kan holde på sitt faglige perspektiv (Frøyland, 2017). Med andre ord må barnevernsansatte kunne ta hensyn til de biologiske foreldrenes livssituasjon og tilstand, samtidig som de jobber ut fra sine fagkunnskaper, for å tilrettelegge for et godt endringsarbeid. Det er også vesentlig at den barnevernsansatte kontinuerlig hjelper foreldrene med å filtrere ut lite realistiske forestillinger og bekymringer, slik at oppmerksomheten ikke trekkes vekk fra de faktiske problemene og nødvendige endringene (Killén, 2019b). Det forutsetter at samarbeidsklimaet og relasjonen mellom klient

---

og hjelper er god, noe som avhenger av om partene liker hverandre (Frøyland, 2017; Killén, 2019b). Relasjonen mellom fagarbeider og klient kan anses som et sirkulært forhold der det er en gjensidig påvirkning mellom partene (Frøyland, 2017). Skau (2013) trekker i den sammenheng frem det å være *for* en annen som et etisk prinsipp i alt hjelpearbeid. Den svakeste part, som i denne sammenhengen er de biologiske foreldrene, må oppleve at hjelperen er *for* dem, for at samhandlingen skal være god (Skau, 2013). Det er derfor særlig viktig at hjelperen viser at de ønsker å hjelpe foreldrene, og at vedkommende bryr seg om dem. Viktige kvaliteter hos hjelperen er interesse for foreldrenes motiver og drivkraft for handling og endring, og det å være engasjert og utstråle en varme som signaliserer at man er autentisk og genuin (Karterud et al., 2020). Det å være bevisst på at å like noen ikke nødvendigvis kommer naturlig, er et viktig steg i å utforske årsaken bak graden av kjemi. Først da vil man kunne utforske og jobbe med en endring av tolkningen som ligger til grunn for forståelsen av personen (Frøyland, 2017).

Når foreldre erkjenner sine problemer knyttet til foreldreatferd som har ført til neglisjering av barnets behov eller mishandling og viser motivasjon til forandring, kan barnevernsansatte enklere få til et endringsarbeid (Killén, 2019b). Motivasjon er en forutsetning for forandring, uavhengig om det er bevisste eller ubevisste mønstre som ligger til grunn for svikten. Motivasjon påvirkes av hvorvidt man føler eierskap til sine utfordringer, og hvorvidt man har tro på at endring er mulig. Samtidig er det ikke alle som har tilstrekkelig endringskapasitet, til tross for at de kan være motiverte. Dersom foreldre strever med en alvorlig rusmiddelavhengighet eller har store psykiske problemer, kan det være vanskelig å hjelpe dem til å bli tilstrekkelige omsorgspersoner (Killén, 2019b). Foreldrene kan også ha lav mentaliseringsevne, noe som i mange saker er en nødvendig, men krevende, egenskap å øke for å sikre barnet god nok omsorg ved en tilbakeføring (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Når man skal reetablere kontakten mellom fosterbarnet og de biologiske foreldrene, og forsøke å reparere tilknytningen mellom dem, er det avgjørende at foreldrene evner å kontrollere og håndtere sin egen emosjonelle aktivering på en god måte (Jørgensen & Lillevik, 2016). En sentral del av barnevernfaglig arbeid er å vurdere hvorvidt foreldres endringskapasitet er tilstrekkelig for en tilbakeføring (Bunkholdt & Kvaran, 2021). En utfordring kan eksempelvis være å vurdere hva i arbeidet som vil øke mentaliseringsevnen (Bateman & Fonagy, 2007). Det er av stor betydning for barnet at foreldrenes reflekterende fungering er tilstrekkelig, for å

---

sikre dets behov for utviklingsstøtte i sin tilknytning (Bateman & Fonagy, 2007; Bunkholdt & Kvaran, 2021). Dersom årsaksforklaringen til omsorgssvikt og mishandling er en grunnleggende svikt i foreldrenes impuls kontroll og foreldrene har store problemer, eksempelvis med empati, kan det være behov for intensiv og langvarig hjelp (Bateman & Fonagy, 2007; Bunkholdt & Kvaran, 2021). Foreldrenes behov for langvarig hjelp kan medføre at barnet blir i fosterhjemmet over lengre tid før en tilbakeføring er aktuelt (Bunkholdt & Kvaran, 2021).

Biologiske foreldre som har lykket i å gjøre nødvendige endringer slik at barnet sikres god nok omsorg, kvalifiseres for en tilbakeføring (Killén, 2019a; Langsrud et al., 2017; Triseliotis et al., 1995). «God nok omsorg» eller det å være «gode nok foreldre» er fraser som ofte benyttes i barnevernfaglige sammenhenger, og kan ses i faglitteratur, forskning og i dommer (Langsrud et al., 2017). Omsorgskompetanse er et kulturelt betinget perspektiv på hvordan omsorg bør utøves. Grunnet sosiale og kulturelle forskjeller i hvordan man tenker at man best kan fremme læring og ivareta barns behov, er omsorgskompetanse et omdiskutert tema (Bunkholdt & Kvaran, 2021). At omsorgen er god nok betyr i en norsk kontekst at barnet opplever trygge utviklingsvilkår og tilstrekkelig med reguleringsstøtte (Nordanger & Braarud, 2017). Vurderingen av barnets omsorgssituasjon er sammensatt, og det er like viktig å se etter beskyttelsesfaktorer i barnets miljø som risikofaktorer (Bunkholdt og Kvaran, 2021). Ved å styrke foreldrenes forståelse av barnet og øke positiv foreldreatferd vil man kunne bedre sider av samspillet, noe som igjen vil kunne bidra til økt tilknytningstrygghet og forebygge skjevutvikling (Daniel et al., 2010; Nordanger & Braarud, 2017). Observasjon av samspillet mellom barn og forelder er et betydningsfullt redskap for innhenting av informasjon om samspillskvaliteten (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, u.å.). Lemjan (2015) skriver i sin artikkel at fagpersoner ofte svikter i sin vurdering om tilbakeføring. Det er spesielt en stor risiko for at vurderinger om tilbakeføring ikke tar barneperspektivet i betraktning der barnets kommunikasjonsferdigheter ikke er ferdig utviklet. Yngre barn har egne måter å signalisere sine behov på, som krever særskilt barnekompetanse å fange opp (Lemjan, 2015). Informasjonen fra samspillsobservasjoner vil kunne si noe om foreldrenes oppmerksomhet og forståelse av barnets behov og responser, og dermed hva som er nødvendig endringsarbeid. Observasjonen vil også kunne avdekke destruktiv foreldreatferd eller affektive kommunikasjonsfeil som er direkte skadelige eller lite hjelpsomme overfor barnet, som ved

---

upassende kritikk, kontroll eller vold (Daniel et al., 2010). Hvis foreldrene ikke er anerkjennende til sine problemer vil det ikke være en stor nytte i å utforske samspillet mellom barnet og foreldrene, da foreldrenes muligheter til å endre seg vil være lav (Karterud et al., 2020). Det er viktig å i forkant av en tilbakeføring ta høyde for at belastningen ved en tilbakeføring vil kunne gå utover foreldrenes omsorgskompetanse. Det må derfor være overveiende sannsynlig at omsorgen vil være god nok til tross for denne belastningen (Bunkholdt & Kvaran, 2021). For at en tilbakeføring av fosterbarn skal være vellykket må barnevernet fremme og opprettholde tilknytningsbånd mellom barn og familie, forberede barnet på tilbakeføring og gi familien tilstrekkelig støtte i ettertid, slik at en ny omsorgsplassering unngås (Triseliotis et al., 1995).

---

3. Lovgrunnlag, politiske føringer og barnevernfaglig praksis

Barneverntjenesten er pliktet til å sikre barnets helse og utvikling, ved å gi barn og unge den hjelpen, omsorgen og beskyttelsen de trenger, til rett tid (Barnevernloven, 1992, § 1-1). Det fremkommer også i Grunnloven § 104, FNs Barnekonvensjon Artikkel (Art.) 3 og 19 (Menneskerettsloven, 1999b). Barneverntjenesten er samtidig pliktet til å arbeide ut fra minste inngreps prinsipp, og en omsorgsovertakelse skal ikke finne sted dersom andre hjelpetiltak vil gi tilfredsstillende effekt, jf. bvl. (1992) § 4-12. I tillegg til å sikre barnet beskyttelse, står det i Barnekonvensjonen Art. 8 nr. 1 at barnevernet skal ivareta barnets rett til å opprettholde sin identitet og sine familierelasjoner (Menneskerettsloven, 1999b). Med utgangspunkt i både barnet og foreldrene sin rett til familieliv, skal man jobbe for at barnet skal vokse opp fortrinnsvis i egen familie (Grunnloven, 1814, §§ 102 og 104, 3. ledd). Å bryte inn i familieliv etter Art. 8 i den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) er legitimt (Menneskerettsloven, 1999a), dersom barnets behov for omsorg og beskyttelse ligger til grunn for beslutningen. Ut fra Barnekonvensjonen Art. 18 nr. 2 fremkommer plikten til å hjelpe foreldrene i henhold til deres omsorgsansvar. Når barn blir plassert i fosterhjem griper man inn i familien og overstyrer retten til familieliv (Prop. 133 L (2020-2021)).

I inneværende kapittel vil vi presentere lovgrunnlaget og politiske føringer for: 3.1 presisering av målet om midlertidighet ved fosterhjems plasseringer, 3.2 barnets framtidsutsikter og behov for stabilitet, 3.3 barnets beste, 3.4 hensynet til barnets tilknytning, 3.5 utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp og biologisk prinsipp og 3.6 barnets rett til medvirkning. Avslutningsvis i kapitlet vil vi trekke frem kartleggingsverktøyet BBIC-trekanten, som skal bidra til bedre struktur for oppfølging, gjennomføring og bearbeiding av informasjon om barnets situasjon og behov, og sikre rettssikker praksis overfor familiene (Killén, 2019a; Nordanger & Braarud, 2017; Sosialstyrelsen, 2018).

3.1 Presisering av målet om midlertidighet ved fosterhjems plasseringer

At man skal jobbe for en tilbakeføring fremkommer tydelig i barnevernloven og Høyesteretts praksis (HR-2020-661-S). I Prop. 169 L (2016-2017), som la grunnlaget for lovendringene i 2018. Departementet foreslo at hvis hensynet til barnet ikke taler imot det, skal barnevernet tilrettelegge for en tilbakeføring, skulle komme inn i lovverket (Prop. 169 L (2016-2017)). Det har kommet inn i bvl. (1992) § 4-16. Høringsinstansene hadde ulike meninger om å ta det i loven, på den ene siden mente departementet at midlertidigheten ved omsorgsovertakelser allerede lå implisitt både i barnevernloven § 4-21 og i EMK Art. 8. På den andre siden mente departementet at det kunne være viktig å få frem midlertidigheten ved plassering og at barnevernet skal jobbe aktivt for tilbakeføring hvis det er mulig, med utgangspunkt i barnets beste (Prop. 169 L (2016-2017)). Departementet sin begrunnelse for å tydeliggjøre ansvaret om tilbakeføring i lovverket handlet om en pedagogisk funksjon, at man som ansatt ble mer bevisst, noe som kunne resulterte i høyere fokus på oppfølgingen etter barnet er plassert i fosterhjem (Prop. 169 L (2016-2017)). Det kommer videre frem at barneverntjenesten sitt ansvar til å kontinuerlig følge opp barnet og foreldrenes utvikling, og tilby foreldrene veiledning og oppfølging (Barnevernloven, 1992, § 4-16). For at barneverntjenesten skal legge til rette for en tilbakeføring må de drive et systematisk arbeid og inneha rutiner, hvor barneverntjenesten må ta stilling til om tiltakene må endres, eller om barnet trenger flere tiltak (Prop. 169 L (2016-2017)).

EMD har ved flere anledninger poengtert at en omsorgsovertakelse i utgangspunktet er midlertidig, og at en skal jobbe for en tilbakeføring med biologiske foreldre. Strand Lobben-dommen var en sak om tvangsadopsjon, hvor barneverntjenesten ble kritisert for manglende tilretteleggelse for kontakt og liten vektleggelse av hensynet til foreldre (Oftedahl, 2019). Når Norge ble dømt av EMD i Strand Lobben-saken (EMD 37283/13) ble det uttalt i dommen (Case of Strand Lobben and others v. Norway) at tilbakeføring skal gjennomføres så fort som mulig. En kjennelse fra Høyesterett (HR-2020-661-S) som blant annet viser til Strand Lobben-dommen, fremmer viktigheten av regelmessige samvær med høy kvalitet for å øke foreldrene sin omsorgskompetanse. Konvensjonspraksis fører til at samvær både skal sikre barnet kjennskap til sine foreldre og bevare muligheten for tilbakeføring (HR-2020-661-S). Videre i Strand Lobben-dommen kommer det frem at det finnes et punkt der det ikke lenger vil være mulig med en tilbakeføring, hvor de fremhever hvis foreldrene er

---

særlig uegnet, tiltaket vil skade barnet eller betydelig tid har gått (Case of Strand Lobben and others v. Norway). I slike tilfeller skal barneverntjenesten i stedet ta beslutninger med fokus på barnets rett til stabilitet (HR-2020-661-S).

I forbindelse med at Stortinget har vedtatt en ny barnevernlov som trer i kraft i 2023, viser Skogstrøm (2021) til tidligere Barne- og familieminister Ropstad sin uttalelse: «loven svarer ut EMDs kritikk av norsk barnevernpraksis. Målet om gjenforening er i større grad synliggjort» (avsnitt 8). Barnevernlovutvalget i Prop. 133 L (2020-2021) viser til at dagens barnevernlov inkluderer de fleste materielle kravene for oppfølging av barn og foreldre, som utvalget tidligere foreslo å inkorporere i lovverket. Fremtidige endringer vil handle om å øke tydeligheten i kravene til barneverntjenestens oppfølgingsarbeid med familier (Prop. 133 L (2020-2021)). Det vil i praksis innebære å endre ordlyden i barnevernloven § 4-16, for å tydeliggjøre enkelte punkter. I § 4-16 tredje ledd annet punktum vil målsetningen om tilbakeføring tydeliggjøre barnevernets plikt til å «systematisk og regelmessig (...) vurdere om det er nødvendig å endre tiltaket, men også om vedtaket om omsorgsovertakelse kan oppheves» (Prop. 133 L (2020-2021), s. 564).

3.2 Barnets framtidsutsikter og rett til stabilitet

I Prop. 169 L (2016-2017) uttrykte departementet at det eksplisitt må fremkomme i loven at en tilbakeføring og arbeidet med foreldrene ikke skal overkjøre barnets rett til ro og stabilitet. Hensynet kommer delvis frem i Barnevernloven (1992, § 4-1) i vurderingen av barnets beste hvor man skal legge vekt på å «gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen». Utvalget i NOU 2012: 5 mente at det er avgjørende for en tilbakeføring at foreldrene har fått tid til å arbeide med grunnlaget for plasseringen og fått en bedret omsorgskompetanse. De hevdet videre at det kan være problematisk å gi foreldrenes nok tid til å vise at de har endret seg som omsorgspersoner, samtidig som barnet trenger å vite hvor det skal bo permanent. Utvalget poengterte at særlig barn opp til fire år, trenger å få sin omsorgssituasjon raskt avklart (NOU 2012: 5). Med hensyn til dilemmaet mellom tid og barnets behov for stabilitet viser utvalget til utfordringen med at barnevernet får i oppdrag å forutse hva som vil skje fremover i tid. Utvalget formidler at hvis det ikke stilles krav til at

---

«alle sider av bedret omsorgskompetanse hos foreldrene (...) kan dette tolkes som at det biologiske prinsipp overstyrer kravene man må stille til utviklingsstøttende omsorg» (NOU 2012: 5, s. 120). Det anses som sentralt stille spørsmål hvor lenge må foreldrene ha vist sine endringer før barnevernet skal kunne anse de som troverdige og varige, og hvor lenge skal barnet måtte vente på å få sin situasjon avklart. Tidsaspektet ved slike vurderinger virker ikke til å ha et klart svar, noe som kan gjøre vurderinger skjønnsmessig vanskelig (NOU 2012: 5).

3.3 Barnets beste

Hvordan man jobber med og følger opp barnets biologiske foreldre vil variere, men barnets beste skal alltid være det som råder (Prop. 169 L (2016-2017)). I lovverket kan man finne prinsippet barnets beste flere steder, eksempelvis i bvl. (1992) § 4-1, Barnekonvensjonen Art. 3 nr. 1 og Grunnloven § 104. Det er tydelig at det alltid vil være en del skjønnsmessige vurderinger som preger utfallet. Det dreier seg om at hva som er god nok omsorg er normativt betinget, både med tanke på hva barnet har med seg av tidligere erfaringer og hva det trenger videre for å få sine behov dekket (NOU 2012: 5). Ettersom vurderingen av barnets beste inkluderer skjønn, viser det noe av kompleksiteten når man skal ta vurderinger i arbeidet med tilbakeføringssaker. Mangel på ressurser og passende tiltak kan i tillegg ha innvirkning på vurderingen om barnets beste (NOU 2012: 5). I NOU 2016: 16 ble det diskutert i hvilken grad barnets tilknytning- og relasjonskvalitet skulle virke inn i vurderingen av hva som er til barnets beste. Utvalget i NOU 2016: 16 viste til NOU 2012: 5 sin utredning om tilknytningsforskning, og pekte på den som elementær i vurdering om tilbakeføring. I NOU 2016: 16 fremhevet utvalget at tilknytning- og relasjonskvalitet er av overveiende betydning når det kommer til yngre barn, men har ikke alltid like stor innvirkning på eldre barn. Det ble lagt frem fra utvalgets side at tilknytningskvalitet kun er én del av en kompleks vurdering som barnevernet skal ta i forbindelse med hva som er til barnets beste.

3.4 Hensynet til barnets tilknytning

Da utvalget i NOU 2012: 5 tok for seg temaet tilknytning, utpekte de et ønske om at det skulle komme føringer som i større grad vektla at barn trenger utviklingsstøtte i sin tilknytning. Utvalget trakk frem at barn som blir plassert før de er 18 måneder vil ha behov for å utvikle tilknytning både til biologiske foreldre og til fosterforeldre, dersom man skal ha tilbakeføring som mål. Ved plassering av barn mellom alderen 18 måneder og om lag fire år, må det arbeides for at kontakten skal bidra til opprettholdelse av tilknytning, og med å videreutvikle båndene. Utvalget mente at hvordan kontakten legges opp er viktig for å utsette foreldrene for situasjoner det er stort omsorgspotensial, som måltid- og sovesituasjoner (NOU 2012: 5). Hvis samspillet under kontakten er godt, vil det kunne gi et godt utgangspunkt for tilbakeføring med tanke på hensynet til barnets belastningskapasitet. Videre bemerkes det at barnet også kan utvikle tilknytningsbånd til fosterforeldrene i løpet av plasseringen, og at en tilbakeføring ikke må gå på bekostning av det. Utvalget poengterer at forskning på tilknytning støtter opp om at barn kan å ha flere primære tilknytningspersoner. Samtidig kan det være utfordrende dersom barnet foretrekker personen som ikke juridisk er deres foreldre og kontakten med denne tilknytningspersonen blir stoppet (NOU 2012: 5). I den sammenheng viser utvalget til at det er viktig sammen med en vurdering av barnets risiko for å få alvorlige problemer ved å flytte fra fosterhjemmet. NOU 2012: 5 utvalget har delt inn i kategoriene null til fire år og eldre barn. De trekker frem at barnets alder er av stor betydning når man skal ta beslutninger. Det eksemplifiseres at hvis et spedbarn (null til to år) er fosterhjemsplassert utover et halvt år, vil deres primære tilknytning være til fosterforeldrene. Det er sett ut fra et utviklingspsykologisk perspektiv, og er uavhengig av samvær med biologiske foreldre. Utvalget mente at en tilbakeføring i slike tilfeller vil være en påkjenning for barnet, og at man derfor må se på hva som er likt og ulikt i forbindelse med hva omsorgsgiverne kan tilby barnet, i tillegg til kontinuiteten i samvær (NOU 2012: 5). Utvalget viser til at det er større variasjon i hvordan barn reagerer på skifte i tilknytningspersoner når de er eldre. Ifølge dem er kvaliteten på relasjonen som var til stede i forkant av plasseringen, hvor ofte det ble gjennomført samvær og hvordan samværene artet seg viktige påvirkningsfaktorer (NOU 2012: 5). I forbindelse med tilknytning viser utvalget i NOU 2012: 5 til at barn fra null til to år, i de tyngste sakene, ofte vil ha behov for et ekstra trygt sted å bo over en lang periode. Barneverntjenesten skal ta vurderinger om hvorvidt barnets biologiske foreldre er i stand til å

---

ta imot ny kunnskap og endre seg, mens barnet er i fosterhjem. Videre viser utvalget i NOUen til at barn i tre til 12 års alderen kan ha relasjonelle senskader etter å ha blitt utsatt for utviklingshemmede samspillserfaringer i deres tidligere tilknytningsrelasjoner over en lengre periode. I slike tilfeller er det viktig med pågående omsorg over tid hjelper barnet med å prøve å reparere tidligere forhold (NOU 2012: 5).

3.5 Utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp og biologisk prinsipp

Med det grundige tilknytningsperspektivet som NOU 2012: 5 la frem, ønsker utvalget i NOU 2016: 16 å få det utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp i lovverket. Et viktig poeng som ifølge utvalget fremmer behovet for prinsippet, er at det biologiske prinsippet potensielt kan medføre at barnets tilknytning til fosterhjemmet ikke blir tilstrekkelig vektlagt. Utvalget mener at prinsippet skal gå foran det biologiske prinsipp, hvis det biologiske prinsippet ikke er i samsvar med å støtte barnets utvikling (NOU 2016: 16). I faglitteraturen hevder Bunkholdt (2017) at det burde vært en selvfølge at det utviklingsstøttende tilknytningsprinsippet kom inn i lovverket. Lovutvalgets manglende støtte til å inkludere prinsippet i lovverket gjør at vi trekkes mot det biologiske prinsippet, og fokuset på barnets utvikling kommer i andre rekke, ifølge Bunkholdt (2017). Ved Universitet i Tromsø stilte forskergruppa for barnerett seg i sin høringsuttalelse kritiske til inkludering av prinsippet i lovverket. De uttrykte at det er mange prinsipper som er av betydning når man ser på barns liv og utvikling, de var enige i at tilknytningskvalitet er viktig, men «stiller (...) undrende til om det er behov for og hensiktsmessig med et eget prinsipp om dette» (NOU 2016: 16, s. 49). Det er noe lovutvalget stiller seg bak, og Bunkholdt (2017) påstår at lovutvalget ikke har satt seg godt nok inn i utviklingspsykologien. Videre formidler hun at når beslutningene bygger på noe som ikke er teoretisk- og forskningsmessig forankret, krever det at den enkelte i større grad stiller seg kritisk og tar valg man kan stå inne for. Det utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp er forankret i teori og forskning, noe som Bunkholdt (2017) viser til at hun ikke finner ved begreper som barnets beste og biologisk prinsipp. I forbindelse med hvor viktig biologien er, trekker hun frem at det er særdeles individuelt. Brynildsrud (2016) stiller seg kritisk til å inkludere det utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp, til fordel for det biologiske prinsipp, i lovverket. Han mener det biologiske prinsippet ikke går i strid med

---

forsvarligheten til å ta vare på barnet, og bør forbli sentral i barnevernloven. Han argumenterer med at det uansett vil bli tatt hensyn til barnets beste i vurderinger, og at det biologiske prinsippet ikke vil gå på bekostning av det. Det til tross for at det biologiske prinsippet har fått særlig fokus i nåtiden (Brynildsrud, 2016). Med hensyn til det juridiske aspektet mener Brynildsrud (2016) at det vil være lite hensiktsmessig å måle rettslige prinsipper opp mot hverandre, da alle prinsippene må tas hensyn til der totalen skal resultere i barnets beste.

3.6 Barnets rett til medvirkning

I Lov om endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre), LOV-2018-04-20-5 var barnevernloven § 1-6 en ny paragraf om barnets rett til medvirkning. Det er ikke slik at barnets rett til medvirkning ikke har vært i lovverket tidligere, men bvl. (1992) § 1-6 er med på å tydeliggjøre viktigheten av prinsippet. Paragrafen fremhever verdien av at barnet i alle forhold skal få lov til å medvirke, uavhengig av alder (Barnevernloven, 1992, § 1-6). Det er overensstemmende med Barnekonvensjonen Art. 12 og Grunnloven (1814) § 104. I bvl. (1992) § 6-3 benyttes derimot betegnelsen syv år eller yngre, noe som implisitt kan sette begrensninger for medvirkningen til barn i lavere alder. Bvl. (1992) § 6-3 a er en endring i lovverket fra 2018 og som viser til viktigheten ved dokumentasjon, i vedtaket, av barnets stemme og i hvor stor grad den er tillagt. Lovendringen medførte i praksis at kravet til dokumentasjon av barnets mening ble fremhevet, og en følge av det var at man i større grad hadde mulighet til å sikre oppfølging av prinsippet i praksis (Christiansen & Kojan, 2016).

3.7 Barnets behov i sentrum (BBIC)

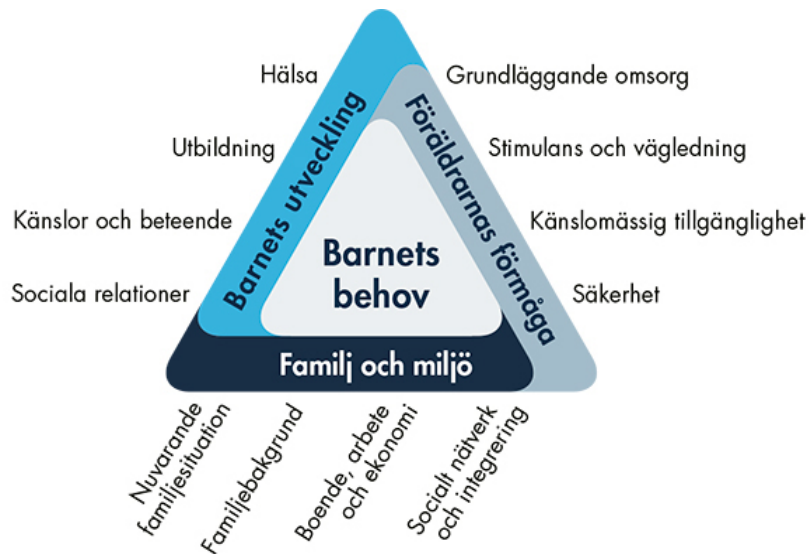
I Prop. 133 L (2020-2021) poengteres at det viktigste ved oppfølging av barn og foreldre finnes i nåværende barnevernlov, samtidig fortsetter kritikken fra EMD og Høyesterett å peke på at barnevernets oppfølging etter en omsorgsovertakelse må endres og bedres. Et verktøy som skal bidra til en helhetlig og evidensbasert struktur for bearbeiding, gjennomføring og oppfølging av barnets behov er BBIC-Trekanten (Nordanger & Braarud, 2017). BBIC-trekanten er et svensk-utviklet kartleggingsverktøy, basert på den britiske modellen ICS

(Integrated Children's System). Den skal virke forebyggende og optimaliserende når det kommer til å bedre barnets oppvekstvilkår (Nordanger & Braarud, 2017; Socialstyrelsen, 2018). Modellen bygger på Sveriges sosialtjenestelov, FNs barnekonvensjon og på forskning av barn (Socialstyrelsen, 2018). Grunnprinsippene i BBIC-trekanten belyser tre hovedperspektiver: 1. barnets rettigheter og barnets beste, 2. å se barn i et helhetsperspektiv og samarbeid og 3. kunnskap og evaluering (Lauritzen et al., 2017). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2016) støtter opp om strukturen i BBIC-trekanten som et grunnelement i norsk barnevernfaglig arbeid, og påstår at modellen (se Fig. 2) kan benyttes som verktøy for kvalitetssikring og kompetanseheving. I BBIC-trekanten er det fokus på at det ikke er nok å kartlegge foreldreomsorgen alene, da hele barnets omsorgssituasjon vil ha innvirkning på dets utvikling av tilknytning (Langsrud et al., 2017). Informasjon som fremkommer av et nøye og bredt kartleggingsarbeid gir verdifull innsikt i barns totale endringsbehov (Christiansen & Kojan, 2016; Socialstyrelsen, 2018). BBIC-trekanten skal også bidra til bedre samarbeidet med barn, foreldre og øvrig nettverk, eksempelvis ved å sørge for økt inkludering og informasjonsdeling med partene. I tillegg skal modellen bidra til at barneperspektivet ivaretas. Det innebærer å sette seg inn i barnets følelser og tanker om seg og sitt liv, slik at man får økt innsikt i deres virkelighetsforståelse (Socialstyrelsen, 2018). Når man innehar et barneperspektiv anser man barnet som en aktør og ekspert på eget liv, som kan gi viktig informasjon til den voksne som skal ta vurderinger på vegne av barnets beste (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Det å legge til rette for barnets medvirkning innebærer å dele informasjon med barnet om deres situasjon, hvilke prosesser som pågår og hvilke hjelpemuligheter som er tilgjengelige for dem. Det er viktige faktorer i å sikre arbeidets kvalitet og rettssikkerhet (Socialstyrelsen, 2018). Modellen kan anses som gyldig i Norge på bakgrunn av dens forankring i nyere forskning om barn og barnevernfaglig arbeid (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2016). Det er ifølge Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) en gevinst at Sverige har revidert ICS, slik at Norge kan benytte seg av deres erfaringer og kunnskap (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2016).

Figur 2.

BBIC-trekanten

Note: Én side av trekanten tar for seg sentrale kartleggingsområder ved barns utvikling, som helse og atferd, mens de to resterende sidene tar for seg aspekter ved barns omsorgssystem som er viktig for dets oppvekstbetingelser. I midten av trekanten illustreres det at barnets behov alltid skal stå i sentrum av vurderinger (Nordanger & Braarud, 2017; Socialstyrelsen, 2018). Fra «Grunnbok i BBIC: Barns behov i centrum: Kunnskapsstød for socialtjänstens bedömningar» av Socialstyrelsen, 2018, s. 24. Copyright 2018 Socialstyrelsen.

Det finnes ikke et tilsvarende kartleggingsverktøy i Norge (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Sammenlignet med for eksempel Kvello-malen, som er et ofte anvendt kartleggingsverktøy i den norske barneverntjenesten, er BBIC-trekanten noe mer detaljert og omfattende på en del sentrale områder rundt barnets situasjon (Lauritzen et al., 2017). Det gjelder blant annet faktorer som omhandlet barnets medvirkning og forhold som kan ha hatt betydning for dets utvikling (Vis et al., 2020). Samtidig tar Kvello-malen på sin side høyde for noen sentrale sider ved foreldre-barn-samspeillet, som i mindre grad er inkludert i BBIC-trekanten. Eksempelvis et større fokus på foreldrenes mentaliseringsevne og kvaliteter ved samspeillet mellom foreldre og barn (Lauritzen et al., 2017). Basert på at de to malene går i dybden på forskjellige sider ved foreldre-barn-situasjonen, kan det argumenteres for at det bør utvikles og implementeres et kartleggingsverktøy som er en sammenfatning av begge (Vis et al., 2020).

---

4. Forskning knyttet til potensielle tilbakeføringsaker

For å finne relevant forskning på vår problemstilling som tar for seg hvilke erfaringer barnevernsansatte har med å jobbe for å oppnå tilbakeføring etter fosterhjems plasseringer, lagde vi følgende kombinasjon av søkeord: *Barnevern, tilbakeføring, foster, biologiske foreldre/mødre/fedre, endring og tilknytning*, og foretok regelmessige søk i ulike databaser: Oria, Eric, Nettbiblioteket Bufdir og Idunn. Vi startet med å avgrense søkene fra 2018 til 2022, men grunnet få treff fra før 2019 utvidet vi til 2015, så 2010. Bakgrunnen for første avgrensning var de nye lovendringene, og videre at vi ønsket nyeste tilgjengelige forskning. Etter en litteraturgjennomgang fant vi ingen artikler som omhandlet tilbakeføringsprosessen av fosterbarn direkte, men fant 11 forskningsartikler som var relevante for å forstå vår forskningstematikk. Forskningsartiklene valgte vi å fremstille på en tematisk strukturert måte. Først har vi lagt frem studiene som omhandler oppfølging av barn og biologiske foreldre, deretter barnets tilknytningstrygghet til og kontakt med ulike omsorgspersoner, og til slutt studier om betydningen av lengden på oppholdet og kontakt med biologiske foreldre med tanke på barnets stabilitet.

4.1 Oppfølging av barn og biologiske foreldre: et konfliktfylt og krevende arbeid

Skilbred og Moldestad (2010) fant i sin kvalitative intervjustudie en rekke konflikter knyttet til barnevernets oppfølging- og endringsarbeid. Datamaterialet ble innhentet gjennom 20 kvalitative intervjuer med foreldre som hadde barn i fosterhjem, og ett fokusgruppeintervju med seks barnevernsansatte. Funnene fra de biologiske foreldrene indikerte stor misnøye når det kom til samarbeidet med barnevernsansatte. En tredjedel av foreldrene i studien ønsket tilbakeføring av barnet, men så ingen verdi i oppfølgingen til barnevernet frem mot å realisere dette målet. En annen tredjedel av foreldrene mente at det var til barnets beste å bli værende i fosterhjemmet, og hadde både positive og negative oppfatninger av hvordan barnevernet hadde fulgt de opp. Den siste tredjedelen foreldre hadde motvillig godtatt fosterhjems plasseringen, men hadde totalt sett negativ erfaring av samarbeidet med barnevernet. Funnene fra de kvalitative intervjuene ble drøftet med fokusgruppen, og viste

---

stor kontrast mellom foreldrenes opplevelser og barnevernsansatte oppfatninger og hensikter. Foreldrene som ble intervjuet mente at barnevernet ikke forstod deres sterke følelser, atferdsuttrykk og behov for oppfølging i lys av den traumatiske situasjonen de hadde blitt påført. I stedet opplevde de at barnevernet brukte deres følelsesuttrykk imot dem for å opprettholde en videre omsorgsplassering. Noen barnevernsansatte mente på sin side at det ikke nødvendigvis var mangel på forståelse, men mangel på kapasitet til å følge opp foreldrene i den grad de trengte. Flere ansatte supplerte med at de alltid tilbyr støtte, men at foreldrene ofte takket nei til alle tilbud. På grunn av en rekrutteringsprosess via presse og personer som selv henvendte seg til forskerne er det mulig at foreldre med et konfliktfylt forhold til barnevernet ble overrepresentert i studien. Det kan ha medført et særlig negativt bilde av samarbeidet mellom partene (Skilbred & Moldestad, 2010). Videre må det påpekes at det har skjedd store endringer i lovverk og praksis siden studien ble gjennomført i 2010, noe som kunne ha medført en annen samarbeids- og oppfølgingspraksis i dagens barnevern. Det er derfor interessant at en nyere kvalitativ intervjustudie av Syrstad og Ness (2021) fant lignende utfordringer knyttet til samarbeidet mellom barneverntjenesten og biologiske foreldre.

Basert på både individuelle- og fokusgruppe-intervjuer av seks foreldre som hadde fått hjelp fra barnevernet og familieverntjenesten, og av syv systematiske- familie terapeuter, fant Syrstad og Ness (2021) at foreldrene virket å foretrekke samarbeidet med familieverntjenesten fremfor barneverntjenesten. Det til tross for at de også i samarbeidet med familieverntjenesten hadde ulike meninger og oppfatninger av situasjonen. Foreldrene uttrykte at de opplevde seg mindre dømt av familieverntjenesten, mens at barneverntjenesten kun så etter svakheter og ikke la inn en innsats i å finne familiens ressurser. Samarbeidet med barneverntjenesten ble beskrevet som viktig av foreldrene, som følge av barnevernets beslutningsmyndighet og deres ønske om hyppigere kontakt eller tilbakeføring av barnet. Foreldrene beskrev imidlertid også at samarbeidet medførte følelser av maktes- og motløshet (Syrstad & Ness, 2021). Deres erfaringer var at samarbeidet med barneverntjenesten verken bidro til å minske de negative følelsene, eller øke deres forståelse av grunnlaget for plasseringen. Med unntak av én mor, opplevde foreldrene at de måtte gjøre alt riktig overfor barneverntjenesten for å få barnet tilbakeført. Videre erfarte de det vanskelig å skulle leve opp til idealet ved foreldreskap fordi de ikke klarte å forstå hvordan det skulle se ut i praksis. Moren som var unntaket opplevde at det ikke nødvendig handlet om å gjøre alt rett, men om å skjønne bakgrunnen for hvorfor man

skulle gjøre ting annerledes (Syrstad & Ness, 2021). Familieterapeutenes erfaring var at foreldrene i etterkant av en plassering ofte slet med å finne mening i livene sine, og ha troen på egen handle- og påvirkningskraft (Syrstad & Ness, 2021). I tillegg opplevde de at foreldrene hadde manglende bevissthet rundt eget hjelpebehov. Noen familieterapeuter sa at de var mer opptatte av å lytte til deres opplevelser av situasjonene, enn å finne frem til den faktiske sannheten omkring hva som hadde skjedd i møte med barneverntjenesten. En utfordring i oppfølgingsarbeidet var ifølge familieterapeutene, at foreldrene ofte gjorde lite for å selv være handlekraftig i eget liv. Et gjennomgående forskningsfunn var at den systematiske tilnærmingen ofte var nyttig i kombinasjon med et adekvat barneverntiltak (Syrstad & Ness, 2021).

I forbindelse med oppfølging av barn og foreldre etter en omsorgsovertakelse ga Socialstyrelsen i Sverige ut et kunnskapsgrunnlag som tar for seg hvordan man som fagperson skal ivareta oppfølgingen av fosterbarn i fosterhjem og inkludering av biologiske foreldre (Socialstyrelsen, 2020). Kunnskapsgrunnlaget bygger på et tidligere kunnskapsgrunnlag og en nyere svensk studie som belyser barnets perspektiv. Det skal legge til rette for en rettssikker struktur i vurderinger og planlegging av oppfølgingsarbeidet, og bidra til et godt samarbeid og kontinuitet i arbeidet. Et godt samarbeid og involvering av biologiske foreldre ble beskrevet som viktig for å skape en følelse av trygghet og tilhørighet for barnet. Det gjorde det lettere for barnet å akseptere sin situasjon som fosterbarn. Videre i kunnskapsgrunnlaget ble det skrevet at å undersøke barnets utvikling og endringer i omstendighetene rundt barnet i etterkant av en plassering, er en betydelig del av oppfølgingsarbeidet. Innunder det ligger det at barnets behov for kontakt med sine biologiske foreldre vil kunne endre seg. For barnet er det ofte viktig med en form for kontinuitet i kontakten med biologiske foreldre i starten, men at behovet har en tendens til å bli mindre med tiden. I oppfølgingen av barn og deres biologiske familie, bør mengden kontakt reguleres etter behov. I likhet med barnet, endrer ofte biologiske foreldrene sine behov seg med tiden, da behovet for oppfølging gjerne utvikles i tråd med at livssituasjonen endrer seg (Socialstyrelsen, 2020).

4.2 Fosterbarns tilknytningstrygghet til fosterforeldre og biologiske foreldre

Jacobsen et al. (2014) fant få markante forskjeller i tilknytning mellom fosterbarn og deres fosterforeldre, og tilknytningen hos barn som bodde i sin ordinære familie. Studien var av 60 fosterbarn som alle hadde blitt plassert før de var 2 år, sett opp mot 42 sammenligning-barn i samme aldersgruppe. I studien hadde om lag 90% av foreldrene i begge gruppene en autonom sinnstilstand, forskerne klassifiserte ut fra om foreldrene kunne se verdien av sine tilknytningserfaringer og på hvilken måte deres fremstilling av tidligere minner var realistiske. De autonome fosterforeldre som var representert i studien hadde gjerne god økonomi, lite ytre stress og et ønske om å vise en livslang forpliktelse overfor et barn som trengte en forelder. Resultatene viser at fosterbarna som ble plassert hos fosterforeldre i studien utviklet en trygg tilknytning over tid, i likhet med tilknytningstryggheten som var i sammenligningsgruppen. Funnene indikerer at et barn ikke nødvendigvis må vokse opp hos biologiske foreldre for å utvikle en trygg tilknytning (Jacobsen et al., 2014).

I Sosialstyrelsen (2021) sin brukerundersøkelse viser funnene at flertallet i en gruppe tidligere fosterbarn følte seg trygge i sitt fosterhjem. Kontinuitet, delaktighet og tilgjengelighet i møte med fagpersonene var viktige faktorer for at barna skulle ha det bra. Sosialstyrelsen (2021) arbeidet med 57 kommuner i Sverige, og intervjuet totalt 341 barn. De strukturerte intervjuene tok utgangspunkt i å fremme barn (9-17 år) sine perspektiver på tidligere fosterhjems plasseringer og kontakt med biologisk familie. Samtlige barn i undersøkelsen trivdes godt i sitt fosterhjem, og det var noe mer positivitet hos de yngre barna. I brukerundersøkelsen var verdien av varme og trygge relasjoner til sine fosterforeldre et sentralt funn for trivsel hos fosterbarna. Det hadde innvirkning på hvorvidt fosterbarna gikk til fosterforeldrene med sine utfordringer. Noen av barna opplevde at de stod på utsiden av fosterfamilien, og følte seg urettferdig behandlet sammenlignet med fosterforeldrene sine biologiske barn. Det å føle seg inkludert og som en del av familien ble beskrevet som grunnleggende for trivsel. I tillegg til varme og trygge omsorgspersoner og å føle seg inkludert, ble det beskrevet som viktig med kontinuerlig kontakt med biologisk familie og nettverk. De fleste av barna uttrykte at de var fornøyde med kontakten de hadde med biologisk familie og nettverk. Barna sa det var betydningsfullt at de kunne si sin mening om hvordan kontakten burde tilrettelegges, men at for å klare det var trygghet overfor fagpersonen nødvendig. Om lag hvert fjerde barn som ble intervjuet ønsket justeringer med

---

tanke på hvor mye kontakt de ønsket med sin biologiske familie eller nettverk. Av disse barna ønsket flertallet mer kontakt, men noen mindre. 20 av de 341 barna som av ulike grunner ikke hadde kontakt med biologisk familie, uttrykte et ønske om kontakt (Socialstyrelsen, 2021).

I forskningen til Ponciano (2010) av tilknytningen mellom 76 fosterbarn (mellom ni og 36 måneder) og 58 fostermødre, viste funnene at over halvparten av barna så ut til å ha trygg tilknytning til sine fostermødre. Datamaterialet ble innhentet gjennom observasjon av fosterbarn-fostermor-samspeillet og intervju med fostermødrene. Funnene indikerer at desto mer sensitiv fostermoren var, desto tryggere tilknytning hadde barnet. I tillegg fant Ponciano (2010) at barn med færre samvær med dets biologiske foreldre, skårte høyere på tilknytningstrygghet i fosterhjemmet.

I forbindelse med fosterbarns tilknytning fant Maaskant (2015), gjennom kvalitative spørreundersøkelser med 59 fosterbarn (mellom ti og 18 år), at barna var tilknyttet både sine fosterforeldre og biologiske foreldre, men at tilknytningen til fosterforeldrene var av større verdi og betydelig sterkere. Samtidig viser funnene at jo sterkere tilknytningen var til fosterforeldrene, desto sterkere var tilknytningen til de biologiske foreldrene. Funnene tyder også på at desto høyere barnets lojalitet var overfor fosterforeldrene, desto høyere var lojaliteten rettet mot deres biologiske foreldre. Det var lite som skilte aspektene ved barnets lojalitet til de ulike partene. Det fremtredende uttaket var at fosterbarna opplevde fosterforeldrene som mer til å stole på, mens biologiske foreldrene ble oppfattet som mer sårbare. De barna som rapporterte å ha det best skårte også høyest på tilknytningen til fosterforeldre og til biologiske foreldre.

4.3 Betydningen av kontakt med biologisk familie og stabilitet i oppholdet

Fuentes et al. (2019) fant bred enighet om at samvær hadde betydning for barns identitet, aksept av egen situasjon og ivaretagelse av tilknytning til biologiske foreldre. Funnene er basert på fokusgruppeintervjuer med to grupper, der den ene gruppen bestod av fosterforeldre, mens den andre bestod av sosialarbeidere. Funnene viser at fokusgruppene var samstemte i at det var en sammenheng mellom kvaliteten på foreldre-barn-samspeillet under samvær, og barnets velvære og helse. Videre var de enige i at samværene kunne enten være til nytte for

---

barnet, eller på ulike måter utsette barnet for harme eller skade. En side ved samvær på godt eller vondt, mente begge gruppene, var at barna ofte fikk en bedre forståelse av egen situasjon i fosterhjem og forhold knyttet til deres biologiske familie (Fuentes et al., 2019). Det var konsensus i fokusgruppene om at det minsket uroen og usikkerheten i barna, og var med på å forhindre dem i å lage seg et idealisert bilde av deres biologiske familie. I tillegg pekte fosterforeldrene på at kontakten var viktig for å realisere målet om tilbakeføring til biologiske foreldre. Begge gruppene fant at den nye relasjonen til fosterforeldrene kunne øke barnets iboende trygghet, som videre kunne hjelpe barnet til å føle seg tryggere i deres relasjon til sine biologiske foreldre. På den annen side viste funnene fra begge gruppene at biologiske foreldrene kunne gi barnet negative assosiasjoner til fosterforeldrene, noe som skapte lojalitetskonflikt i barnet. Ved funnene fra fosterforeldrene kom det i tillegg frem at foreldrene kunne gi barna falske forhåpninger om tilbakeføring, noe som gjorde vanskelig for barnet å slå seg til ro. I forbindelse med utfordringer knyttet til samvær, pekte begge gruppene på et behov for mer støtte og forberedelse for biologiske foreldre i forkant av møtet, og at man må tilpasse møtene etter barnets behov. Eksempelvis at det bør holdes et møte med de biologiske foreldrene i forkant av samværene, for å oppdatere dem på barnets utviklingstrinn. Det ble ut fra begge gruppene ansett som mangelfullt med forberedelse for de biologiske foreldrene i forkant av møtene (Fuentes et al., 2019).

I utforskning av kontakt mellom fosterbarn og biologiske foreldre fant McWey og Cui (2021) klare sammenhenger mellom mengden kontakt og lengden på opphold i fosterhjem. Studien bygger på en longitudinell metode hvor forskerne fant at barn med mer kontakt med sin biologiske mor, ofte hadde færre dager i fosterhjemmet. Det var vanskelig se klare sammenhenger mellom kontakt med fedre og antall dager i fosterhjem, da det blant annet ofte var lagt til rette for lite kontakt (McWey & Cui, 2021). Et viktig funn var at desto hyppigere kontakt mellom barnet og både mødre og fedre, desto bedre psykisk helse rapporterte barnet. Det at ungdommer ble plassert i slektsfosterhjem, gjorde ifølge funnene, at de hadde færre psykiske problemer sammenlignet med ungdom i ordinære fosterhjem.

Funnene til Skoglund og Thørnblad (2021a) viste at de fleste fosterbarn hadde samvær med sine biologiske foreldre selv om kontakten ikke nødvendigvis alltid var til barnets beste. Gjennom 26 kvalitative intervjuer med unge voksne som tidligere hadde bodd i slektsfosterhjem, utforsket forskerne hvordan man bedre kan tilrettelegge for at samværene

---

skal fremme positive relasjonelle erfaringer. Skoglund og Thørnblad (2021a) sine funn indikerte at de fleste barna i utgangspunktet ønsket bedre tilrettelegging av samvær, og at det i noen saker er behov for å i større grad implementere trygghetsskapende tiltak. Funnene viste at barns lojalitet overfor foreldrene, og barnets behov å høre til var viktig å ta hensyn til når man skulle trappe opp samvær, og det kunne være utfordrende i lys av barnets behov for beskyttelse. De tidligere fosterbarna stilte spørsmål om barns behov for beskyttelse i tilstrekkelig grad blir ivaretatt dersom mengden kontakt bygger på hensynet om å høre til. En annen problemstilling som utfordret samværsordningen, var foreldrenes sykdomsbilde. I noen tilfeller var det av ulike grunner vanskelig for foreldrene å møte opp og delta på samvær, til tross for et ønske om kontakt med sine barn. Andre ganger var det uklart hva som var bakgrunnen for at foreldrene avlyste samværene, og mange barn hadde selv konkludert med at foreldrene ikke ønsket å se dem. Mange barn forstod ikke omfanget eller alvorsgraden av foreldrenes utfordring før de ble voksne (Skoglund & Thørnblad, 2021a).

Gerdts- Andresen (2020) fant at selv om midlertidighet lå til grunn i enhver omsorgsovertakelse, var de fleste av fylkesnemnda sine bestemmelser om antall samvær lagt opp til at det ikke var aktuelt med tilbakeføring til biologiske foreldre. Hun gjennomførte en innholdsanalyse av 91 vedtak fra 12 ulike fylkesnemnda i tidsrommet 1. juli 2018 til 31. desember 2019. Når fylkesnemnda begrenset antall samvær fant hun at det ble begrunnet med at barnet skulle reetablere seg i fosterhjemmet, men hun fant ingen faglig begrunnelse for det. Hun så i vedtakene en tendens til praksis som satt minimumssamvær uten å se det opp mot biologiske foreldre sin reelle samværskompetanse eller hvorvidt barnet hadde behov for beskyttelse når vedtaket ble fattet. Videre var begrensningen trolig med utgangspunkt i å legge til rette for ro og stabilitet, og i så liten grad som mulig forstyrre barnet i fosterhjemmet med tanke på dets utvikling av tilhørighet og tilknytning. Samtidig fant hun ingen konkrete faktorer som krevde en slik tilrettelegging i vedtakene. Gerdts- Andresen (2020) kunne ikke se at fylkesnemnda tok hensyn til barnets alder. I samtlige vedtak var det vist til foreldrenes gode samværskompetanse, men det hadde ikke noe betydelig innvirkning på hvor mye samvær fylkesnemnda vedtok. Innholdsanalysen indikerer en holdning om at foreldre er til hinder, og ikke en potensiell ressurs i barnets liv. Videre fant forskeren at barnevernet hovedsakelig driver et aktivt endringsarbeid i familier der fylkesnemnda har vurdert omsorgsplasseringen som midlertidig (Gerdts- Andresen, 2020).

4.4 Forskningsoppsummering

I studiene vi har presentert kan vi se at det er utfordrende å få til et godt samarbeid mellom biologiske foreldre og barnevernsansatte, noe som kan tyde på en utfordring i møte med endringsarbeidet etter barnet er plassert i fosterhjem. Ut fra studiene ser det ikke ut til at foreldrene og ansatte sitter igjen med samme oppfatninger av samarbeidet, noe som er ugunstig når det ble fremhevet hvor viktig samarbeid var for at barnet skulle føle seg trygge og utvikle tilhørighet. Det kan gi indikasjoner om hvor viktig det er å legge innsats i å bedre samarbeidet for å få til et endringsarbeid hos biologiske foreldre, og for å sikre barnets beste i prosessen. Det vises i studiene til viktigheten for barnet av kontinuitet i kontakt med biologiske foreldre og at alle parter ble forberedt på møtene, det var viktig for å legge til rette for en tilbakeføring. Hyppig kontakt med biologiske foreldre var viktig for kortere plassering i fosterhjem, blant annet for å opprettholde tilknytning, noe som kan tyde på viktigheten av å avklare formål med plassering og jobbe for at kontakten skal være så god som mulig. Vi så antydninger til at mer kontakt med biologiske foreldre kan gå utover hvorvidt barnet har en tilknytningstrygghet i fosterhjemmet. Formålet med plasseringen kan være utslagsgivende for hvor fokuset på utvikling eller opprettholdelse av tilknytningen til barnet skal være, og kan ha noe å si for barnets trygghet. Vi kan se ut fra studiene at det er mulig for barn å utvikle en tilknytning til fosterforeldre og at de kan oppleve en trygghet der, noe som tyder på at biologien ikke trenger å være utslagsgivende for tilknytning. Gjennom forskningen så vi at det er viktig med sensitivitet i omsorgen som utøves av fosterforeldre, noe som kan tyde på at det er viktig for biologiske foreldre å inneha sensitivitet før en eventuell tilbakeføring.

5. Metode

I det følgende kapittelet skal vi beskrive prosjektets forskningsdesign, som handler om hvordan prosjektet har blitt utformet (Thagaard, 2018). Prosjektet er utformet med utgangspunkt i prosjektets problemstilling og forskningsspørsmål. Forskningsprosjektet omhandler barnevernsansattes erfaringer med oppfølging frem mot en potensiell tilbakeføring, sett opp mot barnets tilknytningsproblematikk og endringsarbeid med biologiske foreldre. Problemstillingen og forskningsspørsmålene ble utformet på bakgrunn av samfunnsmessig relevans, relevant forskning og teori, noe som ifølge Thagaard (2018) er viktige utgangspunkt. Med samfunnsmessig relevans sikter vi til endringene som har kommet de siste årene i krav til barnevernpraksis, som blant annet er en følge av dommene fra EMD og Høyesterett. Med relevant teori og forskning sikter vi til teori og forskning om barns tilknytning, samarbeid og foreldres endringsmuligheter. For å besvare problemstillingen valgte vi en kvalitativ tilnærming. Videre tar oppgaven for seg den kvalitative tilnærmingen, etterfulgt av en fremstilling av forskningsprosjektets vitenskapsteoretiske tilnærming, fenomenologi og vår forforståelse. Vi vil videre vise til hvordan vi valgte å rekruttere informanter, utføre semistrukturerte intervjuer, utforme intervjuguide og transkribere datamaterialet. Deretter vil vi beskrive hvordan vi gjennomførte analysemetoden systematisk tekstkondensering. Avslutningsvis i kapittelet vil vi fremstille og diskutere hvilke kvalitetskriterier og etisk hensyn vi har tatt i prosessen.

5.1 Kvalitativ tilnærming

Empirisk forskning legger vekt på erfaring som kilden til kunnskap (Aspin, 1995). Et spørsmål av empirisk art innebærer at det forsøkes besvart ved å hente direkte, observerbar informasjon fra verden, i stedet for å eksempelvis teoretisere, resonnere eller argumentere (Punch, 2014). Empiriske data deles gjerne inn i to hovedkategorier; kvantitativ og kvalitativ data. Kvantitativ data er alltid i form av tall eller mål, mens kvalitativ data er gjerne i form av tekst (Punch, 2014). Kvalitativ forskning innebærer imidlertid mer enn kun tekst i form av ord, på samme måte som kvantitativ data omfatter mer enn kun numerisk data i form av tall. Det handler blant annet om en måte å tenke på den sosiale virkeligheten som blir studert,

---

måten man tilnærmer seg på og konseptualiserer informasjonen. Det innebærer også designet og metodene som er brukt for å representere tenkemåten og samle data, i tillegg til dataene i seg selv (Punch, 2014). Jacobsen (2021) påpeker at det diskuteres i ulike fagfelt hvilken av de to tilnærmingene som er best egnet for å forske på virkeligheten. Videre fremheves det at i dag, til tross for at diskusjonen fortsatt pågår, er de fleste enige i at begge datatypene er likeverdige tilnærminger til forskning, men egner seg til å belyse ulike spørsmål og problemstillinger. Forfatteren hevder at man prinsipielt sett bør unngå å se på tilnærmingene som motsetninger. I den forbindelse trekker han frem at tilnærmingene gir indikasjoner på det underliggende fenomenet som skal studeres, og at det burde være utgangspunktet når man velger metode (Jacobsen, 2021). Formålet med kvalitative forskningsstrategier er å øke forståelsen av sosiale fenomen ved å utforske personers erfaringer, tanker, holdninger, forventninger og motiver (Malterud, 2019). I vårt forskningsprosjekt ønsket vi å studere barnevernsansattes personlige erfaringer med fosterhjems plasseringer, og en kvalitativ tilnærming var derfor passende.

5.2 Vitenskapsteoretisk tilnærming: fenomenologien

Kunnskap om vitenskapsteoretiske ståsteder, eller paradigmer, vil ha innvirkning på hvorvidt man evner å plassere sin forståelse i en bredere kontekst. Vitenskapsteori er et sentralt aspekt ved all forskning, og danner grunnlaget for forståelse (Malterud, 2019). Det vitenskapsteoretiske ståsted gir kritiske, tekniske og praktiske resonnementer til forskning (Kemmis & McTaggart, 2000), noe som vil påvirke informasjonsinnhenting og hvordan dataene tolkes i analysen (Thagaard, 2018). Den vitenskapsteoretiske tilnærmingen avslører forskerens ståsted, ved at den gir klare antakelser om virkeligheten og det som studeres (Kemmis & McTaggart, 2000; Malterud, 2019). Som følge av vårt valg av å gjennomføre en kvalitativ intervjustudie anser vi det som særlig relevant å reflektere over hvilke rammer valgt tilnærming legger for vår forskning på individers livsverdener. Et fellestrekk ved all kvalitativ forskning, er fortolkningens sentrale plass i forståelsen av datamaterialet (Thagaard, 2018). Fortolkning handler om meningen individer knytter til situasjoner for å forstå virkeligheten (O'Donoghue, 2007). Fortolkning påvirkes av forskerens vitenskapsteoretiske ståsted (Thagaard, 2018), og vi kan på den måten trekke paralleller mellom valgt ståsted og metode. I tillegg påvirkes fortolkningen av forskerens teoretiske utgangspunkt og av mønsteret som

---

danner seg i datamaterialet, som igjen kan bidra til ny forståelse (Thagaard, 2018). Videre skriver forfatteren at fortolkende teorier kan bidra til at forskeren forstår fenomenet som studeres, og blant disse finner vi fenomenologien.

Fenomenologien bygger på teorien om at virkeligheten er slik den enkelte oppfatter den (Kvale & Brinkmann, 2015). Fenomenologien tar utgangspunkt i subjektive opplevelser og erfaringer, og søker å forstå fenomener på grunnlag av det (Thagaard, 2018). Dermed er det individer sine levde erfaringer som er utgangspunktet for å finne en dypere mening, eller den universelle essensen av fenomener (Creswell & Poth, 2018; Thagaard, 2018). Vår hensikt med utformet problemstilling og valgt metode er, i tråd med fenomenologien, ute etter å forstå individers livsverdener og finne essensen av fenomenet tilbakeføring. Ved innhenting av data tenker man, og frykter, i fenomenologiens verden at forskeren vil påvirke prosessen med sin forforståelse, som igjen vil påvirke forskningen som helhet (Thagaard, 2018). Med bakgrunn i en slik forståelse, ønsker man i fenomenologien å tilsidesette forforståelsen av fenomener for å påvirke datainnhenting og analysen i minst mulig grad (Malterud, 2019). Vi har derfor, i lys av fenomenologien, forsøkt å tilsidesette vår forforståelse av fenomenet tilbakeføring, for å rette oppmerksomheten mot individet sin subjektive virkelighetsforståelse. Begrepet bracketing kan brukes for å beskrive denne prosessen, der forskeren er *den reisende*, og etter hvert som den reisende øker sin forståelse, vil det kunne synliggjøre nye innfallsvinkler til forskningen (Malterud, 2019). Det er verdt å merke seg at fortolkning gjennomsyrrer hele forskningsprosessen, helt fra man velger problemstilling til man rapporterer funnene. I analysedelen ser man særlig fortolkningen ettersom man som forskere skal analysere og tolke de opprinnelige funnene (Jacobsen, 2021). Når man ser på overordnede tilnærminger til forskning som også har betydning for fortolkning, så kan man bruke deduktiv- eller induktiv tilnærming. Deduktiv tilnærming går ut fra eksisterende teori, rammeverk eller begreper, og analyserer dataene deretter. En induktiv tilnærming tar utgangspunkt i dataene og finner deretter ulike begreper og analytiske synsvinkler. En sammensmeltning av de to tilnærmingene kan benevnes som abduktiv tilnærming. Ved en abduktiv fremgangsmåte tar forskeren utgangspunkt i analysen av datamaterialet for å finne teoretiske vinklinger, og eksisterende teori har innvirkning på forskerens forståelse av dataene (Thagaard, 2018). I vårt forskningsprosjekt har vi fulgt en abduktiv fremgangsmåte da analysen formet teoretiske vinklinger, samtidig som vår fortolkning med et teoretisk bakteppe har påvirket prosessen.

5.3 Forskerens forforståelse

Til tross for at vi har prøvd å sette vår forforståelse til side, har vi vært bevisste at vår posisjon som forskere vil påvirkes av våre personlige og faglige bakgrunn og eksisterende kunnskap. Det inkluderer vår kulturelle forståelse av barnevernstematikk, som er preget av Norges verdier, holdninger og forståelse av barn og barndom. Eksempelvis anses barnet som et subjekt i Norge, med egne opplevelser og grenser, noe som er med på å styrke barneperspektivet og barnets rettssikkerhet i samfunnet (Bae, 2007). Dersom man er klar over at sin egen forforståelse er med på å påvirke forskningsprosessen, vil det gjøre det enklere å se dataene isolert fra egen forforståelse (Dalland, 2017). Vi vil i det følgende kort beskrive aspekter vi tenker kan være av betydning for vår posisjon og forforståelse.

En av oss er utdannet barnevernspedagog, og har jobbet i ulike institusjoner innenfor barnevernsfeltet. Den andre av oss er sosionom, jobber i rusomsorgen og har arbeidserfaring med barn under barnevernets omsorg på ulike arenaer. Til tross for å ha jobbet innen barnevernsfeltet, har ingen av oss direkte erfaring knyttet til barneverntjenesten og hensynene som tas i potensielle tilbakeføringssaker. Vi har lest mye i media om fosterhjem- og tilbakeføring- problematikk, og vi har fått med oss at barnevernet har fått mye kritikk på dette området. Det har trolig vært med på å prege vår forforståelse, men vi har tenkt at det må være mer bak kritikken enn det vi har lest i media. Som arbeidstaker innen helse er vi bevisste på at det er rammer for hva man har lov til å uttale seg om, og vi er derfor kritiske til medias fremstilling av enkeltsaker og av barnevernet generelt. Vår forutinntatte holdning til barnevernsarbeid er at det er komplekst, og at det kan være vanskelig å tilfredsstille alle behov og ønsker samtidig, noe som kan medføre konflikt ved at noen hensyn ikke kan ivaretas. Vi var derfor nysgjerrige på hvordan barnevernsansatte opplevde arbeidet med tilbakeføringer, og hva som kunne være faktorer bak kritikken. Vi tenker at vår utdanning har hatt en positiv betydning for vår evne til å tenke kritisk, noe som kan ha bidratt til å balansere ut de subjektive erfaringene vi har med oss fra våre tidligere arbeidserfaringer og opplevelser. Kompetansen vi innehar er en sentral del av vår forståelseshorisont, og har betydning for vår vinkling og valg av tema. Ulik forforståelse kan føre til at selv om man velger samme tema, kan fokuset være ulikt og dermed føre til forskjellige resultater. Når man skal utvikle en

problemstilling, starter man med å velge hva som skal fokuseres på i forskningen (Jacobsen, 2010). Vår forforståelse påvirket hvordan vi utviklet intervjuguiden, som videre påvirket vår datainnsamling. Vi som forskere forsøkte å ivareta refleksivitet, ved å resonnere rundt hvordan vi som individer hadde innvirkning på alle deler av studien (Malterud, 2001). Eksempelvis reflekterte vi rundt hvordan vi hadde makten til å styre hva som skulle få mer talsrom og ikke, og hvordan våre personlige interesser potensielt kunne medføre at vi ga større oppmerksomhet til visse deler av fenomenet.

5.4 Utvalg og rekruttering av informanter

I motsetning til kvantitative studier, har ikke intervjustudier formelle standarder, men det er viktig at prosjektet er gjennomførbart med tanke på å svare på forskningsspørsmålene og tidsrammen til prosjektet (Malterud et al., 2021). Det er ikke slik at antall ikke har noe å si for kvalitativ forskning, da det er viktig at størrelsen på utvalget er tilstrekkelig for formålet (Guest et al., 2006; Sandelowski, 1995). Dermed blir det viktig å vurdere kvaliteten av informasjonen som fremkommer ved hjelp av valgt forskningsmetode, opp mot det som funnene skal brukes til (Sandelowski, 1995). I forbindelse med å vurdere sammensetningen og antallet informanter i kvalitative studier, peker Malterud et al. (2021) på begrepet informasjonsstyrke, og fem elementer som er av betydning for den. Det første elementet handler om hvorvidt målet med studien er bredt eller smalt, og visere om spesifisiteten til personene i utvalget. Ved et smalt mål vil man ikke trenge like mange informanter for å belyse fenomenet og samtidig kunne opprettholde høy informasjonsstyrke. Det andre elementet handler om spesifisiteten til personene man intervjuer, dermed deres erfaring og kunnskap (Malterud et al., 2021). Det viktigste er at informantene evner å gi spennende og nyttig informasjon om prosjektets problemstilling (Jacobsen, 2010). Det tredje elementet ved informasjonsstyrke handler om hvorvidt man bruker etablert teori. Malterud et al. (2021) mener at studier som bruker bestemte teorier i forbindelse med planlegging og analyse, vil kunne klare seg bedre med et færre antall informanter. I det fjerde elementet trekkes kvaliteten på forsker-deltaker-dialogen frem. Det vises til at hvis man har en god kommunikasjon er kvaliteten sterkere, og man kan derfor trenge færre informanter. Det motsatte gjelder ved dårlig kommunikasjon. Det femte og siste elementet ved informasjonsstyrke handler om variasjonen i informantene: er gruppen homogen eller mangfoldig? Når man skal gå inn i en

---

dybdeanalyse vil det være interessant med data som gir ulikheter og andre innfallsvinkler på fenomenet (Malterud et al., 2021).

Ettersom vi vi søkte barnevernsansattes erfaringer om en relativt liten del av barnevernsfaglig arbeid kan det antas å være et smalt mål. Vi vurderte at ti intervjuer verken var for smalt til å få tilstrekkelig informasjon eller for bredt til å ikke kunne gjennomføre på en grundig måte i vår tidsramme. Vår rekrutteringsstrategi startet med å kontakte alle i Bergen kommune, og deretter alle barneverntjenester i Vestland fylkeskommune, via e- post. Bergen kommune sin respons synliggjorde at ingen ansatte hadde kapasitet til å delta, og vi utvidet derfor til Vestland fylkeskommune. Bakgrunnen for den geografiske avgrensningen var vårt ønske om å både få erfaringer fra et avgrenset område og samtidig bredde i erfaringsbasert kunnskap fra ulike kontorer. Vi fikk lite svar i Vestland fylkeskommune, og vi var derfor aktive med å kontakte de på nytt med noe bedre hell fra enkelte kontorer for hver gang. Vi lyktes til slutt i å få fullt antall ønskede informanter, fra syv ulike barneverntjenester. Et inklusjonskriterie var at informantene måtte ha arbeidet i barnevernet med prosessen frem mot en potensiell tilbakeføring av fosterbarn til biologiske familier. Det var også ønskelig at den ansatte hadde jobbet med sakene etter året 2018. Bakgrunnen for denne begrensningen var lovendringene som kom inn i barnevernloven i 2018 og kritikken fra EMD (se kapittel 3) som kan ha medført endringer i barnevernspraksis i slike prosesser. Det var utfordrende å finne barnevernsansatte som hadde vært en del av en tilbakeføring etter 2018, noe som kan ha hatt innvirkning på informasjonsstyrken. Alle våre informanter hadde likevel erfaring med å følge opp fosterhjemsplasseringer i et midlertidig perspektiv, og dermed også frem mot en potensiell tilbakeføring etter 2018. Fra planleggingsfasen av tok vi utgangspunkt i forskning og teori om tilknytning og endringsarbeid, noe som har preget utformingen av forskningsprosjektet. I tråd med Malterud et al. (2021) har vårt teoretiske utgangspunkt trolig bidratt til økt informasjonsstyrke. Gjennom forskningsprosjektet merket vi viktigheten av at informantene opplevde oss som ikke-dømmende, og fikk en viss tillit til oss, da flere av områdene vi utforsket viste seg å være områder de ønsket å bli bedre på eller ikke følte de hadde gode nok rutiner på. Vi opplevde at vi fikk god flyt med informantene, og så en villighet til å dele både styrker og svakheter ved arbeidet. I utgangspunktet trodde vi at informantgruppen kom til å være relativt homogen, fordi alle var kvinner med relativt lik arbeidserfaring. Samtidig var informantene hovedsakelig fra ulike barneverntjenester, noe

---

som viste til å tilføre forskningsprosjektet en rekke ulike meninger og tanker rundt fenomenet tilbakeføring. I tillegg hadde flere av informantene ulik utdanning og stilling i barnevernet.

5.5 Semistrukturerte intervju

I kvalitative intervju, med en fenomenologisk tilnærming er forskeren er opptatt av å være meningsskapende og øke forståelsen av den subjektive virkelighetsoppfatningen som studeres (Creswell & Poth, 2018; Dalland, 2017). For vårt formål innebar det å innhente barnevernsansatte erfaringer, tanker og følelser knyttet til arbeidet frem mot en potensiell tilbakeføring. Intervju som metode kan organiseres på flere måter, men i vi valgte å utføre semistrukturerte intervju. Semistrukturerte intervjuer kjennetegnes av en fleksibel struktur som gir forskeren frihet til å legge til eller endre spørsmål underveis i intervjuet. Først og fremst har man planlagt temaer fra før, mens forskeren har fritt spillerom til å hoppe mellom temaene i intervjuguiden (Thagaard, 2018). Det er overensstemmende med den fleksible strukturen til fenomenologien og kvalitativ forskningsstrategi. Tross den frie strukturen er det visse retningslinjer forskeren bør overholde. Eksempelvis bør spørsmålene være tydelige og konkrete. Det er spesielt gjeldende dersom spørsmålene omhandler konkrete hendelser (Thagaard, 2018). Vi anså semistrukturerte intervju som passende metode for datainnsamling, da metoden ga intervjuobjektet muligheten til å være aktivt deltakende ved å komme med innspill underveis i intervjuet, noe som medførte flere passende spørsmål og at vi til en viss grad kunne gå videre på deres innspill. Samspillet med informanten kunne også føre til at vi endret på spørsmålene slik at de ble mer passende for den enkelte. Ett av intervjuene ble gjennomført ved personlig oppmøte på kontoret til informanten. De resterende ni intervjuene ble holdt over den digitale plattformen Teams, og to over telefon. Bakgrunnen for dette var at informantene befant seg i ulike geografiske områder, og den pågående pandemien, Covid-19, gjorde reise og oppmøte utfordrende. Vi opplevde at kommunikasjonen var noe enklere ved direkte oppmøte, men ble likevel positivt overrasket over gjennomførbarheten ved digitale- og telefonintervjuer. Noen utfordringer som oppstod ved digitale intervjuer var at lyden stoppet opp ved et par anledninger, og at setningene dermed ikke ble fullstendige. I tillegg gikk vi ved telefonintervjuene glipp av kroppsspråket til informanten. En positiv faktor var at alle lydopptakene viste å ha god nok kvalitet til transkribering.

5.6 Intervjuguide

En intervjuguide kan utformes på flere måter, men felles er at den består av spørsmål som er sentrale for å besvare prosjektets problemstilling (Thagaard, 2018). Intervjuguiden kan sammenlignes med et manus som i større eller mindre grad strukturerer intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015). På bakgrunn av at vi valgte å gjennomføre semistrukturerte intervju bestod intervjuguiden vår av temaer som skulle snakkes om, med forslag til spørsmål under hvert tema. Temaene tok utgangspunkt i vår problemstilling og våre forskningsspørsmål. Med det utgangspunktet utformet vi en intervjuguide (se Vedlegg 2) der erfaringer med tilbakeføringssaker ble det overordnede temaet for undertemaene; hensynet til barnets tilknytning og erfaringer med endringsarbeid. For å kvalitetssikre arbeidet gjennomførte vi et pilotintervju av en bekjent med barnevernfaglig erfaring. Det medførte økt forståelse av hvilke spørsmål som virket lukkende eller ga overfladisk informasjon om vår problemstilling. I tillegg avslørte vi ved hjelp av pilotintervjuet områder som ga interessant informasjon, og som medførte at vi utarbeidet flere forslag til spørsmål under enkelte temaer. Vår økte forståelse medførte en rekke justeringer som fullførte intervjuguiden i sin helhet.

5.7 Transkripsjon

Vi benyttet en digital lydopptaker på hver vår telefon for å samle inn data fra intervjuene. Lydopptak er særlig ofte anvendt i semistrukturerte intervjuer, da datamaterialet er omfattende og ofte vanskelig å huske og notere underveis i intervjuet (Punch, 2014). Transkripsjonsprosessen går ut på å overføre dataene i lydopptakene til tekst (Thagaard, 2018). Det kan gi forskningen mindre troverdighet dersom ikke alt er gjort på riktig måte (Dalland, 2017). Thagaard (2018) peker på at man vil få en begrenset rekonstruksjon av datamaterialet når man overfører tale til tekst. Derfor vil det ifølge forfatteren være viktig at forskeren transkriberer intervjuet så nøyaktig som mulig, og noterer opplevelser rundt intervjusituasjonen og intervjupersonen. Kvale og Brinkmann (2015) viser til at det er en rekke valg man må ta når man starter en transkripsjonsprosess, og at det ikke finnes et fasitsvar for hva som skal noteres ned. I våre transkripsjoner valgte vi å skrive ned alt som ble sagt, men inkluderte ikke alle fyll-ord, som «eh» og «em», med mindre vi tenkte at det hadde betydning for meningsinnholdet. Vi har også kuttet ut noen av våre anerkjennende responser i

---

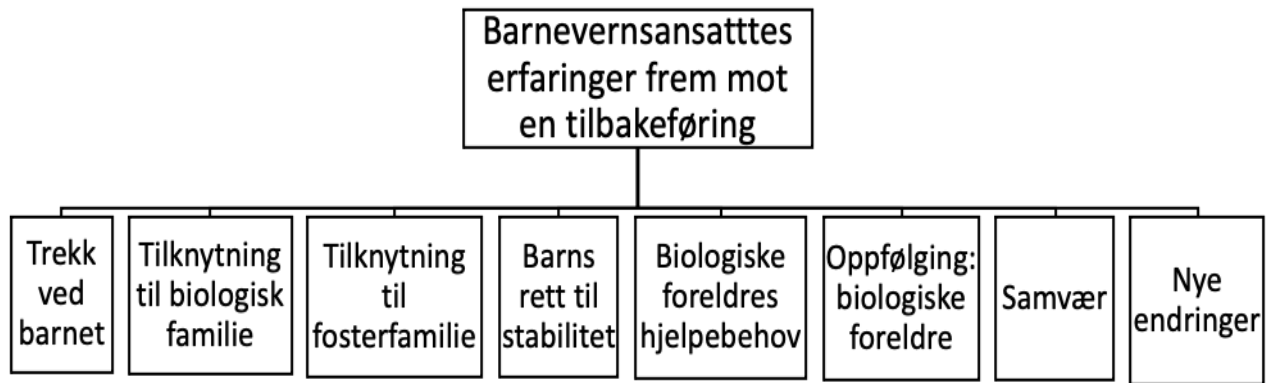
intervjusituasjonen, som «ja» og «mhm». Transkripsjon av lydopptakene fra de ti semistrukturerte intervjuene, medførte 112 sider med 1, 5 i linjeavstand.

5.8 Analyse: Systematisk tekstkondensering

Datamaterialet ble analysert gjennom en stegvis prosess som tok utgangspunkt i Malteruds fremstilling av systematisk tekstkondensering, som igjen ble inspirert av Giorgi sin (psykologiske) fenomenologiske analysemodell. Systematisk tekstkondensering ansees som en deskriptiv analysetilnærming som søker å frembringe beskrivelser av erfaringer og opplevelser (Malterud, 2012). Med utgangspunkt i vårt formål om å innhente data knyttet til barnevernsansattes subjektive forståelse, anses analysemodellen som passende. I tillegg er at systematisk tekstkondensering er en godt beskrevet tilnærming inndelt i fire faser (Malterud, 2012). Analysemodellen skal være overkommelig for nybegynnere (Malterud, 2017). Malterud (2012) introduserer den første fasen som overblikk; fra kaos til temaer. Det handler om at når man gjennomgår de transkriberte dataene første gang er fokuset å få en oversikt over alt av datamateriale. Selv om man er på kontinuerlig utkikk etter relevante temaer, allerede ved første gjennomlesning, skal man unngå å systematisere teksten (Malterud, 2012, 2017). Etersom vi selv transkriberte intervjuene, opplevde vi at vi hadde et godt overblikk over de innsamlede dataene. Vi valgte likevel å følge alle stegene i Malterud sin systematiske tekstkondensering for å sikre god kvalitet i analysearbeidet. Vi leste derfor nøye gjennom alle transkripsjonene to ganger, som et første steg. Etter en grundig gjennomlesning skulle man reflektere over hvilke temaer som kom til syne. Malterud (2012) anbefaler å ikke identifisere mer enn fire til åtte temaer i første omgang, for å gjøre arbeidet overkommelig. Vi identifiserte åtte temaer, etter to gjennomlesninger (se Fig. 3):

Figur 3.

Temaer identifisert i første fase av STC

Note: Øverste rute viser oppgavens problemstilling, og rutene under temaene vi identifiserte.

I andre fase skulle datamaterialet systematiseres ved å identifisere meningsenheter og sortere de i kodene som også lages i andre fase. Ved å systematisk gjennomgå transkripsjonene linje for linje fant vi ulike meningsenheter. En meningsenhet er et fragment av teksten som inneholder informasjon som kan bidra til å besvare forskningsspørsmålet (Malterud, 2012). I motsetning til Giorgi sin fysiologiske analysemodell, regner man i STC (Malterud 2012, 2017) bare de delene av teksten som er relevant for problemstillingen som betydningsfulle meningsenheter. Meningsenhetene skulle merkes med en kode og grupperes ut fra temaene som ble funnet i den første fasen. En kode kan anses som en merkelapp i form av en kort deskriptiv tekst (Malterud, 2012). Malterud (2017) anbefaler å se nøyer på temaene man fant i første fase, og kutte de ned til tre til fem midlertidige temaer som vil ligge til grunn for utviklingen av kodegruppene. Videre skriver hun at det er viktig at man starter kodingen med et antall kodegrupper som er realistisk å komme gjennom. Den fleksible strukturen i STC tillot oss å endre koder etter hvert som vi økte vår forståelse, eller dersom vi hadde behov for å gå frem og tilbake mellom trinnene i analyseprosessen (Malterud, 2012). I tillegg kan man se at en meningsenhet kan passe inn under flere koder, og det kan derfor være nødvendig å slå kodene sammen i ulike undergrupper eller utvikle mer spesifikke koder slik at en enklere kan separere meningsenhetene fra hverandre (Malterud, 2012).

Etter anbefalingene gjennomgikk vi temaene fra første fase og kuttet ut temaer som passet inn under ett av de andre temaene, vi satt etter gjennomgangen igjen med fem temaer. Blant annet samlet vi temaene: samvær og barnets tilknytning til biologisk familie. Vi identifiserte deretter mellom tre og fem koder innenfor hvert tema, som resulterte i at vi hadde 19 kodegrupper. Vi

ga temaene med kodene ulike farger for å gjøre det enklere for oss å sortere meningsenhetene inn under hver kode. Vi ga de ulike kodene ulike nyanser av hovedfargen for å skille kodegruppene fra hverandre. Vi identifiserte noen glidende overganger mellom kodegruppene, og slo sammen koder som var like og lagde mer konkrete kodegrupper. Deretter kopierte vi ut meningsenhetene fra de transkriberte dataene, og limte de inn i ulike dokumenter ut fra fargekoden. Av dette fikk vi et bilde av hvor mye datamateriale vi hadde i de ulike kodegruppene. Eksempler på kodegrupper vi fant var barnets stemme og motivasjon til endring.

I den tredje fasen skulle meningsenhetene deles inn i subgrupper og konseptualiseres som kondensater. Et kondensat er en tekst som sammenslår flere informanternes beskrivelser av et fenomen inn under en subgruppe (Malterud, 2012, 2017). Vi satt etter fase to igjen med en samling av løsrevne meningsenheter på tvers av deltakerne som var sortert i tematiske kodegrupper. Vi gikk systematisk gjennom hver enkelt kodegruppe og delte inn i 2-3 subgrupper, etter Malteruds (2012, 2017) anbefalinger. I den interaktive prosessen oppdaget vi at flere av sub-gruppene vi hadde identifisert ikke passet inn, og vi endret gruppene underveis. Et eksempel på en sub-gruppe som ble fjernet var barnets hjelpebehov. Vi opplevde denne sub-gruppen som for vag, og så at innholdet heller kunne flettes inn i andre sub-grupper. Dernest kondenserte vi innholdet i sub-gruppene og genererte hovedessensen i hver subgruppe. Det gir en mer mangfoldig og nyansert beskrivelse av de ulike fenomenene som blir studert (Malterud, 2012). Meningsenhetene vi ikke klarte å inkludere i kondensatet ble midlertidig satt til side, slik at vi ved en senere anledning kunne ta stilling til hvor, eller hvorvidt, de burde inkluderes i analysen. Vi skrev kondensatene i første-person, som kunstige sitater, og forsøkte så autentisk som mulig illustrere informantens erfaring (Malterud, 2012). I tillegg til kondensatene valgte vi ut noen direkte sitater fra informantene som beskrev ekstra godt det generelle meningsinnholdet i subgruppen.

I den fjerde fasen skulle datamaterialet re-konseptualiseres, og settes sammen igjen ved å syntetisere innholdet i kondensatene til hver sub-gruppe. Det skulle bidra til troverdige og gyldige resultater av tekstelementer som gjenspeilet helheten i sin opprinnelige kontekst. Gjennom denne syntesen utviklet det seg en historie om et fenomen, forankret i empiriske data, som ble en analytisk tekst som representerte det mest fremtredende innholdet i analysen. For å sikre gyldighet i forskningen vår, så vi kondensatene opp mot informantens originale

utsagn. Når vi re-konseptualiserte innholdet ble vi minnet om vårt ansvar i fortolkninger, med tanke på at innholdet nå skulle skrives i tredjeperson (Malterud, 2012). Etter re-konseptualiseringen av den analytiske teksten gikk vi tilbake til de opprinnelige transkripsjonene, for å sikre at innholdet i den analytiske teksten var i overensstemmelse. Derneft lagde vi kategorioverskrifter til samtlige sub-grupper, som ble våre resultat kategorier. Resultatene fremkommer av den analytiske teksten i tillegg til, og om ikke i større grad, av overskriften. Prosessen med å utvikle overskrifter er derfor en sentral del av analysen (Malterud, 2012). Overskriftene ble, i likhet med den analytiske teksten, sett opp mot de originale transkripsjonene, for å fremme forskningsprosjektets gyldighet. I forbindelse med forskningsprosjektets gyldighet, var det vesentlig å undersøke om noen av våre transkriberte data ga andre resultater enn det som kom frem av analysen så langt. Funnene ble i tillegg vurdert i lys av eksisterende empirisk data og teori. Avslutningsvis drøftet vi hvorvidt analysen medførte oppsiktsvekkende og uforutsette funn som utfordret vår forforståelse (Malterud, 2012, 2017).

5.9 Kvalitetskriterier - Forskningsprosjektets gyldighet

Når man skal gjennomføre et forskningsprosjekt er det viktig å sette seg inn i kvalitetskriteriene som passer med metoden man har valgt. Grønmo (2016) viser til at det ikke er en mal eller noen enkelte kriterier som passer til å vurdere kvaliteten på alle studier. Det må ses opp mot formål med forskningsprosjektet, problemstilling og metode. Videre viser han til at høy kvalitet handler om at man kan redegjøre og vise til at dataene svarer på oppgavens problemstilling. Det finnes mange kvalitetskriterier innenfor kvalitativ forskning, men vi har valgt å sette søkelys på forskningsprosjektets gyldighet ut ifra begrepene bekreftbarhet, pålitelighet, overførbarhet og troverdighet.

5.9.1 Bekreftbarhet

Kvale og Brinkmann (2015) benytter begrepet bekreftbarhet for å beskrive hvorvidt forskerne har brukt passende forskningsmetoder og informanter for å belyse problemstillingen. Det er en del av forskningsprosjektets gyldighet og studien kan sies å ha høy grad av bekreftbarhet

dersom de innsamlede dataene fremstår som relevante for forskningsspørsmålene (Kvale & Brinkmann, 2015). Rekrutteringen krevde mye tid og tilrettelegging fra vår side for å finne egnede informanter, men det ble høyt prioritert for å sikre forskningsprosjektets bekræftbarhet, og dermed gyldighet. For at informantene skulle anses som passende var det viktig for oss å snakke med personer som har egne erfaringer om tematikken. Vi har dermed forsøkt å styre informantene til å ikke snakke om andres erfaringer underveis i intervjuet, for å sikre korrekt data. I tillegg kan kvaliteten i kvalitative studier heves ved å trekke inn flere innfallsvinkler på samme tematikk (Grønmo, 2016). Det anses som rimelig å argumentere for at man ved kvalitative intervjuer, med forskjellige individer med unike erfaringer og opplevelser, på en naturlig måte vil få forskjellige innfallsvinkler på samme tematikk.

5.9.2 Pålitelighet

Kommunikasjonsprosessen kan i seg selv føre til unøyaktigheter i forskningsprosjektet, og dermed påvirke påliteligheten (Dalland, 2017). I forbindelse med kommunikasjonsprosessen og pålitelighet, kommer spørsmålet om hvorvidt forskeren har forstått hva intervjuobjektet formidlet, og motsatt. Forfatteren trekker videre frem en annen side som kan påvirke forskningens pålitelighet, som er transkriberingsprosessen. Eksempelvis kan lydopptak være krevende å transkribere og hvis transkriberingen ikke er nøyaktig nok, kan det føre til misoppfatninger og svekke påliteligheten til forskningsstudien. I vårt prosjekt gjorde vi oss særlig bevisst på at man går glipp av kroppsspråk og tonefall i de transkriberte dataene. Derfor noterte vi oss tilleggsinformasjon som kunne medføre feilaktighet dersom det ble unnlatt i transkriberingen. Eksempelvis har vi notert hermetegn dersom informanten snakket ironisk, og brukte store bokstaver dersom informanten særlig vektla et ord. I tillegg prøvde vi underveis i intervjuene være opptatte av at vi forsto hva de svarte, og følge opp svaret dersom vi ble usikre.

5.9.3 Overførbarhet

Begrepet overførbarhet innebærer at forskningsprosjektet skal kunne være aktuelt i flere settinger (Thagaard, 2018). Med andre ord skal prosjektet bringe en aktualitet som er større

---

enn selve prosjektet. Begrepet overførbarhet kan også ses opp mot at personer som leser prosjektet og har kunnskap om det skal kjenne seg igjen i innholdet. Ettersom dette forskningsprosjektet kun inkluderer barnevernsansatte i Vestland fylkeskommune, er det ikke nødvendigvis slik at andre fylker vil kjenne seg igjen. Samtidig jobber alle barneverntjenestene under de samme lovmessige rammene og det kan dermed tenkes at mye av arbeidet med tilbakeføring vil i større eller mindre grad se likt ut. Vi tenker at forskningsprosjektet vårt peker på en tematikk som er av samfunnsmessig relevans og vil derfor være aktuelt utover prosjektet i seg selv. Vår formening er at funnene kan være av interesse både for personer som direkte eller indirekte arbeider med fenomenet, og for individer som har en formening om eller erfaring med tematikken. Vi tenker at forskningsprosjektet kan bringe frem viktige synspunkter om fenomenet, som kan si noe om hvordan praksisen frem mot en tilbakeføring oppleves for barnevernsansatte. Jacobsen (2021) viser også til at hensikten med kvalitativ forskning ikke i utgangspunktet er å generalisere funnene, da man ikke har det brede utvalget som ved kvantitativ forskning.

5.9.4 Troverdighet

Troverdighet legger grunnlaget for hvordan man kan ta stilling til arbeidet som er gjort i studien, og dataene som er kommet ut av det (Thagaard, 2018). Idealet er at man gjennom en undersøkelse bruker relativt tydelige faser, men uansett må man som forsker ta valg underveis som har betydning for gyldigheten og troverdigheten til studien (Jacobsen, 2021). Begrepet troverdighet handler blant annet om at funnene som fremstilles skal bygge på informasjon om faktiske forhold. Det vil ikke være troverdig dersom funnene baserer seg på forskeren sitt eget skjønn eller hvis det er bygd på tilfeldige forhold som oppsto i prosessen. Derfor er det viktig at man er systematisk når man innhenter data for å sikre at det blir troverdig. Hvis man gjennomfører prosjektet på en slik måte vil det være en høyere tillit til at de empiriske analyseresultatene og arbeidet bak resultatene er troverdige (Grønmo, 2016). For vår del var det derfor viktig at vi gjennomførte intervjuene på en nøye, planlagt måte innenfor valgt forskningsdesigns sine rammer, og at vi fulgte valgt analysemetode nøye. Det mener vi er med på å gjøre at våre funn er troverdige. Vi anser at det er med å styrke troverdigheten at vi var to forskere på hvert intervju, slik at vi kunne være sammen om å observere

---

intervjuobjektet, og at begge kunne bidra med oppfølgingsspørsmål underveis. Jacobsen (2021) referer til hvor viktig analysen med tanke på eksempelvis kodingsprosessen og etablering av kategorier er for troverdigheten til studien. Dermed ble vi igjen minnet på hvor viktig det er at vi fulgte valgt analysemodell nøye og gjennomgikk dataene gjentatte ganger. Vi synes vi det var til stor nytte at vi var to forskere og kunne drøfte med hverandre før vi landet på kodegruppene våre. Funnene kan anses å være mer troverdige dersom to forskere er enige om kodegruppene (Jacobsen, 2021).

5.10 Forskningsetiske hensyn og vurderinger

Forskningsprosjektet ble meldt inn til Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD), og er registrert med prosjektnummer: 706559 (se Vedlegg 3). Vi startet datainnsamlingen etter prosjektet var godkjent av NSD, og meldt inn i System for Risiko og ETTErlevelse (RETTE), som har behandling av personopplysninger i forskningsprosjekter ved Universitetet i Bergen (UIB). I forbindelse med forskning innen samfunnsvitenskapen så har Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) lagt frem noen forskningsetiske hensyn. Vi satt oss nøye inn i de ulike hensynene før vi startet prosjektperioden, og vil i det følgende redegjøre for våre forskningsetiske vurderinger i prosjektet. Ved å se hvilke etiske hensyn som er tatt i forkant, underveis og i etterkant av studien styrker man potensielt forskningens pålitelighet (Dalland, 2017). Samtidig har vi vært bevisste at det ikke er tilstrekkelig å kun sette seg inn i etiske prinsipper på forhånd. De etiske prinsippene skal også følges opp under intervjuene og under databehandlingen (Kvale & Brinkmann, 2015). NESH skriver at god vitenskapelig praksis innebærer at forskningen søker sikker, dekkende og relevant kunnskap, og skal ivareta akademisk frihet, åpenhet og etterprøvbarhet (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2016). I NESH sine oppdaterte forskningsetiske retningslinjer trekkes det frem en rekke etiske normer som skal bidra til sikker vitenskapelig praksis og sikre forskningens kvalitet og pålitelighet (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021). Noen sentrale normer som utpekes av NESH, og som vil bli redegjort for i følgende avsnitt er: informert samtykke, konfidensialitet og dataoppbevaring. I tillegg vil har vi valgt å inkludere våre forskningsetiske hensyn knyttet til konsekvenser av deltakelse og forskerens rolle (Kvale & Birkmann, 2015). Det handler om

---

vår forpliktelse og respekt overfor våre informanter (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2016).

5.10.1 Konsekvenser av å delta og informert samtykke

Kvale og Brinkmann (2015) viser viktigheten av at forskerne drøfter konsekvensene som en kvalitativ forskningsprosess kan medføre, både potensielle negative og positive effekter. Videre peker forfatterne på at det burde anslås å være flere positive følger for informanten, enn negative. Som forsker bør man være bevisst de positive og negative konsekvensene av deltakelse, for å anslå forskningsprosjektets forsvarlighet (Kvale & Brinkmann, 2015). I forskningsprosjektet vårt drøftet vi nytten av prosjektet, både for informantene og for samfunnet. Vi kom frem til at prosjektet kunne bidra til vårt forskningsfelt, og ikke ville medføre noen vesentlige negative konsekvenser, så sant vi fulgte våre etiske retningslinjer. Thagaard (2018) viser til at flere kan synes det er nyttig å snakke om, og gjøre seg bevisst, temaet som forskes på, og dermed får en positiv effekt av å delta. Vi antok at det var gjeldende for vårt forskningsprosjekt da temaet er særlig dagsaktuelt, og derfor trolig spennende for informantene selv å diskutere.

Vi har i vårt forskningsprosjekt levert ut et informasjonsskriv som inneholdt et informert samtykkeskjema. Kvale og Brinkmann (2015) skriver om informert samtykke, og at det handler om at intervjuobjektet skal ha kunnskap om hva som er hensikten og overordnet hva intervjuet skal handle om. Intervjuobjektene skal være innforstått med både positive og negative konsekvenser av å være med i prosjektet, og ut ifra det velge frivillig deltakelse. Videre trekker forfatterne frem at deltakerne også skal bli informert om deres mulighet til å forlate prosjektet om ønskelig. Å innhente samtykke fra informantene handler om å ivareta deres integritet, frihet og selvbestemmelse (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021). I dette forskningsprosjektet ble informasjon og skriftlig samtykke gitt i et informasjonsskriv som NSD godkjente før utsendelse til informantene. Det inneholdt en detaljert beskrivelse av punktene som Kvale og Brinkmann (2015) fremhever, eksempelvis formål med forskningsprosjektet og hva det ville innebære for informantene å delta (se Vedlegg 1). Vi vurderte at informasjonsskrivet og samtykkeerklæringen sikret at informantene ble informert

---

om konsekvensene av å delta i prosjektet, og at de kunne trekke seg dersom ønskelig. Samtykkeerklæringen måtte signeres i forkant av intervjuet.

5.10.2 Konfidensialitet og dataoppbevaring

Forskeren skal sikre konfidensialitet ved å overholde ivaretagelse av sensitive opplysninger ved bruk av datamaterialet til forskningen, og sikre at man ikke kan identifisere intervjuobjektet (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021; Jacobsen, 2021; Kvale & Brinkmann, 2015; Sieber, 1992). Hvordan informasjonen skal brukes i etterkant av intervjuet skal avklares med informantene på forhånd (Sieber, 1992). Det er vesentlig at man som forsker ivaretar hensynet til privatliv og anonymitet (Marshall og Rossman, 2016). Kvale og Brinkmann (2015) viser til intervjuobjektets rett til privatliv, og hvordan det medfølger en rekke etiske dilemmaer, som at intervjuobjektet ikke får motsatt seg dataene grunnet dets ugjenkjennbarhet. En stor del av begrepet konfidensialitet handler om tillit (Jacobsen, 2021). Som forsker har man stor makt til å fortolke datamaterialet ut fra eget ståsted (Kvale & Brinkmann, 2015). Jacobsen (2021) viser til at tillit handler om at informantene må ha troen på at forskerne vil bruke informasjonen slik som avtalt. I forskningsprosjektet vårt ble samlebetegnelsen barnevernsansatte benyttet for å bevare anonymiteten til informantene. Begrepet sier ikke noe om hvilket kontor de jobbet på, hvilken stilling eller utdanning de hadde.

NESH skriver om lagring av personopplysninger, og viser til viktigheten av at det blir lagret på en forsvarlig måte og ikke lenger enn det trengs (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021). For å sikre etisk forsvarlighet i forskningsprosjektet var en sikker dataoppbevaring en viktig faktor. Vi valgte derfor å bruke Sikker Adgang til Forskningsdata og E-infrastruktur (SAFE), som er et sikkert skrivebord som UIB har laget for lagre sensitive personopplysninger i forskning. SAFE ble brukt til å oppbevare lydopptakene av våre intervju, og det ble i informasjonsskrivet (se Vedlegg 1) informert om at personopplysninger og opptak slettes når oppgaven er godkjent.

5.10.3 Forskerens rolle

Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) driver man en moralsk undersøkelse når man intervjuer fordi dataene som innhentes er personlige, og det vil dermed naturligvis stilles moralske og etiske krav til forskningsprosjektet. Forfatterne påstår at det kan bli et etisk dilemma ved at man skal søke dyp informasjon, samtidig som man skal inneha respekt og ikke bli for invaderende på informantene. For oss var det vesentlig å samle kunnskap om et fenomen der barnevernet hadde fått mye kritikk, og vi måtte derfor reflektere over hvordan vi skulle fremtre overfor informantene. Det er viktig å være bevisst hvilken påvirkning forskeren sin personlighet og integritet har på prosjektet. Forskerens sensitive og empatiske trekk, sammen med engasjement påvirker forskerens integritet (Kvale & Brinkmann, 2015). Forfatterne skriver videre at det blir særlig viktig i en intervjusetting, da det er forskeren selv som innhenter dataene. Av vesentlig betydning er kompetansen og erfaringene til den som forsker, sammen med dens rettferdighetssans og ærlighet (Kvale & Brinkmann, 2015). Creswell (2014) viser til viktigheten av forskeren sin rolle, blant annet når det kommer til egne verdier og hva man antar om temaet før man starter prosjektet. For oss har det derfor vært viktig å redegjøre for vår forforståelse (se punkt 5.1.2), da vi er bevisste på at det vil ha en innvirkning uavhengig av hvor mye vi forsøker å unngå det.

6. Fremstilling av funn

I dette kapittelet skal vi fremstille de analytiske tekstene vi lagde i den fjerde fasen i STC. Tekstene fremstilles i fire resultat kategorier med underoverskrifter (se Fig. 4). Ved sitater i fremstillingen vil ulike informanter representeres ved hvert sitt tall. Vi diskuterer funnene knyttet opp til eksisterende forskning og teori underveis i kapittelet, ved å ha en diskusjon under hver underoverskrift.

Figur 4.

Resultatkategorier med underoverskrifter

Note: De blå boksene viser resultatkategoriene våre, og de hvite boksene er underoverskriftene.

Vi intervjuet ti barnevernsansatte i syv kommuner på Vestland fylkeskommune. Alle informantene var kvinner, og hadde jobbet i barneverntjenesten med saker knyttet opp mot fosterhjem og oppfølging frem mot potensielle tilbakeføringer i flere år. Ni av ti jobbet i barneverntjenesten ved intervjutidspunktet, og den siste informanten hadde nylig sluttet. Intervjuene besvarte problemstillingen og forskningsspørsmålene våre som omhandlet hvordan ansatte i barneverntjenesten tar hensyn til barnets tilknytning, samtidig som de skal drive et endringsarbeid med biologiske foreldre i potensielle tilbakeføringssaker.

6.1 Hensynet til barnets tilknytning og tilhørighet er avgjørende for tilbakeføring

Denne resultat kategorien tar for seg barnets tilknytning og tilhørighet til ulike omsorgspersoner. Det er viktige hensyn som kan si noe om hvorvidt en tilbakeføring vil være til det beste eller til skade for barnet, hvor barnets stemme også er viktig.

6.1.1 Barnet kan være tilknyttet både biologiske foreldre og fosterforeldre

Når barnet ble plassert i fosterhjem, sa informantene at tilknytningen som regel alltid lå hos de biologiske foreldrene, uavhengig av tilknytningskvalitet og barnets tilknytningstrygghet. Etter plassering uttrykte informantene at de la inn stor innsats i å gjøre tilknytningskvaliteten mellom barnet og fosterforelder så god som mulig. Det var særlig gjeldende dersom formålet med plasseringen var å øke barnets tilknytningstrygghet, og ikke kun sikre barnets omsorgsbehov i en kort periode. Det ble av flere informanter trukket frem at midlertidigheten medførte at barna la liten energi i å bli kjent med, og opparbeide en form for tilknytning til fosterforeldrene. Flere informanter sa at dersom utvikling av tilknytning var målet, var det formålsløst med en midlertidig plassering. Hvis formålet derimot var å sikre barnet stabil og forsvarlig omsorg i en kortere periode, så kunne en midlertidig plassering være formålstjenlig, ifølge informantene. Barnets alder ved plasseringstidspunktet og lengden på oppholdet var faktorer som ofte innvirkning på hvor langt barnet hadde kommet i tilknytningsprosessen til sine fosterforeldre. Flere informanter trakk frem at jo yngre barnet var ved plasseringstidspunktet, desto større innsats la de i arbeidet med å skape en god tilknytning til

---

fosterforeldrene. Det ble begrunnet med at det var avgjørende for småbarn å knytte seg til en trygg voksenperson for følge en normal og god utvikling. Det ble derfor uttrykt usikkerhet rundt hvilket formål en fosterhjems plassering ville ha i fremtiden, og hvordan man skulle jobbe for å sikre barnets utvikling av tilknytning.

Det som har vært retningsgivende i forhold til vårt omsorgsarbeid den siste tiden har gjerne vært å jobbe i et re-tilknytningsperspektiv. -Det å hjelpe disse barna til å slå rot i et nytt familiesystem og bygge opp relasjonen til nye omsorgspersoner (8).

Informantene la vekt på at det var forskjell på tilknytning og relasjon, og at tilknytning var følelsesmessige bånd på et dypere plan som tok tid å utvikle. Noen opplevde at fosterforeldrene tolket barnets signaler som om de var godt tilknyttet dem etter kort tid, noe som ikke var overensstemmende med realiteten. De formidlet at de måtte tydeliggjøre kompleksiteten ved barns tilknytning overfor fosterforeldrene, og hvordan tilknytning kan utspille seg for utrygge barn: «Det er ikke lenge siden jeg hadde en fostermor som sa: åå, han er så godt tilknyttet meg. Det var etter tre dager, sånn at da tenkte jeg: nei, dere har en relasjon» (10).

Informantenes opplevelse var at barn kunne være tilknyttet til både fosterforeldrene og de biologiske foreldrene, og at det var ikke nødvendigvis «enten eller». Likevel uttrykte flere at de måtte tenke annerledes fremover med tanke på å fremme en trygg tilknytning til fosterforeldrene. Det at tilknytningen til biologiske foreldre hadde fått større fokus igjen, hadde ifølge noen informanter medført en holdningsendring i møte med barnets tilknytningsproblematikk ved omsorgsplasseringer. Flere av informantene hadde troen på at de fremover skulle evne å både jobbe for en god tilknytning til fosterforeldrene, samtidig som tilknytningen til biologiske foreldre ble opprettholdt og utviklet. Samtidig ble poengtert at et slikt arbeid vil kreve mye av barneverntjenesten, så vel som av barna, og kunne medføre utfordringer.

Vi ser at det må være mye oftere samvær for å bevare tilknytningen mellom barn og biologiske forelder. Men, hvordan blir det da å være i fosterhjem? Hvem skal de knytte seg til? Hvis alt skal være midlertidig med mye samvær, hvordan blir da tilknytningen til fosterhjemmet når de har en utrygg tilknytning til foreldrene? (7).

Informantene formidlet at fosterbarna ofte var så utrygge at de brukte mange år på å danne en trygg tilknytning til sine fosterforeldre, om de i det hele tatt evnet det. Én informant pekte på kompleksiteten ved tilknytning og sa at dersom et barn klarte å gå fra en desorganisert tilknytning til en utrygg- tilknytning, var det et stort fremskritt. Store deler av arbeidet handlet ifølge flere informanter om å øke barnets opplevelse av trygghet og hjelpe barnet til å regulere følelser og bearbeide tidligere erfaringer. Eksempelvis viser én informant til at et barn på ti år kan ha behov for å sove i sengen med fosterforeldrene, noe som for dem kan være den første tryggheten det opplever. Det handlet ifølge dem om å møte barnet der det er, og ikke der man tenker at det burde være, eller har et ønske om at det skal være. Det at barnet fikk andre tilknytningserfaringer med fosterforeldrene enn det hadde med seg fra før, ble av flere informanter beskrevet som en særlig positiv og viktig side ved å bo i fosterhjem. Noen fortalte at barna i relasjonen med fosterforeldrene fikk dekket behov som tidligere hadde blitt neglisjerte, hvilket bidro til å reparere tilknytningsskader og fremmet utvikling av tilknytning.

Det vi ser er at barna som ikke har fått det de hadde behov for de første leveårene, går tilbake i tid og henter det opp igjen. Man kan oppleve at en 8 åring legger seg i armene på fostermor og vil være et spedbarn og bli vugget. De prøver å hente ut den omsorgen de ikke fikk (3).

Informantene formidlet at mange av de minste barna ikke kjente de biologiske foreldrene sine, og foreldrene kjente ikke dem. For disse barna ble det naturlig at det var fosterforeldrene som var mamma og pappa, ifølge informantene. Relasjonen til biologiske foreldre i denne prosessen ble derfor ansett som mindre viktig, og kunne bli satt til side i en periode. Informantene formidlet at de jobbet med tilknytning når barna var eldre også, men at de ikke

---

brukte tilknytningsbegrepet tydelig i så stor grad. Flere uttrykte at det var vanskeligere å fremme tilknytning til nye omsorgsgivere når barnet var eldre. Det kunne eksempelvis handle om at ungdommer gjerne var mer selvstendige, eller at barnet hadde en sterk lojalitet og tilhørighet til sine foreldre, søsken eller slekt. Kontakt mellom barn og biologiske foreldre ble i større grad prioritert og lagt til rette for, da det ble ansett som av større verdi, enn ved småbarnsplasseringer: «For disse 13-14 åringene så er omsorgsovertakelsen midlertidig, for de er jo snart voksne, også har de ofte mye kontakt med foreldrene sånn at tilknytningen blir hos dem» (7).

Gjennom å fortolke observasjoner av barnets samspill med både fosterforeldre og biologiske foreldre uttalte flere at man fikk et bilde av barnets regulering- og tilknytningsstrategier. Flere formidlet at alle barn ville ha en relasjon og noen relasjonelle forventninger med seg fra biologiske foreldre uavhengig av alder, med mindre barnet ble plassert rett etter fødsel. Informantene fortalte at de tidvis kunne se at barnet benyttet et annet sett med tilknytningsstrategier da de var med de biologiske foreldrene, enn med fosterforeldrene. De mente at det handlet om at barnet hadde andre forventninger til sine biologiske foreldre, som medførte at barna ofte benyttet dårlige og mindre hensiktsmessige strategier med bakgrunn i deres tidligere erfaringer. Informantene forsøkte å se hva de biologiske foreldrene gjorde og hvordan barnet reagerte på det for så å analysere hva som var nødvendig å endre. Flere poengterte at det ikke nødvendigvis var at barnet tok skade av å ikke få alle sine behov møtt under samvær, men det var med på å sikre at totalen av samspillserfaringer ikke fikk negative konsekvenser for barnet. Informantene påpekte at det var særlig viktig å ha fokus på i saker om tilbakeføring.

Informantene uttrykte at dersom barnet var alvorlig traumatisert og bar på mye frykt knyttet til sine foreldre ville det være vanskelig å få en god tilknytning med de biologiske foreldrene, uavhengig av hvilke endringer foreldrene gjorde. Mange av fosterbarna hadde ifølge informantene, så store kognitive, emosjonelle og relasjonelle utfordringer at de krevde mye støtte og hjelp for å øke tilknytningstrygghet. Flere informanter hadde erfaring med at disse fosterbarna trengte særskilt omsorg av høy kvalitet for å øke tilknytningstryggheten, noe som gikk utover normal omsorgskompetanse. Det betød at selv om man tenkte at forelderen kunne klare å gi god omsorg, ville kompetansen likevel ikke være tilstrekkelig for å imøtekomme barnets store behov for omsorg og utviklingsstøtte.

I vurderinger om tilbakeføring vil man gjøre en avveining mellom barnets tilknytning til fosterforeldrene og tilknytningen til de biologiske foreldrene. Flere av informantene opplevde at det i praksis skulle mye til før fylkesnemnda fattet vedtak om at plasseringen skulle være langvarig av hensyn til barnets tilknytning til fosterhjemmet. Deres oppfatning var at barnet skulle ha vært plassert over mange år, og man skulle tolke atferden deres til at det ville vært skadelig å bryte båndene med fosterfamilien. Deres opplevelse var at tilknytningsperspektivet i større grad ble vektlagt ved spedbarnsplasseringer. Ifølge informantene handlet det om at det var de første tilknytningsbåndene barnet utviklet. Én informant stilte spørsmål til om det i enkelte saker kunne diskuteres om barnet var så lite at det likevel kunne tilbakeføres, dersom man tenkte at barnet også ville klart å utvikle tilknytning til sine biologiske foreldre, til tross for primærtilknytning til fosterhjemmet. Flere informanternes erfaring tilsa at barn som ble plassert da de var eldre, og som dermed hadde utviklet en sterkere tilknytning til sine biologiske foreldre, ble oftere tilbakeført enn småbarn. Informantenes erfaring var også at det var enklere å opprettholde tilknytningen mellom eldre barn og deres biologiske foreldre etter plasseringer, enn ved småbarnsplasseringer. Noen informanter hadde erfaring med at barn som hadde god tilknytning til fosterforeldre, men samtidig god nok tilknytning til biologiske foreldre, ble tilbakeført. Flere informanter formidlet at det var mangel på fosterhjem, og at det derfor ofte ikke var mulig å finne et hjem i barnets krets. Det medførte store geografiske avstander, som utfordret barnets mulighet til å opprettholde sitt rotsystem i plasseringstiden. Hvis barnet måtte bryte en sterk tilknytning til fosterhjemmet og sitt miljø, mente flere informanter at det ikke var til barnets beste med en tilbakeføring til tross for at foreldrene hadde opparbeidet seg god nok omsorgsevne.

Det ble etterspurt en økt tydelighet når det kom til hvordan man skal forstå, tolke og avveie hensynet til barnets tilknytningsproblematikk i vurderinger om tilbakeføringer. Noen informanter stilte seg kritisk til at fylkesnemndas terskel til å fatte vedtak med hensyn barnets tilknytning til fosterhjemmet var så høy. Informantene mente at utrygge barn i utgangspunktet tok skade av å bytte omsorgsbaser. Samtidig formidlet flere informanter at de var mer opptatte av hvilke følelser barnet hadde om sin tilknytning, enn av lengden på oppholdet. Dersom barnet hadde opprettholdt et rotsystem, med venner og øvrig nettverk, og opprettholdt tilknytningen til biologiske foreldre, var det av større betydning enn plasseringens varighet: «Jeg tenker det at det egentlig ikke så nøye med lengden på opphold med tanke på

---

tilknytning, -for du kan ha levd et halvt liv i fosterhjemmet uten å ha en primærtilknytning til dem (fosterforeldrene)» (10).

6.1.1.1 Diskusjon

Forskning og faglitteratur tilsier at det ikke nødvendigvis er slik at barn må vokse opp hos biologiske foreldre for å få behovet for tilknytning dekket (Daniel et al., 2010; Jacobsen et al., 2014; Sameroff, 2009; Schröder & Sommer, 2017). Våre funn og annen forskning viser at fosterbarn kan utvikle tilknytning til sine fosterforeldre (Jacobsen et al., 2014; Maaskant, 2015; Ponciano, 2010; Sosialstyrelsen, 2021). Vi fant også at et barn kan være tilknyttet både fosterforeldre og biologiske foreldre, men at tilknytningen til fosterforeldrene over tid ble av størst betydning. Det samsvarer med annen forskning (Maaskant, 2015). Når barnevernsansatte jobbet med oppfølging av barn i fosterhjem var formålet med plasseringene tett knyttet opp mot et tilknytningsarbeid mellom barnet og fosterforeldre, til tross for barnets for at barnet ofte var tilknytning sine biologiske foreldre. Det stemmer overens med Gerdt-Andresen (2020) sine funn om at fylkesnemnda i sine vurderinger la til grunn at barna skulle reetablere seg i fosterhjemmet. Når fosterforeldre overtar rollen som omsorgsperson for barnet og tilbyr barnet en trygg base, starter prosessen med å utvikle tilknytning (Jacobsen, 2009). Ifølge flere informanter hadde barnets alder og hvor lenge barnet hadde vært plassert betydning for hvor barnet var i tilknytningsprosessen til sine biologiske foreldre og/eller til sine fosterforeldre. Normalt sett utvikles barns tilknytning når det er mellom seks og tolv måneder, men det kan også ha røtter fra tidligere (Brandtzæg et al., 2019). Dersom et barn plasseres før det har fylt to år og er plassert over et halvt år, vil den primære tilknytningen tendere til å ligge hos fosterforeldre (NOU 2012: 5). En side ved barnets tilknytning som ikke ble nevnt av informantene, men som er særlig fremtredende i forskning og faglitteratur, er barnets genetiske utrustning (Bunkholdt & Kvaran, 2021; Killén, 2019a; Torgersen, 2013). Det at genetiske forskjeller i individer har betydning for utvikling av tilknytning anses som gyldig uavhengig av om relasjonen er biologisk eller ikke (Daniel et al., 2010). Det kan eksempelvis være enklere for en omsorgsperson og et barn med relativt likt temperament å utvikle tilknytningsbånd, enn i relasjoner med store temperamentsforskjeller (Sameroff, 2009). Basert på det kan det være enklere å utvikle tilknytningsbånd mellom et barn og deres

---

fosterforeldre, enn mellom barnet og deres biologiske foreldre, dersom deres temperament er likere.

I NOU 2016: 16 påpeker utvalget at vektlegging av tilknytning- og relasjonskvalitet opp mot spørsmålet om tilbakeføring skal være særlig fremtredende for barn mellom 0 - 4 år. Hos eldre barn er ikke tilknytning- og relasjonskvalitet opp mot spørsmålet om tilbakeføring nødvendigvis av like stor betydning (NOU 2016: 16). Informantenes oppfatning var at plasseringer av eldre barn i større grad var midlertidige, noe som gjorde at barnet la mindre innsats i å bli kjent med fosterfamilien. I tillegg ble tilknytningen til biologisk familie i større grad opprettholdt under plasseringstidspunktet. Lojalitetskonflikter som ofte preget eldre barn var også en faktor som gjorde det vanskeligere for dem å la seg tilknytte fosterfamilien. Ifølge informantene var det naturlig ved småbarnsplasseringer at det var fosterforeldrene som ble mamma og pappa. Den første-tilknytningen som oppstår mellom et spedbarn og en omsorgsperson er ansett som den tilknytningen som er av størst betydning (Brandtzæg et al., 2019; Schröder & Sommer, 2017). Med det perspektivet vil det trolig være en stor påkjenning for barnet med en tilbakeføring (Daniel et al., 2010; NOU 2012: 5). I henhold til én informants ytring kan det debatteres ved spedbarn-plasseringer om barnet er så lite at likevel kunne gått bra med en tilbakeføring. Dersom det i større grad legges til rette for at barnet får opprettholdt tilknytningen til biologiske foreldre under plassering fremover, kan det tenkes at det vil bli flere tilbakeføringer. Det var tydelig at flere barnevernsansatte synes det var vanskelig å skulle imøtekomme barnets behov for utvikling av tilknytning til fosterforeldrene når fokuset skulle fokuset skulle være på en tilbakeføring. Dersom søkelyset på midlertidighet fører til at fokuset ved en fosterhjemsplassing ikke blir å etablere barnets tilknytning i fosterhjemmet, kan man stille spørsmål til om det alltid vil komme barnet til gode. Informantenes oppfatning var at dersom utvikling av tilknytning var målet, var det formålsløst med en midlertidig plassering. Mange fremmet bekymring for at det for barnet vil bli krevende å både skulle utvikle en tilknytning både i fosterhjemmet og opprettholde/utvikle tilknytning til biologiske foreldre. Samtidig ser vi av våre funn at det flere er positive til at de vil klare å fremme en tilknytning både til fosterforeldrene og biologiske foreldre, selv om det trolig ville kreve mye både av barnet og barneverntjenesten. Funnene til Maaskant (2015) kan argumentere for at det er verdt innsatsen, da de barna som hadde det best viste å ha høyest grad av tilknytning til både fosterforeldre og biologiske. Det er tenkelig at bildet er mer

---

sammensatt, ved at det nødvendig ikke er relasjonene alene, men en sammensetning av forholdene som ligger til grunn for grad av tilknytningstrygghet.

Våre funn indikerer at fosterbarn trenger å reparere tidligere tilknytningsskader ved å få dekket behov som tidligere har blitt neglisjert av sine biologiske foreldre. Det kan tenkes at det for mange barn vil det være krevende å både være i kontakt med de som har påført dem skaden, samtidig som det skal jobbe med å reparere skadene. Barn med negative tilknytningserfaringer kan ha store utfordringer, som utenfra sett kan oppleves uforståelig og ikke i tråd med dets utviklingstrinn (Bunkholdt & Kvaran, 2021; Scott & Monstad, 2011). Informantene viste til en positiv og viktig side ved fosterhjems plasseringer, som var at barnet fikk oppleve ny omsorgsferd. Faglitteratur støtter opp om at ny og trygg omsorgsferd, og direkte arbeid med barnets utvikling over tid er viktig for å øke barnets tilknytningstrygghet (Kvellido, 2012; Triseliotis et al., 1995). Informantens erfaring var at det ofte tok lang tid før tilknytningen barnet utviklet til sine fosterforeldre ble trygg. Det kan ha med at barn med dårlige tilknytningserfaringer ofte er urolige og sensitive for signaler som kan signalisere fare, og mistillit til mennesker i frykt for å igjen bli utsatt for skade (Nordanger & Braarud, 2017; Triseliotis et al., 1995). Angsten i barnet er gjerne så høy at det lang tid å tørre å stole på den nye relasjonen og omsorgen som gis (Bunkholdt & Kvaran, 2021; Triseliotis et al., 1995). Det er betydningsfullt at barnet opplever foreldreatferd som er responsiv, sensitiv og vedvarende for å bygge tillit i barnet (Brandtzæg et al., 2019; Daniel et al., 2010; Jacobsen et al., 2014; Sosialstyrelsen, 2021). I tillegg vil det være nødvendig å redusere barnets triggere i den grad mulig, og særskilt kompetanse kan være nødvendig (Nordanger & Braarud, 2017; Scott & Monstad, 2011). Denne kompleksiteten kan utfordre tanken om tilbakeføring, da det potensielt er mange triggere både ved foreldrene i seg selv, og i hjemmet. Det at mange barn har utfordringer som krever omsorg utover normal kompetanse, er noe som informantene peker på at kan tale imot en tilbakeføring til tross for at foreldrene har gjort vesentlige endringer og tilknytningen mellom dem er opprettholdt. Våre funn tilsier at prosessen med å utvikle en tilknytning til fosterforeldre tar lang tid. Det tenkelig at tilknytningsprosessen mellom fosterbarn og fosterforeldrene for mange vil ta enda lengre tid fremover, som en følge av at man i større grad enn tidligere også skal tilrettelegge for en tilknytningsprosess til biologiske foreldrene. Vi anser det som viktig at praksisen fremover, ikke går på bekostning av barnets behov for utviklingsstøtte og tilknytningstrygghet i fosterhjemmet.

6.1.2 Barnets stemme om sin tilknytning er viktig for en vellykket tilbakeføring

Flere mente det var grunnleggende for at en tilbakeføring skulle bli vellykket at barnet fikk være med å bestemme. Det innebar blant annet å se hvorvidt barnet klarte å reflektere rundt sin tilknytning, de utfordringene som lå til grunn for omsorgsplasseringen, og hvilke konsekvenser tilbakeføring kunne medføre. Informantene var enige om at barnets alder og modenhet var avgjørende faktorer for hvorvidt hensynet til barnets stemme ble ivaretatt i disse sakene.

For akkurat der (sette av tid til barnets rett til å bli hørt) føler jeg at vi har blitt litt bedre på med årene. At det er en rettighet de har, det er ikke noe vi skal vurdere om de kan eller ikke (3).

Informantene uttrykte at de lyttet til barna og tok hensyn til deres meninger om hvor de ønsket å høre til, og tok deretter faglige vurderinger av totalsituasjonen. Deres oppfatning var at barn ofte hadde en ganske god forståelse av hvem som var viktige personer i deres liv. Videre ble det sagt at man måtte finne balansen mellom å lytte til barnets ønsker og behov og kunne ta andre avgjørelser på vegne av barnet, når det barnet formidlet ikke stemte overens med virkeligheten de så. Denne balansegangen ble av flere beskrevet som utfordrende. I noen tilfeller, når både foreldrene og barnet ønsket en tilbakeføring, kunne det være særlig vanskelig å vite om det var til barnets beste eller hvorvidt det ville vært skadelig. Én informant uttrykte samtidig at «Min erfaring er at det er veldig viktig (barnets stemme), at barn veldig ofte er ærlige, og vi vet om barnet er preget av lojalitetskonflikt, eller andre konflikter som gjør at barnet ikke får uttale seg fritt» (10).

Informantene problematiserte å ta hensyn til barnets stemme om sin tilknytning når barna var små og ikke hadde språk. Når barnet verken forstod tegning, eller det som ble snakket om, fortalte flere informanter at de i stor grad måtte lene seg på observasjoner av barnet sammen med foreldrene. De fortalte at barnets signaler og reaksjoner i samspillsituasjoner, både med

---

biologiske foreldre og fosterforeldre, kunne si noe om deres tilknytning og relasjonelle forventninger, og at det fungerte som barnets stemme. Flere informanter erfarte at før barnet ble plassert var de veldig lojale, og det kunne de være i mange år etter plassering. Hvis man sammen kunne jobbe mot at lojaliteten ikke ble en konflikt, tenkte flere at mye var gjort. Informantene mente at barn ofte var lojale og glade i foreldrene uavhengig av hva de hadde gjort, og det kunne ha innvirkning på hva de uttrykte av ønsker og behov. Det barna sa kunne derfor være svært villedende.

Fosterbarnet fikk aldri mulighet til å fortelle mor og mors familie at jeg liker meg her, her vil jeg bo, her har jeg det bra, her får jeg masse som jeg trenger. Han kunne aldri si sånne ting (...). Han svarte opp det som han var forventet at skulle si, og det var mest mulig negativt for det fosterhjemmet (7).

Noen informanter mente at det var nødvendig å gå inn for å forstå barnet for å kunne ta hensyn til deres stemme, forstå hvilke opplevelser det hadde av sin tilknytning og sine tilknytningsrelasjoner. De handlet om å forstå om det var fosterforeldrene barnet anså som mamma og pappa, eller om det var de biologiske foreldre. Informantene utforsket i den sammenheng hvorvidt barnet var integrert i fosterfamilien og hadde en tilknytning til fosterfamiliens slekt og nettverk. Hvis de så at barnet stilte seg på siden av familien, formidlet flere at de måtte tenke annerledes rundt tilknytningsaspektet i den enkelte saken.

6.1.2.1 Diskusjon

Ifølge våre funn fremstilles det som elementært at et barn får medvirke når barnevernet tar en vurdering om tilbakeføring, noe som er i tråd med barnets rett til å medvirke, jf. bvl. (1992) § 1-6. Likevel problematiserte noen av informantene det å ta hensyn til barnets stemme om sin tilknytning i vurderinger om tilbakeføring. Informantene uttrykte at balansen mellom å lytte til barna, og å ta valg på vegne av barnets beste som ikke nødvendigvis er i tråd med deres ønsker, som utfordrende. De opplevde at det kunne være vanskelig å vite sikkert hvor skadelig det var for barnet med en tilbakeføring på lang sikt, dersom både barnet og foreldrene uttrykte

---

et ønske om det. Det kan være flere faktorer som spiller inn på hvor godt barnet tåler å bytte omsorgsperson og omsorgsbasis, eksempelvis barnets grad av resiliens (Nordanger & Braarud, 2017). Utvalget i NOU 2012: 5 peker på at det er større variasjoner hos eldre barn enn hos småbarn, som er i tråd med våre funn. Barnets resiliens kan blant annet ha betydning for hva barnets behov innebærer (Bunkholdt & Kvaran, 2021; Daniel et al., 2010; Scott & Monstad, 2011). Barn med lav grad av resiliens kan for eksempel ha en større sårbarhet for å utvikle psykiske utfordringer ved situasjoner som rokker ved deres trygghet (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Omveltningen av en tilbakeføring vil dermed kunne ha ulike utfall ut fra barnets sårbarhet eller robusthet.

På den ene siden beskrives det som avgjørende å ta hensyn til barnets stemme for en vellykket tilbakeføring. Informantene våre pekte på den grunnleggende betydning av å sette seg inn i barnets perspektiv og forstå dets opplevelser av sin tilknytning før en eventuell tilbakeføring. For å ta hensyn til barnets stemme bør den barnevernsansatte etterstrebe og utforske barnets tanker om seg selv og sitt liv (Bunkholdt & Kvaran, 2021). I studien til Socialstyrelsen (2021) ble det pekt på at det å få lov til å delta i saker som angår dem var viktig for at barnet skulle ha det bra. Informantene våre som fremhevet at barnet ofte hadde fornuftige tanker om hvem som var viktige for dem. På den andre siden beskrives å ta hensyn til barnets stemme som misvisende og villedende. Med bakgrunn i det Scott og Monstad (2011) kaller Skinn-tilpasning kan man forstå at hvor barnets tilknytning og tilhørighet ligger, kan være vanskelig å fange opp. Barna kan fremstå som trygge, modne og med en evne til å gli rett inn i ethvert nye miljø, noe som kan være misvisende og gjøre det vanskelig å tolke barnets tilknytningsatferd (Scott & Monstad, 2011). Det kan eksempelvis føre til at barnet misoppfattes til å ha en resilient tilpasning til fosterhjems plasseringen. At barnets resiliens kan være misvisende for barnets stemme, kan være en årsak til hvorfor flere av informantene våre synes det var vanskelig å tolke barnets stemme. Det problematiseres av informantene våre at barnets lojalitet til biologiske foreldre kunne ha innvirkning på hva barnet uttrykte av ønsker og behov, og om hvor de sa tilknytningen deres lå. Samtidig viser funnene fra intervju med fosterbarn, at barna kan ha like stor lojalitet overfor fosterforeldrene sine som sine biologiske foreldre (Maaskant, 2015). Informantene synes det kunne være utfordrende å se hvorvidt barnet klarte å uttrykke seg, eller turte å si det faktisk mente. Det er spesielt vanskelig med små barn da de ofte mangler måter å uttrykke sine følelser og sette ord på sine

---

erfaringer (Triseliotis et al., 1995), som våre informanter også fremhevet. Det vil derfor kreve en mer spesialisert kunnskap hos de ansatte for å sikre en god vurdering om tilbakeføring (Lemjan, 2015). Barn kan sende ut misvisende signaler, som kan gi et feilaktig bilde av deres tilknytning både til fosterforeldre og biologiske foreldre. Dette kan trolig få konsekvenser for barnevernets vurderinger om tilbakeføring. For å forhindre feilvurderinger med tanke på hensynet til barnets tilknytning skriver Bunkholdt og Kvaran (2021) at det er avgjørende at barnet forstås i lys av deres belastningshistorie. Av våre funn ser vi at barnets stemme er et viktig og lovpålagt hensyn i vurderinger av tilbakeføringer, men at kompleksiteten ved å skulle tolke barnets stemme på rett måte gjør arbeidet utfordrende. Samtidig har vi sett verdien av å jobbe nøye og grundig med barnet for å sikre at deres stemme blir hørt, da de har viktige meninger om sin tilknytning. Hensynet til barnets stemme kan bidra til at barnets behov står i sentrum for vurderinger som tas, noe som er essensen i BBIC-trekanten (Killén, 2019b; Nordanger & Braarud, 2017; Sosialstyrelsen, 2018).

6.1.3 Familietilhørighet er et livslangt behov

I forbindelse med arbeidet knyttet til barnets tilknytningsproblematikk vektla flere informanter den betydningsfulle rollen biologiske foreldre hadde i barnets liv. Det var noe de mente måtte synliggjøres både overfor fosterhjemmet, og i arbeidet etter barnet var plassert i fosterhjem. Biologiske foreldrenes betydning overfor barnet demonstreres i følgende sitat: «Foreldrene er jo viktige nesten uansett hva de har - eller ikke har - gjort. De er uansett viktige for identiteten til barnet» (1).

I sammenheng med barnets utvikling av identitet, tilknytning og følelsen av å høre til ble bevissthet rundt eget opphav trukket frem som viktig på vegne av barnet. Det å kjenne sin historie ble beskrevet som viktig selv om barnet var av ung alder ved passeringstidspunkt og ikke husket foreldrene sine. Det ble også fremstilt som viktig uavhengig av om planen var midlertidig eller varig plassering. Dersom barnevernet og de biologiske foreldrene ikke hadde de samme beskrivelse av det som var bakgrunnen for plasseringen, opplevde informantene at det ble utfordrende for barnet å akseptere og forstå sin historie. Deres erfaring var at barnet da i større grad ble preget av en lojalitetskonflikt. Det igjen kunne gjøre det vanskelig for barnet å slå seg til ro i fosterfamilien og la seg tilknytte dem.

Det var bred konsensus blant informantene om at barn har et livslangt behov for familie, og at det derfor var grunnleggende med et langsiktig perspektiv på barnets tilknytningsrelasjoner. Det ble satt søkelys på at når barna fylte 18 år og kunne bestemme selv, så hadde de sannsynligvis over tre fjerdedeler av livet igjen. Det ble uttrykt medfølelse over sorgen ved å potensielt skulle leve resten av livet uten familie. Én informant pekte på at den biologiske familien gjerne er der uansett, uavhengig av hvor bra eller dårlig de fungerte, og at samme garanti ikke var tilstede ved en fosterfamilie. Informantene belyste det faktum at man ikke kunne vite hvor mye fosterfamilien ville følge opp og være til stede for barnet etter det hadde blitt voksen. Det ble beskrevet som en av grunnene til at det var viktig å inkludere og opprettholde en tilknytning til biologiske familie, slik at de ikke ble ukjente mennesker for barnet.

Det at barnet har andre i nettverket, enn bare fosterfamilien som er kjøpt og betalt er viktig uansett om det er en forelder, en tante, onkel eller besteforelder. Vi har ingen garanti for at fosterfamilien stiller opp i alle bursdager, juleselskap eller barsedåper. Det er opp til hvert enkelt fosterhjem. Så det er en sånn sårbarhet med den ordningen der (1).

Noen av informantene formidlet at det var vanskelig å forholde seg til det faktum at noen foreldre ikke ønsket barnet sitt tilbake. Det gjaldt særlig ungdommer med utfordrende atferd. De opplevde det som sårbart, fordi det siste de ønsket var å formidle noe til ungdommene eller barna som ville gjøre at de følte seg avvist av sine foreldre. Samtidig problematiserte de prinsippet om at barna skulle få rett informasjon. For å gjøre det enklere for barna å håndtere det faktum at de ikke kunne flytte hjem fordi foreldrene ikke ønsket det, forsøkte informantene å ta på seg noe av skylden for at det ikke ble en tilbakeføring. Videre forsøkte de å finne andre løsninger som ville være gode for barna. Det ble fortalt at andre ganger var det barnet som ikke ønsket kontakt eller å flytte hjem, som kunne være grunnet manglende tilknytning til biologisk familie eller vonde erfaringer i hjemmet.

For noen (foreldre) er det kanskje et element av skam, mulig en sånn hjelpeløshet eller maktesløshet, at man av den grunn melder seg ut. (...) det er jo også noen foreldre som av uviss grunn bare lar være å ha kontakt med sine barn, og hva det er knyttet til det er vanskelig å si (4).

6.1.3.1 Diskusjon

Biologisk familie sin betydningsfulle rolle overfor barnets opplevelse av tilhørighet var noe som ble belyst av informantene, og støttes i forskning (Skoglund & Thørnblad, 2021a; Sosialstyrelsen, 2020). Tilhørighet er et viktig aspekt ved barnets tilknytning (Kvelling, 2012). Tilhørighet er viktig ikke bare fordi det handler om hvem man opplever at man hører til, men også hvor man kommer fra, ifølge informantene. Basert på det kan tilhørighet sies å både ha et biologisk og et ikke-biologisk aspekt ved seg. Et fosterbarn vil kunne oppleve at det hører til sine fosterforeldre, men hvor man kommer fra vil alltid omhandle ens biologiske foreldre.

Det viser samsvar i teori og informantenes erfaring om at tilhørighet er et viktig hensyn. Når holdninger, teoretisk fundament og praksis samsvarer vil det trolig være enklere å forholde seg til hensynet, fordi man ikke havner i en konflikt mellom egne holdninger og formelle krav. Det betyr ikke at arbeidet er uproblematisk. Ut fra våre funn kan det virke som at barnets behov for å høre til er så sterkt at barn kan ha et behov for kontakt med biologisk familie, selv om kontakten ikke nødvendigvis er god. Det samsvarer med studien til Skoglund og Thørnblad (2021a) som fant at fosterbarns kunne ønske seg mer samvær med de biologiske foreldrene for å få dekket følelsen av å tilhøre, uavhengig av kvaliteten på omsorgen de gir (Skoglund & Thørnblad, 2021a). Det er derfor viktig at den barnevernsansatte evner å reflektere rundt barnets behov for tilhørighet, opp mot samværskvaliteten i vurderinger av kontakt. I den forbindelse må barneverntjenesten jobbe ut fra å beskytte barnet (Barnevernloven, 1992, § 1-1). Det kan komme i konflikt med barnets rett til familieliv (Grunnloven, 1814, § 102). På den måten kan det likevel oppstå konflikt i den barnevernsansatte, selv om det er bred enighet om at tilhørighet er viktig.

På den ene siden anses biologisk familie viktig for barnets identitet, ved å vite hvor det kommer fra og gir en større sannsynlighet for en livslang kontakt. Samtidig var informantenes

---

erfaring at ikke alle barn opplevde tilhørighet til sin biologiske familie. På den andre siden var det derfor oppmuntrende at forskning viser at tilhørighet kan opparbeides til fosterforeldre, særlig hos barn av lav alder (Socialstyrelsen, 2021). Det er i tråd med våre informanter sine erfaringer. Studier peker på betydningen av at fosterforeldrene oppleves som varme og trygge for å realisere følelse av tilhørighet (Jacobsen et al., 2014; Socialstyrelsen, 2021). Oppsummert kan man si, ut ifra våre funn og forskning, at barn har behov for å høre til et sted hele livet. Barnets livslange behov for familie var en av motivasjonsfaktorene bak at det var ønskelig å opprettholde en tilknytning til biologisk familie. Samtidig er det ikke slik at alt håp er ute hvis barnet ikke har kontakt med sin biologiske familie, da man også kan oppnå tilhørighet hos en fosterfamilie. Risikofaktorer er imidlertid at man ikke nødvendigvis får en livslang tilhørighet til fosterfamilien. Sett i et langtidsperspektiv var det ifølge våre informanter større sannsynlighet for å sikre barna familie livet ut med biologisk familie.

Våre funn problematiserer også at noen foreldre melder seg ut og velger å ikke opprettholde kontakten med sine barn. Dermed er det ikke alle barn som får muligheten til å tilhøre sin biologiske familie. Studien til Skoglund og Thørnblad (2021a) støtter opp om samme problemstilling, og knytter noen av tilfellene til foreldrenes sykdomsbilde. Informantens erfaring var at det i noen tilfeller var uklart hva som lå bak manglende oppmøte og innsats fra foreldrenes side. Mange knytter foreldrenes fravær opp mot karakteristikk ved seg selv, og har konkludert med at det er deres skyld at foreldrene ikke ønsket å se dem (Skoglund & Thørnblad, 2021a). I slike saker blir det viktig å reflektere over hvordan man skal gå frem for å bygge opp om barnets behov for tilhørighet, og minske risikofaktoren for at barnet føler de blir stående igjen alene etter endt fosterhjems plassering.

I forskningen til Jacobsen et al. (2014) viser funnene at fosterforeldre som viser høy grad av forpliktelse til barnet gjerne er åpne for en livslang investering. Det kan tenkes at det er gode sjanser for at slike fosterfamilier stiller opp for barnet selv om barneverntjenesten trekker seg ut og barnet er blitt voksen. Våre funn impliserer dog at det ikke er noen garantier for at fosterfamilien viser en slik forpliktelse, og at det er en stor risiko å ta på vegne av barnet. På en annen side indikerer funnene fra nevnt studie at fosterforeldre som er åpne for en livslang investering, trekkes mot nettopp langtids- eller varige plasseringer (Jacobsen et al., 2014). Dersom søkelyset på midlertidighet medfører at færre fosterforeldre som ønsker en livslang forpliktelse overfor et barn stiller som fosterhjem, er det tenkelig at det blir vanskeligere for

---

fosterbarn å få sitt livslange behov for familie dekket. Våre funn tilsier at dersom fosterfamilien ikke kan tilby en livslang familietilhørighet, kan det være årsaken til at barnets behov for biologisk familie øker.

6.2 Midlertidighet ved fosterhjems plasseringer medfører dilemmaer i praksis

I denne resultat kategorien beskriver vi informantenes opplevelser av hvordan EMD-dommene medførte endringer i arbeidet med tilbakeføring av fosterbarn til biologisk familie. Det økte fokuset på midlertidighet blir sett opp mot hvordan det kan true barnets behov for stabilitet, og vektning av det biologiske prinsipp opp mot barnets beste.

6.2.1 Økt innsats til å drive endringsarbeid med biologiske foreldre

Samtlige var enige om at arbeidet de siste årene hadde blitt mer krevende sett i lys av fokuset på oppfølging, endringsarbeid og inkludering av biologiske foreldre etter en omsorgsovertakelse. Endringen demonstreres i følgende sitat: «For mer enn 15 år siden, fra barneverntjenesten så var det litt sånn: «det barnet har bodd i fosterhjemmet så lenge, at uansett kommer ikke en (tilbakeføring) til å skje, ferdig. Det har forandret seg» (4). På bakgrunn av at barnet er en helhet av både fosterhjemmet og biologiske foreldre, anså flere det som positivt at det kom nye føringer. Flere informanter hadde blitt bevisst på at de generelt sett hadde undervurdert betydningen av tilknytning til biologisk familie, og stilte seg bak det faktum at var til det beste for barnet å vokse opp i sin biologiske familie, hvis mulig. Informantene belyste i den sammenheng at god nok omsorg kunne være mye og at man ikke måtte ha for høy terskel heller, men om omsorgen var til barnets beste skulle være det avgjørende i hver enkelt sak.

Informantene tenkte holdningsendringen som rettet søkelys mot målet om tilbakeføring, i stor grad skyldes EMD-dommene. Informantene mente at barnevernet var berettiget kritikken fra EMD for å ikke ha drevet tilstrekkelig endringsarbeid for å realisere tilbakeføring. Flere informanter formidlet at de ikke trodde det ville være tilstrekkelig å skrive at en plassering

---

skulle være langvarig med et visst antall samvær i året fremover. Noen informanter trodde fylkesnemnda ville kreve hyppigere samværsfrekvens for å vise at man legger opp til at plasseringen er midlertidig. Mange trodde også de ville jobbe mer tiltaksrettet i møte med endringsarbeidet fremover. Det handlet om at fylkesnemnda trolig vil avslå barnevernets formaning om at det ikke er mulig å endre forholdene i familien, dersom det ikke var drevet endringsarbeid i etterkant av plasseringen. Flere antok at de nye kravene ville være med på å forhindre usikkerhet i vurderinger og sikre grundigere dokumentasjonsføring.

Flertallet var enige i at det var nødvendig å øke innsatsen knyttet til endringsarbeid og tilbakeføring. Mange stilte imidlertid spørsmål til hvordan det skulle gjennomføres i praksis. Flere pekte på at de i hovedsak ikke fremmet en sak om omsorgsovertakelse for fylkesnemnda hvis de tenkte det var tilstrekkelig med midlertidig eller kortvarig plassering. De la vekt på at det var en særdeles høy terskel for å vedta en omsorgsovertakelse, og at man derfor tester ut de fleste tiltak som tilbys i forkant av en omsorgsovertakelse. I slike tilfeller tenkte informantene at barnet trengte en ny og langvarig omsorgsbasis, med en annen omsorg enn den foreldrene hadde evne til å tilby. Det var derfor stor usikkerhet knyttet til nytteverdien av å drive endringsarbeid i en familie der man allerede hadde slått fast at det ikke var endringspotensial. Det ble ifølge flere ansett som feil ressursbruk å jobbe aktivt for en tilbakeføring dersom de biologiske foreldrene ikke hadde evnen til å opparbeide nødvendig kompetanse for å ivareta barnet. Samtidig innrømmet flere å ha hvilt seg for mye på tanken om at plasseringen var varig, og så i ettertid at det i noen tilfeller hadde fått uheldige konsekvenser. Eksempelvis at det hadde medført mangelfull kartlegging av de biologiske foreldrene sin situasjon og tilfriskning. Det hadde også ført til at de i for liten grad hadde lagt inn en innsats til å drive og følge opp endringsarbeidet. Eksempelvis formidlet flere at de gjerne hadde tilbudt biologiske foreldrene kursing, men ikke nødvendigvis fulgte det opp videre. For å forhindre feil ressursbruk eller for liten innsats til å drive endringsarbeid etterspurte flere klarere retningslinjer på når de skal drive endringsarbeid- og ikke.

Flere informanter mente en tilbakeføring fordret at man så en utvikling- og endringsprosess i positiv retning, som resulterte i økt fungering over tid. Informantene formidlet at de i stor grad jobbet med å finne riktig trygghetsskapende tiltak for familien og at det ofte var behov for omfattende tiltak og støtte fra flere instanser. Flere hadde erfaring med at det var enklere å få til endring dersom foreldrene i utgangspunktet hadde en del ressurser og gode intuitive

---

omsorgsevner, men som eksempelvis ble forstyrret av rus eller psykisk uhelse. Informantene belyste at hjelpebehovet ofte var sammensatt og komplekst, og at man måtte utforske bakgrunnen for foreldrenes problematikk og sykdomsbilde.

Skal vi tenke tilbakeføring så må det være en form for forbigående omsorgssvikt - om det er foreldre som ruser seg eller som er i en depresjon, eller har en annen psykisk lidelse eller fysisk sykdom som gjør at de i en avgrenset periode ikke kan ha omsorgen for ungene, så kan en tenke tilbakeføring (3).

I flere av sakene informantene hadde erfaring med var det ikke det at foreldrene var i en krise eller hadde en forbigående sykdom som var problemet, men som oftest manglende intuitive foreldreferdigheter og lav mentaliseringsevne. I slike tilfeller hadde foreldre ofte behov for langvarig og mer inngående terapi og veiledning enn det som kunne gis av barnevernsansatte, som emosjonsfokuset terapi fra BUP. Én formidlet erfaringer med at BUP ikke ønsket å veilede foreldre som ikke hadde omsorgen for barnet, dermed mistet både barnevernet og den biologiske forelderens hjelpen fra den instansen.

Noen stilte spørsmål til hvorvidt det i tilfeller med manglende intuitive foreldreferdigheter eller lav mentaliseringsevne, var mulig å bedre omsorgsevnen. Informantenes erfaring var at til tross for å ha gjennomført ulike kurs, var det ikke alle foreldrene som klarte å nyttiggjøre seg det. De mente at disse foreldrene hadde store utfordringer med å benytte seg av teoretisk kunnskap i praksis, og veiledning var derfor ikke tilstrekkelig for å skape nødvendige endringer. Foreldrene kunne formidle at kurset var nyttig og lærerikt og at de hadde økt sin forståelse, mens barnevernsansatte opplevde at det ikke var tilfelle.

Vi kan gi oppskrifter på noe av dette, men du kan ikke gi en oppskrift på alt, og du kan ikke gi en oppskrift på de intuitive ferdighetene. Hvis du er god på mentalisering så kan du ha en bedre læringskurve, men oftest er det begrensninger i mentaliseringsevnen når det er kommet til en omsorgsovertakelse. Ikke alltid, men ofte (4).

Når det gjaldt foreldre som ikke hadde et utgangspunkt for å kunne ta imot behandling eller ikke klarte å nyttiggjøre seg av veiledning, sa flere informanter at de måtte tenke over hvilke forventninger de ga foreldrene om mulighetene for en tilbakeføring. Fordi selv om fosterhjems plasseringer nå skal ansees som midlertidige, ble det nevnt at det fortsatt er en forutsetning at foreldrene endrer det som utløste omsorgsovertakelsen. Samtidig var en fallgrube som ble trukket fram av noen informanter at man generelt sett kunne få et negativt syn på biologiske foreldre grunnet gjentatte negative erfaringer i møte med dem. Hvis man som kontaktperson ble endringstrøtt, kunne det gå utover evnen til å se etter nye alternative løsninger.

Flere av informantene delte at det å ha et barn omsorgsplassert er ressurskrevende i seg selv, og dersom man hadde mange rettssaker ble de førsteprioritet, mens mindre alvorlige saker ble nedprioritert. Dersom ressursene ikke øker i takt med de nye kravene og arbeidsoppgavene, uttrykte noen bekymring for at kvaliteten på arbeidet vil kunne svekkes. Det inkluderte behovet for flere ansatte, mer tid til oppfølging og flere midler til å kunne sette inn hjelpetiltak som ikke var lovpålagte.

Det å følge opp foreldrene i så stor grad som det kreves fremover vil kreve enda mer ressurser enn det vi har i dag. Jeg forstår ikke helt hvordan vi skal gjøre det i praksis i de mest alvorlige sakene. Men, jeg tenker det er bra det har kommet (nye krav) slik at vi skjerper oss og ikke bare hviler på at det er en langvarig plassering (3).

I motsetning til flertallet tenkte én informant at de ikke ville merke særlig til endringene i deres tjeneste. Hun fremhevet at de i deres avdeling hadde et stadig ønske om å utvikle seg, og hadde dermed tatt endringsarbeid med biologiske foreldre på alvor for lenge siden. Hun hadde heller ikke erfaring med at de manglet ressurser, eller at tidspress gikk utover kvaliteten på arbeidet. En annen informant som tidligere jobbet på et lite kontor, beskrev lignende erfaring derfra. Begge informantene mente at å finne gode individuelt tilpassede tilbud var grunnsteinen i å få til det gode tilknytnings- og endringsarbeidet som forventes.

6.2.1.1 Diskusjon

Søkelys på tilbakeføring til biologiske foreldre etter fosterhjems plassering er tydelig ut fra barnevernloven og Høyesteretts praksis (HR-2020-661-S). Informantene uttrykte at det var utfordrende å realisere målet om tilbakeføring fordi det opplevdes som krevende og i noen saker nærmest umulig å endre forholdene som lå til grunn for plasseringen. På den ene siden handlet det om at utfordringene til de biologiske foreldrene opplevdes som for komplekse og inngående til å få til tilstrekkelig forandring. På den andre siden kan det gjenspeile endringstretthet hos de ansatte, som gjorde at de i liten grad så de faktiske mulighetene foreldre hadde for endring. Informantene pekte på at man ikke måtte ha for høye krav til omsorg, men at det måtte være godt nok for barnet. For å sikre god nok omsorg etter en tilbakeføring må barnevernsansatte ta høyde for hvordan belastningen av en tilbakeføring vil påvirke foreldrenes omsorgskompetanse (Bunkholdt & Kvaran, 2021).

I forbindelse med komplekse og inngående problemer, var det samtlige informanter som viste til mangel på reflekterende fungering som problemet hos mange foreldre hvor barnet var plassert i fosterhjem. Betydningen av en god reflekterende fungering for å gi barnet utviklingsstøtten det har behov for støttes opp av Bunkholdt og Kvaran (2021). Det er også viktig for at barnet skal utvikle en trygg tilknytning (Bateman & Fonagy, 2007). Jørgensen og Lillevik (2016) viser til at foreldrene må evne å regulere sin emosjonelle aktivering på adekvat måte overfor barnet. Betydningen av en god reflekterende fungering hos foreldrene kommer tydelig frem med støtte i litteraturen, men samtlige av våre informanter var skeptiske til om det var mulig å endre. Det finnes støtte i litteraturen for informantenes synspunkt om at det er utfordrende å endre, ved at mentaliserings-utfordringer hos foreldrene medfører behov for langvarig terapi (Bateman & Fonagy, 2007). Langvarig terapi kan eksempelvis være nødvendig, sammen med intensiv behandling, dersom årsaksforklaringen til svikten er manglende impuls kontroll eller empati (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Det kan anses som grunnleggende at barnevernsansatte kontinuerlig vurderer barnets behov for avklaring av sin omsorgssituasjon, opp mot tiden foreldrene bruker på å endre seg. Samtidig ser vi at dette kan være en vanskelig avveining, da foreldres endringsarbeid kan være vanskelig å forutse. Det kan eksempelvis være vanskelig å si konkret hva i behandlingen som gjør at den reflekterende

---

fungeringen hos foreldrene vekkes, noe som gjør det vanskelig å beregne tidsperspektivet på behandlingen (Bateman & Fonagy, 2007). I den forbindelse var informantene våre kritiske til forventningene foreldrene fikk om å få barnet tilbake, når de ofte så at foreldre med manglende reflekterende fungering ikke klarte å nyttiggjøre seg endringsarbeidet som ble gjort. Bunkholdt & Kvaran (2021) understreker at vurderinger om tilbakeføring må tas i den større utviklingsøkologiske rammen som tilknytningen utvikler seg i, og ikke på grunnlag av enkelte sider ved foreldreomsorgen alene.

Informantene våre poengterte at barnevernsansatte gjerne hadde slått fast at foreldrene ikke hadde tilstrekkelig endringspotensiale i forkant av en omsorgsovertakelse. Derfor var flere kritiske til hvordan endringsarbeidet skulle foregå i praksis, ettersom det meste av tiltak var testet ut i forkant og de tenkte at barnet trengte en ny og langvarig omsorgsbasis. Nytteverdien av endringsarbeidet ble det derfor stilt spørsmål til av våre informanter, og som et feil ressursbruk hvis foreldrene ikke hadde utgangspunkt for å få til tilstrekkelige endringer. Det ble også stilt spørsmål av informantene om ansatte i det hele tatt hadde tilstrekkelig med tiltak for foreldre med store inngående utfordringer. Viktigheten av å sikre at foreldrene har gjort nødvendige endringer slik at barnet opplever god nok omsorg ved en eventuell tilbakeføring støttes av faglitteraturen (Killén, 2019b; Langsrud et al., 2017; Triseliotis et al., 1995). Bunkholdt og Kvaran (2021) trekker frem at utgangspunktet for plassering må ses opp mot hvorvidt foreldrenes endringspotensiale er tilstrekkelig for å imøtekomme barnets behov. Det er i tråd med at flere informanter ønsket klarere retningslinjer på når man skal drive endringsarbeid og ikke. Samtidig trodde ikke informantene våre at det fremover ble godkjent av fylkesnemnda å si det ikke var endringspotensiale hvis man ikke hadde testet ut tiltak etter en plassering, og informantene trodde derfor at det ville jobbes med tiltaksrettet fremover.

Ettersom flere informanter var kritiske til om noen foreldre hadde endringspotensiale med utgangspunkt i deres vurdering før barnet ble plassert, kan det være ansatte muligens er for negativt innstilt til å drive endringsarbeid. Flere informanter mente det i praksis tenderte til at man så at de barnevernsansatte ble endringstrøtte i arbeidet med foreldre. Det var særlig gjeldende i saker der foreldrene ikke hadde vist å ha effekt av oppfølging- og endringsarbeid som ble utført i forkant av omsorgsplasseringen. Det synspunktet fremheves i Syrstad og Ness (2021) sin studie der foreldrene som ble intervjuet uttrykte at de barnevernsansatte kun hadde fokus på deres svakheter, noe som gjorde at de ikke så deres styrker og ressurser. Det er også i

---

samsvar med at Gerds- Andresen (2020) stilte spørsmål ved om det er for barnets beste at foreldrene blir sett som hindre og at man ikke prøver å vende fokuset på at de kan være ressurser i barnets liv. Samtidig kan de ansattes fokus forsvares med at våre informanter uttrykte at de hadde behov for mer ressurser og klarhet i rutiner for å følge opp foreldrene slik det forventes i praksis. NOU 2012: 5 påpeker at eventuelle mangler på ressurser og tiltak som passer familien vil påvirke vurderingene som tas. Likevel er det er verdt å være kritiske til om endringstrettheten medfører en negativ spiral som går utover oppfølgingen etter en fosterhjemsplassing. I tilfeller der man ser at foreldre ikke endrer seg tilstrekkelig før en plassering, vil barnevernsansatte sitt inntrykk av foreldrenes endringskapasitet kunne påvirkes i den grad at det går utover foreldrenes muligheter til å vise endring. På den måten kan det tenkes å være positivt at man må jobbe mer tiltaksrettet fremover, selv om det også er en rekke dilemmaer ved det i praksis, som blant annet kan gå utover barnets mulighet til å lande i fosterhjemmet.

6.2.2 Manglende stabilitet utfordrer barnets tilknytningsutvikling

Flere pekte på at barn med mange utrygge livserfaringer hjemmefra fort ble urolige. Mange hadde erfaring med at barnet ofte var preget av uro frem til bo-situasjonen deres var avklart, og at søkelyset på endringsarbeid og tilbakeføring skapte ekstra uro. Informantene oppga at flere barn ble preget av usikkerheten ved midlertidighet i opp til flere år, før de fikk avklart hvor de skulle vokse opp. Flere informanter opplevde at usikkerheten knyttet til bo-situasjonen gjorde det vanskelig for barnet å etablere seg i fosterhjemmet. Deres oppfatning var at det var viktig at alle parter var samstemte og trygget barnet på at det skulle bli boende i fosterhjemmet, eller at det skulle tilbakeføres til de biologiske foreldrene.

Vi har vært opptatte av å kunne tilby barn forutsigbarhet i omsorgssituasjonen. Fra å kunne si at: mamma og pappa kan være viktige i livet ditt, men det er i fosterhjemmet du skal bo, og du skal ikke trenge å flytte tilbake - til at det biologiske prinsippet står sterkere enn noen gang (8).

Informantenes refleksjoner var at å skape nødvendig stabilitet og trygghet rundt barnet ville bli en større utfordring fremover, etter de nye endringene. De stilte derfor spørsmål til hvilke konsekvenser økt fokus på midlertidighet vil ha for barna som i utgangspunktet er preget av utrygghet. Informantenes erfaring var at fosterbarna ble engstelige når deres biologiske foreldre fremmet krav om å få omsorgen tilbake. De så at det skapte en uro som varte lenge, selv om plasseringen hadde vart i flere år, og tanken var at de skulle vokse opp i fosterhjemmet.

Fra vi får kravet (om tilbakeføring) så har vi tre måneder til å se gjennom saken, så tar det tre til seks måneder før saken kommer opp i retten, så en måned før vi får svar. Det er lenge for et barn å stå i usikkerheten: - skal jeg flytte tilbake / skal jeg ikke det? (...). De får jo aldri ro disse barna (3).

Noen informanter mente at det kunne være skadelig for barnet i de mest alvorlige sakene, å alltid skulle tenke at en plassering var midlertidig. Det var særlig gjeldende i de sakene hvor barn hadde blitt alvorlig traumatiserte etter å ha levd under skadelige forhold, eller barn som hadde levd så lenge i omsorgssvikt at det hadde fått store og komplekse traumer. Informantenes erfaring var at før barnet opplevde stabilitet og ro i sin situasjon, så de lite tegn til utvikling. De anerkjente at behovet for ro varierte fra barn til barn, men poengterte likevel at det var en grunnleggende faktor for å fremme utvikling av tilknytning. Å ikke kunne tilby barnet nødvendig forutsigbarhet, som en følge av at man ikke lengre skal tenke på plasseringer som varige eller langsiktige, ble for mange informanter vanskelig å forholde seg til. De understreket at det blir spesielt viktig fremover at barneverntjenesten, biologiske foreldre og fosterforeldre jobber for å finne løsninger som skaper ro rundt barnet.

Å bli påført å skulle tenke tilbakeføring og ikke kunne reparere barnet og bygge en god relasjon til fosterhjemmet blir veldig uforutsigbart for barnet. Fordi, vi aldri kan si at det er her du skal vokse opp (...), selv ikke i de sakene der vi har tenkt det aldri vil kunne tilbakeføres. Det setter oss i et enormt dilemma (1).

6.2.2.1 Diskusjon

Informantenes erfaring var at før fosterbarn opplevde stabilitet og ro i sin omsorgssituasjon, var det lite progresjon og tegn til utvikling hos barnet. Det kan knyttes opp mot funnene i Gerdts- Andresen (2020) sin innholdsanalyse av vedtak fra fylkesnemnda, hvor hun fant at stabilitet og ro ofte lå til grunn for beslutninger om minimumssamvær med biologiske foreldre. Ifølge informantene økte barnas uro i tråd med uforutsigbarheten knyttet til spørsmålet om tilbakeføring og foreldrenes endringsarbeid. Faglitteraturen støtter opp informantenes erfaring, og viser til at fosterbarn ofte er engstelige og usikre når de ikke vet hva som vil skje fremover, og har behov for kontinuitet i omsorgen og tilstrekkelig stabilitet (Havik & Christiansen, 2009; Skogstrøm, 2021; Triseliotis et al., 1995). Det er en tid- og energikrevende prosess å øke urolige og traumatiserte barns tilknytningstrygghet, sikre barnas hjelpebehov og eventuelle krav om omsorgsattferd som strekker seg utover det alminnelige (Bunkholdt & Kvaran, 2021; Havik & Christiansen, 2009; Nordanger & Braarud, 2017; Scott & Monstad, 2011; Triseliotis et al., 1995). Med det utgangspunktet kan det antas at tilbakeføring innen rimelig tid i mange tilfeller vil være vanskelig å gjennomføre i praksis. Fosterbarn bør ikke tilbakeføres dersom det er lite realistisk at foreldrene evner å imøtekomme barnets behov for utviklingsstøtte (Havik & Christiansen, 2009). Det er i tråd med funnene våre som tilsier at noen foreldre ikke vil kunne møte barnets behov for utviklingsstøtte, uavhengig av endringene de gjør, og at forestillingen om en tilbakeføring vil dermed skape urealistiske forventninger hos barnet som kan forstyrre barnets stabilitet og ro. I en studie fremhevet fosterforeldrene som ble intervjuet at dersom de biologiske foreldrene gir barnet tro på en tilbakeføring som ikke er realistisk, vil det skape uro hos barnet (Fuentes et al., 2019). Forskningen og våre funn viser hvor viktig det er å være samstemte i hva som er formålet med plasseringen slik at barnet får stabilitet og ro, samtidig som det midlertidige perspektivet kan gjøre det vanskelig å være tydelig på formålet. Mange av informantene kjente på en usikkerhet og skepsis til hvordan man skulle klare å sikre barnets stabilitet og samtidig ivareta det midlertidige perspektivet. Det viser at det er en uklarhet i vektingen av de ulike hensynene i praksis, og at barnets behov ikke nødvendigvis er forenlige med de formelle kravene og forventningene til barnevernsarbeid.

Samtlige informanter synes at en midlertidig plassering ikke gir barnet forutsigbarheten det trenger, og uttrykte det som vanskelig å forholde seg til i arbeidet. Av det kan det tenkes at de

---

formelle kravene tidvis strider mot egne holdninger, som videre kan resultere i et konflikterende arbeid og gjøre det vanskelig å stå inne for valgene man tar. Dilemmaet informantene belyste, problematiseres også i NOU 2012: 5 ved at foreldrene må få nok tid til sitt endringsarbeid, samtidig som barnet trenger å vite hvor det skal bo permanent. Det trekkes i NOUen frem som særlig gjeldende for små barn (null til fire år) som trenger en rask avklaring på sin omsorgssituasjon. Med bakgrunn i det kan det stilles spørsmål til hvilke konsekvenser nåtidens økte søkelys på midlertidighet vil ha for barnets opplevelse av stabilitet, og behov for forutsigbarhet for fremtiden. Informantene våre understreket viktigheten av at man fremover etterstreber et samarbeid mellom barneverntjenesten, biologiske foreldre og fosterforeldre for å skape ro for barnet. I Prop. 169 L (2016-2017) mener departementet at det må fremkomme i loven at en tilbakeføring og arbeidet med foreldrene ikke skal overkjøre barnets rett til ro og stabilitet. Informantene synes det var problematisk å ikke kunne formidle til et barn at plasseringen skulle være varig eller langsiktig, eller ikke kunne gi dem et klart svar på hvordan de skulle vokse opp. Det å vite hvor man skal vokse opp er noe svært betydningsfullt for barn (Havik & Christiansen, 2009). Det å utvikle varige omsorgsplaner kan i den sammenheng anses som et betydningsfullt verktøy. Det skal bidra til å gi barn et tydeligere bilde av tiden deres fremover (Havik & Christiansen, 2009). Det kan virke utfordrende å gjennomføre praksis med varige omsorgsplaner fremover, dersom fokuset skal være midlertidig plassering, samtidig som utfallet av foreldrenes endringsarbeid kan være vanskelig å forutsi. Dilemmaet problematiseres også av Daro (2019) som mener at det å gi barnet en permanent løsning ikke nødvendigvis er forenlig med midlertidige omsorgsplasseringer.

Selv om målet ved fosterhjems plasseringer skal være tilbakeføring til biologiske foreldre, fremhever EMD at man omsider vil komme til et punkt der det ikke vil være aktuelt med en tilbakeføring. EMD referer da til hvis foreldrene er særlig uegnet, hvis det vil skade barnet eller betydelig tid har gått. Hvis de faktorene er til stede referer EMD til at man skal ta beslutninger med hensyn til barnets rett til stabilitet (Case of Strand Lobben and others v. Norway). Det var bred enighet blant informantene våre om at det var positivt at EMD-dommene hadde satt søkelys på tematikken fordi det ble enklere å anerkjenne de biologiske foreldrenes plass og betydning i livene til fosterbarna. Samtidig mente informanten at det kunne være skadelig overfor barnet å ta utgangspunktet i, og formidle at, plasseringen skulle

---

være midlertidig. Deres erfaring er at mange fosterbarn bar på mye uro og frykt rettet mot sine foreldre, slik at uavhengig av hvor god omsorgskompetanse foreldrene opparbeidet seg ville det blitt vanskelig for barnet å utvikle en trygg tilknytning til dem.

Oppsummerende kan man si at hensynet til barnets stabilitet og kravet om midlertidighet bringer med seg en rekke utfordringer, som gjør det barnevernfaglige arbeidet komplekst. Christiansen og Kojan (2016) setter ord på kompleksiteten i barnevernsarbeid ved å peke på at det kan oppleves som motsetningsfylt å både skulle ivareta barnets behov for relasjonell kontinuitet og stabilitet og målet om tilbakeføring. Stang uttaler i Skogstrøm (2021) at det er viktig, men vanskelig, å finne en balanse mellom hensynet til barnets stabilitet og målet om tilbakeføring. Ut fra våre funn og støtte i faglitteratur, kan det virke som om det er behov for mer klarhet omkring vektleggingen av de ulike hensynene og hvordan de skal ivaretas i praksis. Våre funn har også ført til at vi er noe kritiske til at plasseringer som med høy sannsynlighet vil være langsiktige skal bli behandlet som midlertidige med tanke på barnets stabilitet. Vi mener samtidig at det burde være en høy terskel for å konkludere at det ikke vil være mulig med en tilbakeføring, som er i tråd med hva flere av våre informanter uttrykte. Basert på våre funn og faglitteratur tror vi at et endringsarbeid, hyppig kontakt og fremstillingen ovenfor barnet om plasseringens midlertidighet potensielt kan skape unødvendig uro og mangel på stabilitet. Vi støtter oss på EMD sin påstand om at en tilbakeføring ikke alltid vil være mulig, og at man da skal ta hensyn til barnets stabilitet. Det som vekker bekymring, er dersom tiden barnet må vente på å få en avklaring blir så lang at det vil kunne være til skade. Informantenes erfaring med at det kunne ta opp til flere år opplevde vi som urovekkende.

6.2.3 Det biologiske prinsippet må ikke bli styrende over barnets beste

Flere av informantene formidlet at de i løpet av deres arbeidserfaring hadde gått fra å i stor grad vektlegge det biologiske prinsippet, for deretter å vektlegge tilknytningsprinsippet, før de igjen nå føler det går tilbake til å prioritere det biologiske prinsippet. De etterspurte mer faglig tydelighet på hva som skal veie tyngst i det barnevernfaglige arbeidet med fosterbarn: «er det den tilknytningen som barnet har fått til sine fosterforeldre eller er det det biologiske prinsippet?» (5). Flere opplevde det som en vanskelig avveining, fordi det kunne være

---

vanskelig å vite hva som var til det beste for barnet. Det at rettssystemet så ut til å være i en forandring, og den sterke vektleggingen av det biologiske prinsippet medførte at flere informanter følte seg presset til å tenke annerledes om hva som var barnets beste. Flere informanter hevdet at dersom man som barnevernsansatt ikke var tøff nok til å stå opp for barna og tale deres sak fremover, kunne det få alvorlige konsekvenser. Flere argumenterte for at de trolig ville klare å ivareta barna så lenge de lever i et barnesentrert samfunn, men at de skulle ønske at flere stilte spørsmålet om hvordan de nye kravene og de ulike beslutningene påvirker barna. De pekte på at det ikke er nok at barneverntjenesten alene stiller det spørsmålet, noe de for tiden opplevde at de i stor grad gjorde. I tillegg opplevde noen at mange barnevernsansatte var redde for å gjøre feil i kjølvannet av kritikken fra EMD-dommene. Mange fremhevet at det var av avgjørende betydning at hensynet og rettighetene til de biologiske foreldrene ikke måtte overstyre barnets beste og barnets perspektiv. Én informant sier: «Vi må ikke bli så redde for å gjøre feil at vi går bort i fra barnets beste» (3).

Dersom det ikke var til barnets beste med tilbakeføring, pekte flere på at det var viktig å si det slik at det biologiske prinsippet ikke ble styrende, og i stedet undersøke alternative løsninger. Eksempelvis kunne man ta stilling til om det var mulig å trappe opp kontakten mellom barn og biologisk forelder. Informantene mente at i noen saker, vil det være det beste tilgjengelige alternativet. En slik ordning ble beskrevet som krevende å samarbeide om, fordi misnøyen rundt at det ikke ble tilbakeføring som regel skapte mye turbulens. Samtidig var det bred enighet om at spørsmålet om mer samvær skapte vanskelige følelser i barna som uttrykte at de ikke ønsket økt kontakt med foreldrene. Det at spørsmålet om økt samvær blir tatt opp gjentatte ganger, på vegne av de biologiske foreldrene, ble beskrevet som en tilleggsbelastning for barna som allerede var i en sårbar posisjon. Noen sa at det ofte endte opp med samme avtale om kontakt som det i utgangspunktet hadde vært, og at prosessen i seg selv derfor skapte unødvendig bekymring overfor barnet. I nyere tid, etter EMD-dommene, hadde flere erfart at det hadde blitt en praksis i rettsvesenet, der man ikke våget å gjøre annet enn å gi de biologiske foreldrene mer samvær. I flere av sakene der kontakten hadde blitt økt, kunne ikke informantene forstå at det var til barnets beste og stilte spørsmål om det da var det biologiske prinsippet som ble det overstyrende hensynet. Deres opplevelse var at det overordnede prinsippet om barnets beste gjerne ble snakket fint om, men at det ikke alltid ble fulgt i praksis.

Jeg jobbet med et barn som var så utrygg at det ikke ønsket samvær uten tilsyn, også skal vi allikevel doble samvær, der ble jo ikke barnets beste tatt hensyn til, der ble det kun barnets rett til familieliv som ble tatt hensyn til (3).

6.2.3.1 Diskusjon

Flere informanter savnet faglig tydelighet ved om det var tilknytning til fosterforeldre eller biologisk prinsipp som skulle veie tyngst i arbeidet med oppfølging av fosterhjems plasseringer. Informantene opplevde at det kunne virke motstridende å ivareta begge prinsippene. Det biologisk prinsipp er en sentral del av vurderinger om barnets beste (Brynildsrud, 2016). Det innehar en rekke skjønsmessige vurderinger (NOU 2012: 5). Ut fra det er det forståelig at våre funn tilsier at det er vanskelig vurderinger og avveininger. Det er verdt å bemerke seg at flere av våre informanter mente at det økte fokuset på biologisk prinsipp gjorde at de følte seg presset til å endre sine tanker om hva barnets beste innebærer. Det kan potensielt medføre at de må arbeide med krav til praksis som ikke er overensstemmende med deres egne tanker. Det er flere enn våre informanter som er kritiske til om det biologiske prinsippet potensielt kan overstyre barnets beste. Utvalget i NOU 2012: 5 antyder at det biologiske prinsippet kan tolkes til å være mer tungtveiende enn å sikre barnets utvikling, dersom det ikke stilles krav til kvalitetssikring av at det som lå til grunn for plasseringen er varig endret. Brynildsrud (2016) mener på sin side at skylden ikke kan gis det biologiske prinsipp med tanke på forsvarligheten til å ta vare på barnet.

For å bedre ivareta barnets tilknytning i vurderinger om tilbakeføring ønsket utvalget i NOU 2016: 16 å få det utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp i lovverket. Utvalget mener at prinsippet skal gå foran det biologiske prinsipp, hvis det biologiske prinsippet ikke er i samsvar med å støtte barnets utvikling. Bunkholdt (2017) mener den manglende støtten indikerer at barns utvikling kommer i andre rekke, til fordel for det biologiske prinsippet. Forfatteren finner heller ikke dekning for at det biologiske prinsippet er forankret i teori og forskning, noe hun gjør for det utviklingsstøttende tilknytningsprinsippet. På bakgrunn av at barnets beste alltid skal være det rådende prinsippet, er det rimelig å anta at et en tilbakeføring

---

uansett ikke vil gå utover barnets behov for utviklingsstøtte. Samtidig har vi gjennom våre funn sett at slike vurderinger er krevende i praksis fordi det er lite faglig tydelighet på hvordan avveiningen skal foretas, og at ansatte er redde for å gjøre feil. Betydningen av at barnevernsansatte fortsetter å tørre å stå opp for barnet, på tross av kritikken som har vært den siste tiden, ble understreket som av avgjørende betydning av informantene. Det er en reell bekymring hos flere informanter for at det biologiske prinsipp potensielt kan overkjøre barnets utvikling, noe som er urovekkende. utfordringene ved vekting av de rettslige prinsippene viser til det store ansvaret som barnevernsansatte sitter med, og det er bekymringsfullt at de opplever så lite faglig tydelighet når de skal ta så viktige vurderinger.

6.3 Hyppig kontakt og slektsfosterhjem kan forenkle tilbakeføring

I denne resultat kategorien presenterer vi informantene sin vektlegging av mengde kontakt og betydningen av plassering i slektsfosterhjem i vurderingen av en tilbakeføring.

6.3.1 «Det er lettere å tenke tilbakeføring hvis det har vært hyppig kontakt»

Mange informanter trakk frem at det var variabelt hvor mye kontakt barnet hadde med de biologiske foreldrene etter en omsorgsovertakelse. Det varierte med alt fra daglig kontakt til gradvis utfasing, basert på individuelle vurderinger av barnets situasjon. Informantene var samstemte i at kontakt mellom barn og biologiske foreldre var viktig for å sikre at den emosjonelle avstanden ikke ble for stor, og at det var mulig å opprettholde god tilknytning til de biologiske foreldrene til tross for flere år i fosterhjem. De mente at barn og ungdom som hadde veldig lite kontakt med sine foreldre ble fremmedgjort overfor dem. Det var særlig gjeldende i saker der barnet var av lav alder ved plassering. Det var konsensus blant informantene om at det var vanskelig å forestille seg en tilbakeføring, dersom det ikke hadde vært regelmessige kontakt mellom partene.

Samtlige informanter var skeptiske til at samværsfrekvensen alltid skulle legges opp til at plasseringen var midlertidig. Det var særlig gjeldende i saker der de tenkte at det var veldig gode grunner til at barnet burde vokse opp i fosterhjemmet. Ved slike hensyn var hensikten først og fremst at barnets skulle kjenne til sine foreldre, -ikke å opprettholde en tilknytning til

---

dem, ifølge informantene. I slike saker mente informantene at det kun burde legges opp til korte møter med tilsyn. I de mest alvorlige sakene, der man tenkte at kontakt mellom barn og foreldre kunne være til skade, kunne det opprettes kontakt- eller besøksforbud. Informantene forklarte at det for noen barn var vanskelig å sette seg inn i problematikken til foreldrene, noe som kunne gjøre det vanskelig for dem å forstå hvorfor de ansatte må sette rammer for kontakten og møtene. Det understrekes i den sammenheng av informantene at det å sette rammer for kontakt hadde en viktig betydning for barnet, selv om det ikke alltid forstod foreldrenes problematikk. Det er i slike tilfeller viktig å sikre barnets beskyttelse, til tross for barnets ønsker om annerledes eller mer kontakt. I de fleste tilfellene hadde informantene imidlertid erfaring med at foreldrenes ønske om mer samvær avviket fra barnas ønsker. Informantene sa at barn ofte fortalte at de opplevde at vonde følelser og minner ble trigget under møtene. Når barna uansett tilbud ikke ville, så stilte informantene spørsmål ved hvor mye tid de skulle bruke på å motivere de for å få til samværene fylkesnemnda hadde bestemt. Særlig ungdom var ifølge flere informanter klare i sitt uttrykk om at de ikke ønsket kontakt med sine biologiske foreldre. I forbindelse med ungdom, sa én informant: «man kan ikke velge foreldre, men man kan velge hvordan kontakt man har med de» (7).

Informantene beskrev det som utfordrende å forstå årsaken til barnets reaksjoner i forkant, i møte med og i etterkant av kontaktpunktene med biologiske foreldre. Reaksjonsbildet ble av flere beskrevet som komplekst og sammensatt, og noen barn fikk relativt sterke og alvorlige reaksjoner: «Noen reaksjoner (i forbindelse med samvær) kan være fordi at det er lenge siden de har sett foreldrene, mens samme sterke reaksjon kan være at det var ubehagelig og fælt å treffe foreldrene igjen, og at de blir re-traumatisert» (5). Flere informanter formidlet det faktum at det var først etter de hadde forstått årsaken til barnets reaksjoner at de kunne hjelpe, tilrettelegge og jobbe med det som var vanskelig for barnet.

6.3.1.1 Diskusjon

Informantene mente at å opprettholde kontakt mellom foreldre og barn var viktig for å ivareta nærhet mellom barn og foreldre, slik at tilknytningsrelasjonene ivaretas med tanke på å realisere en tilbakeføring. Det er bred enighet i faglitteratur og forskning om at kontinuitet i kontakten er viktig (Fuentes et al., 2019; Frøyland, 2017; Gerds- Andersen, 2020; Holtan et

---

al., 2020; McWey & Cui, 2021; Skoglund & Thørnblad, 2021a; Socialstyrelsen, 2020, 2021). NOU 2012: 5 utvalget viser til at barn som flyttet til fosterhjemmet før fylte 18 måneder, vil i lys av en midlertidig plassering, trenge at kontakten legges opp til at det utvikles en tilknytning til biologiske foreldre, samtidig som de utvikler det til fosterforeldrene. Når barnet er mellom 18 måneder og rundt 4 år ved plassering vil målet med kontakten være å opprettholde og arbeide videre med tilknytningen som allerede ligger hos biologiske foreldre (NOU 2012: 5). Informantenes meninger støtter dette ved at de mener midlertidigheten ved fosterhjems plassering legger føringer for opprettholdelse av tilknytning og kontakt mellom barnet og biologiske foreldre. Triseliotis et al. (1995) mener i likhet med informantene at å opprettholde de relasjonelle båndene mellom barn og biologiske foreldre er et av punktene barnevernsansatte måtte arbeide med for at en tilbakeføring skulle gå fint. Forskningsfunn indikerer at dersom det var hyppig kontakt med biologisk mor ville det føre til en raskere tilbakeføring (McWey og Cui, 2021). Samtidig tenker vi det vil være viktig å stille spørsmål til om kontakten i seg selv er til barnets beste, og ikke kun basere seg på tilbakeføring som mål ved vurderinger av mengde kontakt, noe som er i tråd med informantenes skepsis.

Socialstyrelsen (2020) trekker frem at barnets behov for kontakt er i stadig endring, og med tiden blir ofte behovet mindre. Kontakten skal derfor vurderes kontinuerlig og endres ut fra barnets behov (Socialstyrelsen, 2020). I en nyere studie fant Socialstyrelsen (2021) at fosterbarna hovedsakelig var fornøyde med kontakten. Samtidig var det noen barn som ønsket mer kontakt og noen barn som ønsket mindre. I forskningen til Skoglund og Thørnblad (2021a) trekkes det frem at mange fosterbarn ønsker mer kontakt med sine foreldre. Det er interessant sett i sammenheng med våre informanters oppfatning av at foreldrene gjerne vil ha mer kontakt, mens barnet ofte ikke deler det ønsket. Flere av våre funn tilsa at barna opplevde kontakten som vanskelig som en følge av at vanskelige følelser ble aktivert. Variasjonen i våre og andre forskningsstudier om barnet selv føler at deres behov blir tatt hensyn til ved bestemmelser om mengden kontakt, kan avhenge av med hvem som ble spurt og hvilke spørsmål som ble stilt. Våre informanter representerer barnets tanker fra et faglig ståsted, mens de tidligere forskningsstudiene representerer barnets stemme direkte i høyere grad. Forskningsfunn tilsier at det er betydningsfullt for barna at de får ha en delaktig rolle i bestemmelser som angår kontakten mellom dem og deres foreldre (Socialstyrelsen, 2021). Det ble fremstilt som krevende for flere informanter å motivere ungdommen til å treffe foreldrene

---

med utgangspunkt i å tilfredsstillere samværskravet, og flere stilte seg undrende til hvor stor innsats som skal legges i dette arbeidet. Én informant påpekte i den forbindelse at ungdommen gjerne kan bestemme hvordan kontakten mellom dem og deres foreldre skulle være. Basert på det kan man argumentere for at de barnevernsansatte innehar et barneperspektiv og ivaretar barnets behov for medbestemmelse av kontakt. På en annen side kan man stille spørsmål til hvorvidt fosterbarna selv opplever å ha et fritt valg dersom barneverntjenesten aktivt jobber med å motivere til samvær for å tilfredsstillere krav og forventninger om en viss samværsfrekvens. Med det utgangspunktet kan det bli interessant å følge med på om mengden kontakt, som skal reflektere målet om midlertidighet, virker til å gå ut fra barnets behov for kontakt, eller om det er foreldrenes ønsker som blir utslagsgivende.

Informantene understreker at det viktig å fortsette å sette gode grenser i kontakten mellom foreldre og barn for å sikre nødvendig beskyttelse, uavhengig av barnets ønsker. Ifølge studien til Skoglund & Thørnblad (2021a) kan barns motivasjon til kontakt være en følge av et ønske om å tilhøre et sted, og mange barn skjønner ikke alvorligheten ved foreldrenes utfordringer, som gjør man ikke alltid kan ta utgangspunkt i barnets ønsker om mer eller annerledes kontakt. Det er i samstemthet med informantenes erfaringer, og kan ses i sammenheng med deres ytringer om at mengden kontakt ikke nødvendigvis bør ta utgangspunkt i målet om tilbakeføring. Flere informanters mening om at kontakten i noen tilfeller kan være skadelig for barnet, underbygger viktigheten av å ta barnets behov for beskyttelse på alvor og informantenes formaning om at barnevernet må sette begrensninger for kontakten der det vurderes som nødvendig.

Ved hyppig kontakt kan barnet få et mer realistisk bilde av den biologiske familiens fungering (Fuentes et al., 2019). På den ene siden kunne det være positivt, da det kunne medføre at barnet ble roligere og slapp å lage seg urealistiske fantasier om situasjonen. På den andre siden kunne det være negativt, fordi det kunne skade barnet dersom samværene ikke var gode nok. Forskningsfunnene peker også på behovet om å gi mer støtte og forberedelse til både barnet og biologiske foreldre før kontakt (Fuentes et al., 2019). Det er et behov som også løftes frem av de tidligere fosterbarna i studien til Skoglund og Thørnblad (2021a). For å kunne tilrettelegge samvær peker informantene på at man må se på barnets reaksjoner etter samvær. Samtidig pekte våre informanter på at barnas reaksjoner er komplekst og sammensatt, og at det kan være utfordrende å skille mellom reaksjoner som skyldes et savn

---

etter familien, og reaksjoner som skyldes re-traumatisering og vanskelige følelser. Informantene hevder at man først må forstå årsaken bak barnets reaksjoner på kontakten, før det er mulig å gi barnet den støtten og hjelpen det trenger. Det tyder at å sette seg nøye inn i barnets reaksjoner på kontakt med foreldrene, blir viktig for å sikre at kontakten tar utgangspunkt i barnets behov, og ikke foreldrenes. I tillegg er det tenkelig at barnet får et urealistisk bilde av foreldrenes fungering, når barnevernsansatte aktivt jobber med å forberede partene og tilrettelegge kontakten, kombinert med det avgrensede tidsrommet. Det anses som rimelig å anta at foreldre enklere kan klare å opptre adekvat i en kort periode, noe som potensielt kan gjøre det vanskeligere for barnet å forstå problematikken til foreldrene. Det er dermed tenkelig at barnets opplevelser av kontakt med foreldrene, skaper et urealistisk sett av forventninger og forståelse, noe som kan påvirke barnets reaksjoner, som igjen kan ha innvirkning på hvordan barnevernet tolker barnets stemme frem mot en potensiell tilbakeføring.

6.3.2 Slektsfosterhjem opprettholder tilknytning og forenkler tilbakeføring

Informantene fastslo at de i dagens barnevern alltid prøvde å oppnå en slektsplassering først, og helst i området barnet bodde fra før. Hvis det ikke var mulig med slektsfosterhjem prøvde de å plassere barnet i dets nettverket slik at det forble i den kjente basen. Informantene opplevde at det hadde skjedd et paradigmeskifte i barnevernet når det kom til slektsplasseringer. I løpet av de siste årene opplevde flere at man hadde gått fra å være kritiske til slektsplasseringer, med tanke på negativ sosial arv, til at det ble det foretrukne plasseringstiltaket. Samtidig trakk flere frem at det ofte lå til grunn en familiehistorie som hadde gått i generasjoner, og som har ført til at ting har blitt vanskelig for biologiske foreldre. Deres erfaring var at det er en rekke dilemmaer som måtte tas stilling til i vurderinger om slektsfosterhjem, selv om det var det foretrukne alternativet.

En styrke ved slekt og nettverksplasseringer var ifølge informantene at tilknytningen mellom barnet og de biologiske foreldrene, og kontinuitet i relasjoner ofte ble bedre ivaretatt enn ved kommunale fosterhjem. Flere informanter mente at det var en følge av at det gjerne ble flere naturlige treffpunkt mellom barnet og biologiske foreldre, som julefeiring, bursdager og andre høytider. I tillegg uttrykte flere at det medfører ofte at barnet plasseres hos noen de er

---

glade i, og som er glad i dem. Informantens erfaring var også at det ofte var høyere terskel for å tolerere utfordrende atferd i en familierelasjon, noe som støttet opp om valg av slektsplasseringer. Samtidig ble det trukket frem at kommunale fosterhjem oftere kan tilby særskilt omsorgskompetanse, som i noen tilfeller ble det overveiende hensynet.

Det å bo i et nøytralt fosterhjem det kan på mange måter gi spesialisert og kompenserende omsorg. Det kan gi en mer bevisst omsorg, mens i slekt /nettverk så får man den ubetingede kjærligheten som du kan være heldig å få i et nøytralt hjem, men som ikke er gitt. (...) De (følelsene) kan ikke kjøpes, de må komme frem i oss, og det får man i slekts /nettverk, som jeg tror er av betydelig verdi (8).

I forbindelse med målet om tilbakeføring mente samtlige informanter at det var en fordel å plassere i slektsfosterhjem fremfor kommunale fosterhjem. Deres erfaring var at de kunne stille seg annerledes til tilknytningsspørsmålet, fordi det ofte var naturlig at barna fikk beholde fosterforeldrene som i utgangspunktet var i familien eller i nettverket, i livet sitt etter en tilbakeføring. Det betød at barna slapp at fosterforeldrene forsvant fra livene deres, og det ble derfor ikke et eventuelt tilknytningsbrudd av samme art som ved kommunale fosterhjem. I tillegg opplevde mange informanter at det ble bedre informasjonsflyt og samarbeid mellom barnevernet og biologiske foreldre ved slektsplasseringer. Det ble forklart med at de biologiske foreldrene hadde enklere for å godta at barnet var plassert hos familie, som igjen gjorde det enklere å drive et endringsarbeid. Flere formidlet imidlertid at de biologiske foreldrene ikke nødvendigvis krevde barnet tilbake dersom det var plassert hos familie. Ifølge informantene handlet det gjerne om at de godtok plasseringen, fikk opprettholdt en tettere relasjon til barnet og klarte å innse at det var til barnets beste å bli der.

6.3.2.1 Diskusjon

I dagens barnevern er slekt- og nettverksplasseringer foretrukket overfor kommunale fosterhjem (Skoglund og Thørnblad, 2021b). Det har også kommet inn i Forskrift om fosterhjem (2004), og reflekterer informantene sin praksis og tankegang. Motstanden som

---

tidligere har preget synet på slektsfosterhjem i stor grad, har vært tematikken knyttet til negativ sosial arv (Holtan et al., 2020). Det er noe informantene våre trakk frem som problematisk og som et dilemma ved valg av slektsfosterhjem også i dagens barnevern. Slekt- og nettverks plasseringer har vist å minske psykiske problemer og bidratt til å opprettholde følelsen av tilhørighet, tilknytning og kontinuitet i barnets relasjoner, noe som er viktig for at barnet skal oppleve at det er sammenheng i sin historie (Bunkholdt & Kvaran, 2021; Holtan et al., 2020; Skoglund og Thørnblad, 2021b). Det er i samstemthet med informantens erfaring. I tillegg kan slektsfosterhjem minske stressfaktoren av å bli adskilt fra dets kjente miljø og miljø (Holtan et al., 2020; Triseliotis et al., 1995). Samtidig peker Holtan et al. (2020) på at vi ikke har forskningsgrunnlag til å trekke slutninger om at slektsfosterhjem er bedre egnet enn kommunale fosterhjem. Forskerne Skoglund og Thørnblad (2021b) understreker at det er av større betydning at barnet opplever stabile og trygge omsorgspersoner enn at det er personer i familie og nettverk. Barnets beste vil likevel være å finne slike omsorgspersoner i barnets omsorgssystem (Holtan et al., 2020; Skoglund og Thørnblad, 2021b). Samtidig er det tenkelig at det kan erfares som stressende for barnet å bli plassert hos slektninger, dersom barnet opplever det som en reell fare og som utrygt at biologiske foreldre kan komme på besøk uten forvarsel, eller at det medfører mer kontakt enn det som er ønskelig for barnet. Derfor må det også vurderes hvorvidt det er tilstrekkelig med plassering i slekt overfor barnets beskyttelse og behov for trygghet.

Barn fra null til to år, i de tyngste sakene, vil trenge et ekstra trygt sted å bo over en lang periode for å reparere utviklingskader. Det samme gjelder barn fra tre til tolv år som har relasjonelle senskader (NOU 2012: 5). Ifølge informantene kan kommunale fosterhjem ofte på den ene siden gi en mer spesialisert omsorg og kan dermed argumenteres for å være bedre egnet til å gi tilstrekkelig utviklingsstøtte til barnet. På en annen side kan slektsfosterhjem ofte tilby den ubetingede kjærligheten, vise en høyere terskel for utfordrende atferd og i større grad sikre kontinuitet i relasjoner. Det å skulle vekke ulike behov opp mot hverandre, som på hver sin måte kan anses som grunnleggende for barnet, og samtidig ta i betraktning at målet er tilbakeføring viser noe av kompleksiteten ved barnevernfaglige vurderinger.

I tillegg til at tilknytningen oftere ble bedre opprettholdt under plasseringen var et hovedargument at en tilbakeføring som regel ikke medførte tilknytningsbrudd på samme måte som ved tilbakeføring ved kommunale fosterhjem, da barna ofte fikk beholde fosterforeldrene

---

i livet videre. De fleste fosterbarn og fosterforeldre utvikler en tilknytning til hverandre, som for barnet trolig er av høy betydning å beholde etter endt fosterhjems plassering (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Maaskant (2015) fant i sin studie at tilknytningen fosterbarna hadde til sine fosterforeldre var betydelig sterkere, og av større verdi enn til deres biologiske foreldre. Brudd med fosterhjemmet kan for barnet oppleves som en makro-separasjon, på samme måte som brudd med biologiske foreldre ved omsorgsovertakelser. Selv om fosterforeldre skulle hatt et ønske om å følge opp barnet videre etter at plasseringen avsluttes har de ikke en juridisk rett på kontakt (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Fosterforeldres ønske om involvering kan dermed avslås av biologiske foreldre, noe som våre informanter erfarte ofte blir tilfellet. Det blir vanskelig for barnet når kontakt forhindres med den mest foretrukne omsorgspersonen (NOU 2012: 5). Det kan skape en del utfordringer med hensyn til barnets tilknytning i tilbakeføringssaker, særlig ved kommunale plasseringer. Informantenes ytringer om at det er lettere å tenke tilbakeføring ved slektsfosterhjem kan eksempelvis forstås med det bakteppet.

Hvorvidt det er flere tilbakeføringer ved slekt- og nettverks plasseringer i praksis, er uklart. Studien til Skoglund og Thørnblad (2021b) viste at det var færre dommer som ankes ved slektsfosterhjem enn ved kommunale fosterhjem. Det antydtes at biologiske foreldre slo seg mer til ro med plasseringen dersom barnet ble plassert hos familie eller i nettverket. Det stemmer overens med informantenes erfaring, som utdypet med at det av den grunn ble enklere å drive endringsarbeid med foreldrene. Det igjen kan tenkes å øke foreldrenes sjanse for å raskere kvalifiseres for en tilbakeføring. Samtidig opplevde informantens at biologiske foreldrene ofte ikke krevde tilbakeføring ved familie plasseringer, da de godtok plasseringen. Derfor kan det tenkes at det ikke nødvendigvis er flere tilbakeføringer ved slekts plasseringer, selv om det i teorien er enklere å realisere. At foreldrene godtar plassering og ikke krever barnet tilbake vil kunne være med på å sikre kontinuitet og stabilitet for barnet.

6.4 Endringsarbeid med foreldre og kvalitetssikring av endringer som utfordring

Resultatkategorien omhandler informantenes erfaringer med å drive endringsarbeid med biologiske foreldre. Det innebærer utfordringer knyttet til samarbeidet med biologiske

---

foreldre, begrensninger knyttet til å trene på nye foreldreferdigheter og utfordringer med å sikre at endringene er varige og reelle.

6.4.1 Erkjennelse som første steg i foreldrenes endringsarbeid

De fleste informantene formidlet at de forsøkte å dra foreldrene med som støttespillere, for å bygge opp om barnet og få til et godt endringsarbeid. I den forbindelse understreket flere informanter at det var viktig avklare med foreldrene i hvilken grad, og på hvilken måte de skulle involveres i barnets liv. Det ble understreket at barnet ikke skulle utsettes for urimelig belastning, og at hensynet til barnets beste skulle ivaretas gjennom hele prosessen. Erfaringene til informantene tilsa at når foreldrene fikk være med i prosessene som omhandlet deres barn, og slapp å lure på hva barnevernet tenkte, ble energien og fokuset i større grad rettet mot å samarbeide for at barnet skulle ha det bra. Dersom foreldrene var grunnleggende uenige i omsorgsovertakelsen, ble det derimot vanskelig å få til et samarbeid, noe informantene ofte så at fikk negative konsekvenser overfor barnet.

Informantenes erfaring med foreldrenes erkjennelse var at motet til å be om hjelp i vanskelige tider også fulgte med. Det medførte at det ble enklere å komme med råd og veiledning til hvordan foreldrene skulle håndtere barnet i krevende situasjoner. I noen tilfeller opplevde informantene at det ikke var mulig å skape en forståelse av behovet for endring, og at det førte til at prosessen med å få til et samarbeid stagnerte. Foreldrenes erkjennelse var ifølge flere informanter det første steget til endring: «Jeg føler ofte det at de som aldri erkjenner, og hele tiden står og krangler om hvorfor det ble en omsorgsovertakelse, blir litt sånn stående på stedet hvil (...) og så blir det veldig vanskelig overfor barnet» (1).

Det ble av samtlige informanter formidlet at i det øyeblikket de tok barnet og plasserte det et annet sted, ble de «fienden» i øynene til foreldrene. Vanskelige følelser som sterk sorg, sinne, skam og skepsis førte ifølge informantene til at mange foreldre synes det var krevende å i det hele tatt møte barneverntjenesten, som de mente hadde skyld i alt det vonde. Derfor forsøkte de ofte å koble foreldrene opp med en uavhengig instans slik at de fikk noen utenom barnevernet som de kunne snakke med om ting som var vanskelig, og/eller gi psykisk helsehjelp. Informantene pekte på at det ikke var gunstig at familiene måtte tilpasse seg det

---

offentlige systemet, som var fremmed og utrygt for mange. Samtidig hadde mange informanter erfaring med at så lenge foreldrene var sinte eller grunnleggende uenig i barnevernets bekymring, takket de nei til alle tilbud og motstanden gjaldt ofte alle instanser. Motstanden og mangelen på erkjennelse ble beskrevet som de største utfordringene i møte med å få til et endringsarbeid: «Noen foreldre klarer ikke uansett antall år å komme rundt at vi er motparten, og det går an å forstå» (4).

At foreldre var sinte en stund viste informantene stor forståelse for, men det å bygge en relasjon midt i alt som var vanskelig ble formidlet som problematisk. Deres erfaring var at så lenge foreldrene var sterkt preget av negative følelser var det ikke mulig å få til et samarbeid. Samtlige poengterte at det å likevel skulle prøve å få til et samarbeid krevde mye energi, tid og tålmodighet av de ansatte. I prosessen opplevde flere at de måtte være svært forsiktige med hva de sa og hvordan de fremsto, og dersom de trakk feil fikk det store konsekvenser for det videre samarbeidet.

Mange opplevde at foreldrene og barnevernet i større grad fikk en felles forståelse av problemene med tiden. De forklarte at forståelsen til foreldrene ofte fulgte takten av at livene deres ble bedre, og de opplevde at foreldrene fikk en annen forståelse av verden. Andre nevnte at når de fant «bristepunktet» til forelderen, bidro det til en felles forståelse av hva barnet trengte. Dermed handlet arbeidet om å finne ut hvor mye forelderen kunne forplikte seg til, og se det opp mot hvilke behov barnet hadde som potensielt gikk utover hva foreldrene kunne forplikte seg til. Etter erkjennelsen var det lettere å komme frem til en felles forståelse og en enighet av hva som var til barnets beste.

I de sakene som vanligvis ble omtalt som fredfulle og harmoniske, var det gjerne ikke et spørsmål om tilbakeføring lengre, men partene hadde godtatt situasjonen slik den var. Mange informanter uttrykte entusiasme over de sakene der løsningene hadde fungert bra både for fosterbarn, fosterforeldrene og de biologiske foreldrene.

De barna jeg tenker på nå, har vært plassert i 9 og 10 år, da har jo ting gått seg til. Sånn at det er ikke noe krig, det er ikke noen som sliter i disse barna med du skal

---

komme tilbake til meg. (...) Den biologiske forelderen har akseptert situasjonen ut fra sin egen situasjon, og kan innse at det er best for barnet å bli der (2).

6.4.1.1 Diskusjon

Forskning antyder at de biologiske foreldrene i barnevernssaker ofte har lite innsikt i sitt hjelpebehov i etterkant av en omsorgsplassering (Syrstad & Ness, 2021). Det samsvarer med mange av våre informanters erfaring. Informantene uttalte at det var få tegn til tilfriskning og liten mulighet for å samarbeide om endring, før foreldrene erkjente og aksepterte et hjelpebehov. Med bakgrunn i informantenes erfaringer er det av betydning for oppfølgingsarbeidet om endring i det hele tatt er mulig hos foreldre som viser lav forståelse av egen situasjon. Killén (2019b) og Karterud et al. (2020) skriver at erkjennelse er grunnleggende for forandring. Videre skriver forfatteren at dersom foreldrene ikke har erkjent sine utfordringer, vil endringskapasiteten være lav, og det vil derfor være lite nyttig å utforske foreldre-barn-samspillet. Flere informanter formidlet at foreldre som erkjente hva de selv trengte, så barnas behov for endring og tok imot hjelp hadde kommet langt på vei mot en tilbakeføring. I tillegg til erkjennelse av egne utfordringer, er foreldrenes motivasjon vesentlig for å få til en forandring. Det begrunnes med påstanden om at erkjennelse og motivasjonen er faktorer som påvirker hvorvidt man føler eierskap til sine problemer og hvorvidt man har tro på at endring er mulig (Killén, 2019b). Dermed kan det tenkes at mye av arbeidet handler om å øke foreldrenes motivasjon til endring, ved å øke deres forståelse av og tro på seg selv. Det å ha troen på egen handle- og påvirkningskraft er noe som ofte er utfordrende for de biologiske foreldrene (Syrstad & Ness, 2021). Frøyland (2017) sine perspektiver knyttet til individets muligheter til forandring antas å være nyttig i arbeidet, da det i stor grad handler om å øke foreldrenes tro på egne evner og på at endring er mulig. Det forutsetter at man evner å balansere klientens perspektiv og det profesjonelle perspektivet (Frøyland, 2017). Det kan trekkes opp mot det Killén (2019b) skriver om hjelpe foreldrene filtrere ut deres urealistiske forestillinger og bekymringer (klientens perspektiv), som trekker oppmerksomheten vekk fra det faktiske hjelpebehovet (det profesjonelle perspektivet). Til tross for at å fremme foreldrenes muligheter til å erkjenne sitt hjelpebehov og økte motivasjon kan anses som en vesentlig del av endringsarbeidet, er det ikke alltid tilstrekkelig for å få til nødvendige endringer. Dersom foreldrene har store inngående utfordringer, har de ikke nødvendigvis

---

tilstrekkelig endringskapasitet til tross for at de erkjenner problemene og er motiverte (Killèn, 2019b).

Informantene opplevde at de biologiske foreldrene hadde mange negative følelser knyttet til barneverntjenesten, noe som gjorde både kontakt, samarbeid og en felles forståelse av situasjonen vanskelig. De biologiske foreldrene som ble intervjuet i forskningen til Syrstad og Ness (2021) opplevde at samarbeidet med barneverntjenesten verken bidro til å minske de negative følelsene eller øke deres forståelse av situasjonen. Annen forskning viser i likhet med det, bred misnøye i biologiske foreldres opplevelse av kontakt med barneverntjenesten (Skilbred & Moldestad, 2010). Foreldrenes opplevelser og barnevernsansatte oppfatninger og hensikter viste seg i den studien å være særlig motsetningsfylte. Eksempelvis opplevde foreldrene på den ene siden å ha et behov for mer støtte i en traumatisk tid, mens barneverntjenesten på den andre siden opplevde at de tilbød hjelp og støtte, men ble avslått (Skilbred & Moldestad, 2010). Det at tilbud ofte avslås samsvarer med informantenes erfaring om at foreldrene ofte takket nei til alle tilbud. Ut fra våre funn virker kontakten med biologiske foreldre vanskelig og energikrevende, som potensielt kan gå utover hvorvidt barneverntjenesten prioriterer tilstrekkelig med tid til å hjelpe foreldrene til å ta imot støtten de tilbyr. Karterud et al. (2020) skriver at det er svært viktig at hjelperen viser at de bryr seg og har et oppriktig ønske om å være til hjelp. Hjelperen må oppleves som autentisk og engasjert, og ha en interesse for foreldrenes motiver og motivasjon. Basert på denne kunnskapen har foreldrene trolig behov for at de barnevernsansatte går aktivt inn for å forstå dem, øke deres forståelse av barnevernet sine hensikter, og ikke minst bli støtte i å ta imot hjelpen, på tross av vanskelige følelser rettet mot de som tilbyr. Flere informanter refererte til erfaringer med foreldre de ikke hadde tro på endring hos (se 6.2.1.1 om endringstretthet). Dersom barneverntjenesten ikke legger ned tilstrekkelig innsats i å hjelpe foreldre erkjenne, og at forutsetningen for forandring dermed ikke er til stede, kan man stille seg kritisk til slutningen om at foreldrenes endringsmulighet er lav.

Én forskningsstudie antyder at det kan være enklere for foreldrene å samarbeide med eksterne hjelpere, som familieterapeuter, enn med barneverntjenesten (Syrstad & Ness, 2021). Det bygger på at foreldrene i forskningen beskrev at de følte seg mer forstått av familieterapeutene, mens de overfor barneverntjenesten følte seg maktesløse, motløse og misforstått. I sammenheng med lignende problematikk, fant en annen forskning at

---

barneverntjenesten mente at det ikke nødvendigvis var mangel på forståelse, men mangel på kapasitet til å følge opp foreldrene i så stor grad (Skilbred & Moldestad, 2010). Det samsvarte med informantene sin erfaring. I tillegg til mangel på kapasitet, kan det tenkes at noen av utfordringene ligger i rolleforskjellene mellom familieterapeutene og barneverntjenesten, og at familieterapeutene dermed har muligheten til å gi foreldrene støtte på en annen måte enn barneverntjenesten. Eksempelvis fant Syrstad & Ness (2021) at familieterapeutene var mer opptatt av foreldrenes virkelighet, enn nøyaktig hva som hadde skjedd i møte med barneverntjenesten. En annen side ved det vanskelige samarbeidet med barneverntjenesten kan være at foreldrene i mindre grad har sterke negative følelser knyttet til familieverntjenesten, enn til barneverntjenesten som ofte får skylden for den traumatiske situasjonen de opplever. Informantens erfaring var at barneverntjenesten ble oppfattet som «fienden» i øynene til de biologiske foreldre, og ut fra det ble det beskrevet som nærmest umulig å legge til rette for en erkjennelsesprosess, øke motivasjon eller troen på endring, så lenge foreldrene er preget av sterke negative følelser.

Basert på informantenes uttalelser er det behov for flere ressurser i dagens barnevern for å øke kapasiteten til å følge opp foreldrene i den grad som er nødvendig og forventet. Det er et behov som også ble beskrevet i 2010 av de barnevernsansatte i forskningsstudien til Skilbred og Moldestad (2010). Det kan anses som kritikkverdig at mangel på kapasitet og ressurser fortsatt beskrives som utilstrekkelig da betydningen av arbeidet med foreldrenes erkjennelse og motivasjon er så fremtredende. Samtidig kan det ut fra våre funn tendere til en trend hvor de ulike partene misforstår hverandre, hvor både barnevernsansatte og foreldre kan være negativt innstilte, noe som ikke vil resultere i et godt samarbeid.

6.4.2 Trening på foreldreferdigheter begrenses av at barnet er plassert

Informantene var opptatte av at man ikke skulle regulere samværene mer enn nødvendig, men noe regulering var likevel essensielt for å sikre nødvendig ferdighetstrening. Mange av foreldrene som informantene hadde erfaring med ønsket kun å finne på morsomme aktiviteter med barna, noe som ble problematisk da foreldrene ville gått glipp av hverdagslige samspillsituasjoner, som var nødvendig trening for å øke omsorgskompetansen.

Uavhengig av setting ble samvær beskrevet som en begrenset arena for ferdighetstrening. Det handlet om at det for både barn og foreldre var en kunstig setting å bli observert av en tredjepart, på en ukjent plass, i et avgrenset tidsrom. Flere informanter fortalte at dersom ubehaget til barnet og foreldrene var høyt nok, ville det virke inn på samspillsituasjonene. Én informant beskrev utfordringer med: «Jeg har ikke møtt en forelder som ikke sier at: dette er ikke sånn det pleier å være» (4). Informantene formidlet at det derfor var viktig å prøve å minimere ubehaget ved samvær. Det krevde en fleksibilitet opp mot samværsordningen, for å eksempelvis finne en arena som kunne oppleves som kjent og trygg for begge partene. Videre ble det fortalt at det ikke alltid er mulig å tilby tilstrekkelig tilrettelegging med hensyn til det administrative, særlig i saker der det var stor geografisk avstand mellom barnet og de biologiske foreldre. Til tross for at informantene ikke fikk det fulle og hele bildet, formidlet informantene at det ofte kunne gi en viktig pekepinn på hvilke kvaliteter og dimensjoner ved foreldre-barn-samspillet som måtte styrkes.

I noen saker opplevde informantene at det var relativt enkelt å fastslå at foreldreferdighetene ikke var gode nok for en tilbakeføring, på tross av den kunstige settingen. Foreldrene i de tilfellene hadde store vansker med å forstå barnets signaler og behov, og viste store utfordringer med å internalisere ny forståelse. Flere informanter etterspurte flere verktøy og mer forskning på slike tilfeller. Én informant supplerte med at det trolig hadde vært gunstig dersom man oftere satt inn tilsyn med veiledningsfunksjon. Det å aktivt gå inn for å veilede og styrke foreldrenes foreldreferdigheter under samvær, fremfor å overvåke og observere, trodde vedkommende at kunne gi gode effekter.

Noen informanter trakk frem at det ofte var flere muligheter til å trene på foreldreferdigheter ved slektsfosterhjem, som en følge av den ofte hyppigere kontakten. Informantene sine erfaringer tilsa at det i disse møtene ofte oppstod automatiske situasjoner der fosterforeldre grep inn i samspillsituasjoner og veiledet forelderen. Det ble formidlet som positivt i mange tilfeller, da det kunne være vanskelig for de biologiske foreldrene å henge med på barnets utviklingstrinn dersom det gikk lang tid mellom møtene: «Det er jo fosterforeldrene som etter hvert kjenner barnet best og kan fortelle til biologiske foreldre hva som fungerer og ikke» (2).

6.4.2.1 Diskusjon

Informantene var opptatte av å sikre nødvendig ferdighetstrening for å øke omsorgskompetansen. Økt omsorgskompetanse vil innebære at foreldre bedre forstår barnet, og kan imøtekomme dets signaler med adekvat atferd, noe som vil resultere i et bedre samspill og øke barnets tilknytningstrygghet (Daniel et al., 2010; Nordanger & Braarud, 2017). Informantene våre fremmet viktigheten av å sette rammer for samværene, slik at foreldrene opplevde noen hverdagslige samspillsituasjoner hvor de kunne øve på og vise den økte foreldreatferden. Det støttes av utvalget i NOU 2012: 5, som viser til at foreldrene må utsettes for situasjoner der det er store muligheter for å aktivt utøve omsorg. Det kunne eksempelvis innebære legge- eller spisesituasjoner. Samvær ble beskrevet som en begrenset arena for ferdighetstrening uavhengig av barnevernets tilrettelegging av samspillsituasjoner. Ut fra våre funn, kan viktigheten av at foreldrene får trene nye ferdigheter, for å få til et godt endringsarbeid, virke paradoksalt med den begrensede tiden, og de konstruerte samspillsituasjonene de får til rådighet mens barnet er plassert. Våre funn tilsier også at foreldrenes og barnas ubehag, kunne føre til at man dannet synspunkter om samspillskvaliteten som ikke reflekterte det helhetlige bildet av situasjonen. Bufdir peker på sin side at tilsyn under samvær gir nyttig informasjon om nettopp kvaliteten på samspillet (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, u.å.). Det støttes opp om i faglitteratur, som tilsier at det å se barnet og foreldrene sammen kan det gi et innblikk i hvorvidt barnet klarer å motta omsorg fra foreldrene, og hvem det foretrekker (Brandtzæg et al., 2019). Det er noe informantene var enige i, og mente derfor at det observasjonene fra tilsynene var nyttige til tross for at samspillet potensielt avvirket fra det som ville vært normalen utenfor barnevernets rammer. Informantene hadde erfart at man ved observasjon fikk viktig informasjon om kvaliteter og dimensjoner ved samspillet som måtte styrkes. De opplevde også at de kunne se om foreldrene evnet å anvende den teoretiske kunnskapen i praksis, og avsløre eventuell destruktiv foreldreatferd. Samspillsobservasjoner kan også gi innsikt i hvordan affektive kommunikasjonsfeil påvirker barnet og hvilke behov barnet har for endring (Daniel et al., 2010). Informantene hevdet at de i mange tilfeller kunne se relativt raskt at foreldreferdighetene var for dårlige for en tilbakeføring, ut fra samspillsobservasjonene under samværene. Det ble begrunnet med informantenes mange erfaringer med foreldreatferd som antydte at de tydelig ikke forstod barnets behov og signaler. Man kan stille seg kritisk til

informantenes uttalelser om at de nærmest umiddelbart kunne se om foreldrene ikke evnet å utøve god nok omsorg. Slike uttalelser kan antyde at man i stor grad tar utgangspunkt i egne fortolkninger. Det er derfor tenkelig at man alltid bør ha en viss standardisering i arbeidet for å forhindre for raske konklusjoner basert på få observasjoner og forutinntatte holdninger til foreldrene, og for å fremme objektivitet i arbeidet. Foreldre som repeterende gjør affektive feil i kommunikasjonen, kan antyde å ha en lavere reflekterende fungering (Brandtzæg et al., 2019). Videre skriver forfatterne at dersom feilene skjer ofte, og ikke repareres innen kort tid, kan det medføre skade på barnets utvikling. Det er dog mulig å reparere tidligere feil, ved at foreldrene endrer foreldrestrategi (Daniel et al., 2010). Det kan derfor argumenteres for at informantenes samspillsituasjoner er av høy betydning for å sikre at barnet ikke returnerer til den samme foreldreatferden som har medført skaden i utgangspunktet. Bunkholdt og Kvaran (2021) støtter opp om viktigheten av å se på foreldrenes reflekterende fungering før man tar stilling til en tilbakeføring, fordi den må strekke seg dit at den møter barnets behov og bidrar til å støtte barnets utvikling.

6.4.3 Hvorvidt endringene er reelle og varige er «kvalifisert gjetting»

Flere informanter formidlet at vurderingene om tilbakeføring bestod av en helhetsvurdering av foreldrenes og barnets situasjon. Store deler av kartleggingen handlet om å undersøke hvordan og i hvilken grad livssituasjonen til foreldrene hadde endret seg etter omsorgsovertakelsen. De understreket at det var viktig å veie barnets og de biologiske foreldrenes utfordringer opp mot hverandre, og utforske tilknytningskvaliteten og samspillet mellom partene.

(Barnevernet må) utforske om foreldrene har klart å nyttiggjøre seg av mer hensiktsmessige strategier når livet blir hardt (...). Har foreldrene tilgang på og klarer å nyttiggjøre seg av bedre strategier? Har de en annen erkjennelse og forståelse av seg selv og hvordan de påvirker sin relasjon til barnet? (8).

BBIC-trekanten og Kvello-malen ble av mange informanter utpekt som gode verktøy i kartleggingsarbeidet. Samspillsobservasjoner, samtaler med barn og foreldre og innhenting av nødvendig informasjon fra eksterne instanser ble hyppig trukket frem som noe de mente var sentrale sider ved kartleggingen. I særlige tilfeller formidlet informantene at de også innhentet en sakkyndig vurdering. Noen problematiserte at det tidvis var økonomiske hensyn som var årsaken til at det ikke ble innhentet en ekstern vurdering. I henhold til saker der fylkesnemnda påla kravet om en sakkyndig vurdering, ble det uttrykt frustrasjon over at det var barnevernet som ble økonomisk ansvarlig. Informantene etterlyste mer økonomisk støtte for å kvalitetssikre arbeidet, slik at en sakkyndig vurdering ikke kun ble prioritert ved fylkesnemndas pålegg.

Til tross for en grundig undersøkelse i forkant av en tilbakeføring konstaterte flere informanter at det alltid var en risiko for å foreta en feilvurdering. Noen hadde erfaringer med at den helhetlige situasjonen virket bra i forkant av tilbakeføringen, men at kvaliteten på omsorgen falt etter kort tid. Én informant hadde erfart arbeidet med særlig en forelder som krevende fordi forelderen «snublet og reiste seg, igjen og igjen» (8). Det var ifølge informanten avgjørende å stå stødig sammen med moren, og beholde troen på at det skulle gå fint neste gang. Flere informanter beskrev lignende erfaringer, og de så at det ble svært uforutsigbart for barna. Med det bakteppet etterspurte samtlige mer systematikk og standardisering for å bedre kunne kvalitetssikre endringsarbeidet. Mange informanter signaliserte at man aldri kunne vite med sikkerhet at endringene til de biologiske foreldrene var reelle eller varige, og én sa at det kun var: «kvalifisert gjetting, i beste fall» (4). Det at foreldrene ikke hadde barnet boende hjemme mens de fikk behandling eller veiledning, var ifølge mange informanter en utfordring når det gjaldt å kvalitetssikre at endringsarbeidet var vellykket. Én sa at det likevel var viktig å stole på vurderingen om tilbakeføring som var tatt.

Det har vært utfordringer i at barna skal tørre å hvile i det at mor skal kunne passe på de igjen. Å ikke være redd for at mor ikke skal passe på. De har erfart hvor utrygt det kan være når de skal bli ivaretatt av mor (8).

6.4.3.1 Diskusjon

BBIC- trekanten og Kvello-malen ble fremhevet som sentrale og gode verktøy for å kartlegge barnet og foreldrenes situasjon, til tross for at informantene pekte på at man aldri helt sikkert kunne vite om endringene til foreldrene er reelle eller varige. Langsrud et al. (2017) fremhever at det ikke er nok å kartlegge foreldreomsorgen alene, da det er hele barnets omsorgssituasjon som vil ha innvirkning på dets utvikling av tilknytning. Det er i den sammenheng like grunnleggende å se etter beskyttelsesfaktorer som å vurdere risikofaktorene (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Informantene understreket også at det var totalsituasjonen som var av betydning ved vurderinger om tilbakeføring. Å se barnets situasjon i helhet er en av grunnpilarene i BBIC- trekanten og inkluderer utforskning av barnets individuelle forskjeller (Nordanger & Braarud, 2017). Det er viktig ettersom det er særdeles individuelt hvordan et barn opplever belastninger (Rutter, 2006).

Funnene fra våre intervju viste at en god del av kartleggingen for å få et helhetsbilde av situasjonen handlet om å se hvilke endringer foreldrene hadde foretatt mens barnet var plassert. Bunkholdt og Kvaran (2021) stiller seg bak at man må se på om grunnlaget for plassering ikke lengre er gjeldende, når man skal se om en tilbakeføring vil sikre barnet god nok omsorg. For å kvalitetssikre arbeidet kan BBIC- trekanten benyttes (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2016). Modellen er mer detaljert og tar for seg flere områder som er viktige for barnets totalsituasjon enn Kvello-malen (Lauritzen et al., 2017). Informantene mente at uavhengig av hvor god kartleggingen var før beslutningen om en tilbakeføring, var det en sjanse for at vurderingen viste seg å være feil. Eksempelvis viste noen informanter til at kvaliteten på omsorgen kunne være kartlagt god, men holdt i kort tid. I NOU 2012: 5 påpekes det at det er utfordrende for barnevernet å kunne forutse fremtiden, og vite hvor lenge foreldrene må ha vist endringene for at man kan tenke at det kommer til å holde. Ut fra våre funn er det vanskelig å se at dagens praksis i tilstrekkelig grad kvalitetssikrer at endringsarbeidet til foreldrene er reelle og varige. Det er tenkelig at hyppigere bruk av BBIC- trekanten kan bidra til kvalitetssikring. Ut fra våre funn anses det også som at det er behov for flere verktøy, mer klarhet og mer forskning på hvordan man kan kvalitetssikre de skjønsmessige vurderingene som tas i barneverntjenestene.

---

7. Oppsummerende drøfting og avslutning

I dette forskningsprosjektet har vi hentet inn barnevernsansattes erfaringer med å jobbe for å realisere tilbakeføring når barnet er plassert i fosterhjem. Vi besvarte vår problemstilling ved å ta i bruk et kvalitativt forskningsdesign, og gjennomførte ti semistrukturerte intervjuer. Gjennom forskningsprosjektet har vi hatt en fenomenologisk forståelse, og forsøkt å se virkeligheten slik informantene våre oppfattet den (Kvale & Brinkmann, 2015). Vi har tatt utgangspunkt i subjektive opplevelser og erfaringer, gjennom våre intervju, som har ledet oss til en forståelse av fenomenet vi har studert (Thagaard, 2018). Våre mest fremtredende funn var informantenes usikkerhet knyttet til vurderinger i tilbakeføringssaker, etter det økte fokuset på at man skal tilrettelegge for en gjenforening av barn og biologiske foreldre. Det var usikkerhet ved når de skulle drive endringsarbeid og hvordan de skulle arbeide i et midlertidig perspektiv, sett opp mot å ivareta barnets beste. Videre fant vi behov for ytterligere faglig tydelighet og retningslinjer for å ivareta barnets tilknytning, behov for utviklingsstøtte, stabilitet og hyppighet eller begrensninger i kontakt, ved midlertidige plasseringer. Funnene identifiserte også dilemmaer knyttet barnets livslange behov for familie, prioritering av ressurser og kvalitetssikring av arbeidet. I inneværende kapittel starter vi med en oppsummerende drøfting av våre hovedfunn. Avslutningsvis viser vi til forskningsprosjektets styrker og begrensninger, og til slutt presenteres implikasjon for videre forskning og praksis basert på dette forskningsprosjektet.

7.1 Hvilke erfaringer har barnevernsansatte med å jobbe for å oppnå tilbakeføring etter fosterhjems plasseringer?

Forskningsprosjektet vårt har vist noe av kompleksiteten barnevernsansatte står overfor i vurderinger om tilbakeføring, med fokus på tilknytning og endringsarbeid. Til tross for at informantene var enige i at tilknytning er et avgjørende hensyn, identifiserte de mange utfordrende avveininger i det praktiske arbeidet. Med ulike hensyn som kan virke motstridende vil det kunne oppleves som krevende å vurdere hvordan de ulike perspektivene skal vektes opp mot hverandre (Christiansen & Kojan, 2016; NOU 2012: 5; Skogstrøm, 2021). Våre funn viser at det økte søkelyset på midlertidighet skaper utfordringer ved å sikre

---

hensynet til barnets rett til stabilitet og behov for å skape en tilknytning i fosterhjemmet, når man også skal fokusere på tilknytning og endringsarbeid med biologiske foreldre. Ut fra våre funn var det tydelig at det å jobbe i et re-tilknytningsperspektiv stod sentralt i arbeidet med fosterbarn. I faglitteraturen understrekes fosterforeldres viktige rolle i å hjelpe barnet med å bearbeide tidligere tilknytningsskader og øke tilknytningstryggheten (Kvello, 2012; Triseliotis et al., 1995). Våre funn viser at utfallet som regel ikke ble en omsorgsovertakelse dersom de vurderte plasseringen som midlertidig. Informantenes erfaring var at ved omsorgsovertakelser var barnets behov ofte så omfattende at en tilbakeføring trolig ville være usannsynlig, uavhengig om foreldrene hevet sin omsorgskompetanse. Mange informanter uttrykte en usikkerhet fordi det virket på dem som om fokuset på midlertidighet tenderer til å sette foreldrenes rettigheter først. Informantene var skeptiske til om det alltid var til barnets beste med opptrapping av samvær og fokus på tilbakeføring når man hadde gått for en omsorgsovertakelse. Som en konsekvens av det økte søkelyset på midlertidighet, forventes det å i større grad ivareta tilknytningen mellom barnet og biologiske foreldre. Dette i tillegg til alle øvrige aspekter ved en plassering.

Våre funn viser at det kan oppleves som krevende å ta hensyn til alle sider ved barnets tilknytning og samtidig jobbe for en tilbakeføring. I vurderinger ble barnets stemme om sin tilknytning ansett som grunnleggende for en vellykket tilbakeføring. Barnets tilknytningsatferd og overlevelsesstrategier kan være vanskelige å tolke, og kan noen ganger oppleves som uforståelige (Bunkholdt & Kvaran, 2021; Daniel et al. 2010; Scott og Monstad, 2011). Det kan derfor være nødvendig å se på barnets atferd for å se om det barnet uttaler stemmer overens med det som observeres, for å tilstrebe en så reell forståelse av barnets behov og tilknytning som mulig. Dette ble særlig påpekt av våre informanter. Vi ble overrasket over informantens opplevelse av at det skal mye til før fylkesnemnda tar beslutninger med hensyn til barnets tilknytning til fosterhjemmet. Deres oppfatning var at barnet måtte ha vært plassert i mange år, og det var en høy terskel for å vurdere at det ville være skadelig for barnet å flytte. Samtidig pekte flere på at det ikke nødvendigvis er lengden på oppholdet som er av betydning, men hvor barnet opplever å høre til. Vi fant også at et barn kan bo mange år i fosterhjemmet og fortsatt ha sin primære tilknytning til sine biologiske foreldre, noe som også kan tale for at lengden på oppholdet ikke nødvendigvis er av avgjørende betydning. Samtidig viser funnene våre at fosterbarn gjerne er ekstra sårbare, og

---

trenger trygge, stabile omsorgspersoner over en lang periode. Dette støttes av forskning og faglitteratur (Ainsworth, 1973; Bowlby, 1969; Daniel et al. 2010; Jacobsen et al., 2014; Ponciano, 2010; Socialstyrelsen, 2021). Informantene mente at fosterbarn som i utgangspunktet var sårbare, ville ta skade av å flytte uavhengig av oppholdets lengde.

Informantene uttalte at de ofte så på en plassering i fosterhjem som langvarig. Vår antakelse er at en forutinntatt holdning om at en plassering er langvarig, trolig kan ha negative konsekvenser for oppfølgingen av barnets tilknytning til biologiske foreldre. Det er tenkelig at det vil gå særlig utover å drive endringsarbeid med biologiske foreldre. Flere av informantene uttalte at de i for liten grad har vektlagt betydningen av biologiske foreldre i barnas liv. Derfor tenkte de at det økte fokuset på det biologiske prinsippet kan få positive konsekvenser for enkelte sider ved fosterhjemsarbeid. På den ene siden handler også ivaretagelse av tilknytning mellom barnet og biologiske foreldre om å sikre barnets livslange behov for familie, noe som i større grad kan sikres av biologisk familie enn av fosterfamilie. Betydningen av tilhørighet kan tale i slektsfosterhjem favør, da det ofte er hyppigere kontakt mellom biologiske foreldre og fosterhjemmet, noe som kan bidra til å ivareta tilknytningen på en naturlig måte. Informantene tydeliggjorde utfordringene i vurderingene om foreldrenes involvering, i lys av barnets behov for å etablere seg i fosterhjemmet, og etterspurte derfor økt faglig tydelighet og klarere retningslinjer.

Dersom det skal være mulig med en tilbakeføring må forholdene som lå til grunn for plasseringen være endret. Ut fra våre funn ser vi at endringsarbeid med biologiske foreldre er krevende, og særlig fremtredende er utfordringene knyttet til foreldrenes sterke negative følelser rettet mot barneverntjenesten. I tillegg viser våre funn at mangel på erkjennelse av et hjelpebehov, lav motivasjon og endringstro hos foreldrene, er til hinder for forandring. For å realisere målet om tilbakeføring var informantene enige om at det var nødvendig å øke endringsarbeid og oppfølging av biologiske foreldre. Vi anser det som naturlig at det også inkluderer å øke innsatsen med biologiske foreldres forståelse av egen situasjon og følelser, slik at det blir enklere for dem å ta imot hjelpen. Informantene opplevde at forventningen om å drive endringsarbeid og følge opp biologiske foreldre økte etter dommene i EMD, sammen med de nye lovendringene som skal tydeliggjøre barnevernets plikt til å følge opp biologiske foreldre (Prop. 133 L (2020-2021)). Målet om å følge opp biologiske foreldre er ikke nytt i lovverket, og det er heller ikke behovet for ressurser. Våre funn var klare på at dersom det i

---

praksis skulle være mulig å møte forventningene var det behov for ressurser, både økonomiske midler og flere kontaktpersoner. Hvordan de nye forventningene til å drive et endringsarbeid skal realiseres uten å gå på bekostning av barnet, var imidlertid ut fra våre funn mer uklart. Informantene mente at det ble feil ressursbruk i saker der man hadde fastslått at foreldrene ikke hadde endringspotensiale. Av våre funn så vi dermed usikkerhet hva gjaldt til hvilken tid endringsarbeidet skulle utføres, særlig i alvorlige saker der det var lite realistisk at en tilbakeføring ville kunne bli til barnets beste.

Hvor lenge foreldrene må ha vist at de har gjort endringer i forkant av en tilbakeføring, opplevdes som vanskelig for våre informanter å gi et svar på. Funnene våre identifiserte viktigheten av å kvalitetssikre endringene overfor barnet, for å sikre forutsigbarhet og kvalitet i omsorgen. Flere påpekte at man aldri med sikkerhet kunne vite om endringene var reelle og varige. På den ene siden problematiserer funnene våre at dersom barn blir værende for lenge i fosterhjemmet kan det utvikle en for sterk tilknytning der, noe som gjør at en tilbakeføring bør skje innen rimelig tid. På den andre siden understreker informantene at dersom man tar forhastede beslutninger om tilbakeføring, kan det resultere i at omsorgskapasiteten til foreldrene svikter etter kort tid. Det kan medføre gjentatte brudd og øke sårbarheten i barnet. De barnevernsansatte må dermed se barnets utvikling av tilknytning opp mot foreldrenes omsorgskapasitet i vurderinger av tilbakeføring. For å ivareta barnets beste er det avgjørende med en grundig kartlegging av alle forhold knyttet til barnets situasjon (Langsrud et al., 2017; Nordanger & Braarud, 2018). Eksempelvis ved hjelp av BBIC-trekanten, som nevnes av informantene og i faglitteratur som et nyttig verktøy for å sikre en grundig kartlegging. Vårt inntrykk er at ikke alle barneverntjenester benyttet seg av BBIC-trekanten på intervjuetidspunktet, men at det hos mange var i ferd med å implementeres i arbeidet. Samtlige informanter la trykk på et behov for mer systematikk og standardisering i arbeidet med kvalitetssikring av foreldrenes endringsarbeid. BBIC-trekanten kan trolig være et godt verktøy i kartleggingsarbeidet, men den store etterspørselen etter mer systematikk og struktur virket å strekke seg utover behovet for flere kartleggingsverktøy. Vårt inntrykk er at det var behov for mer strukturerte rammer å jobbe inn under, og mer standardisering og klarhet for hvordan man i praksis skal kvalitetssikre foreldrenes opparbeidede omsorgskompetanse.

Vi startet forskningsprosjektet med en innfallsvinkel der vi undret oss over det økte søkelyset på midlertidighet, og om det hadde medført endringer i praksis. Vi hadde også spørsmål om

---

hvordan barnevernsansatte jobbet med biologiske foreldre og ivaretagelse av barnets tilknytning til flere omsorgsgivere, etter plassering og frem mot en tilbakeføring. Våre funn impliserer at det barnevernfaglige arbeidet i mange tilfeller ikke har tatt utgangspunkt i at barnet skal tilbakeføres. I noen tilfeller virker det til å ha fått negative konsekvenser for involveringen av de biologiske foreldrene i barnas liv. Samtidig viser våre funn at det trolig vil jobbes mer tiltaksrettet fremover for å imøtekomme kravene og forventningene opp mot målet om tilbakeføring. Vi opplevde stor skepsis blant informantene til hvorvidt forventningene er gjennomførbart i praksis. Ønsket om klarere retningslinjer for hvordan arbeidet med midlertidighet skulle gjennomføres i de ulike sakene, var særlig fremtredende. Vi ble overrasket over at det var så mye uklarhet og usikkerhet blant barnevernsansatte knyttet til hvordan og hvorvidt endringsarbeid skulle drives i enkelte saker. Vi ble også observante på at mange ofte så på det å skulle drive et endringsarbeid som motstridende med ivaretagelse av barnets behov for tilknytningsutvikling og stabilitet. Informantene fremhevet at de opplevde at mange gikk i retning det biologiske prinsippet og derfor fastsatte hyppigere samvær. Noen trodde også at det var så mye frykt for å gjøre feil etter EMD-dommene som Norge ble dømt i, at man ble mer villig til å imøtekomme biologiske foreldres ønsker. Det var noe vi opplevde som svært urovekkende. Samtidig har vi forståelse for at barneverntjenesten kan oppleve å stå i et krysspress mellom hva de tenker er til barnets beste, og hva de opplever av ytre press og forventninger. I likhet med informantene ser vi det som særlig viktig å understreke betydningen av at man i alle vurderinger fortsetter å ta utgangspunkt i barnets beste. Vi er også usikre på om det alltid er til barnets beste å ha fokus på midlertidighet, som i saker der grunnlaget for plasseringen er svært alvorlig og har påført barnet stor skade. Samtidig anser vi det som sentralt å peke på informantens utsagn om endringstrøtthet som en mulig påvirkningsfaktor for informantens vurderinger om at endring ikke er mulig. Vi stiller oss kritisk til hvorvidt man som hjelper kan la følelser som endringstrøtthet ha innvirkning på innsatsen man legger inn i arbeidet. Vi tenker derfor i likhet med våre informanter at det er behov for mer standardisering i arbeidet. Ressursmangel var noe som gikk igjen i våre funn, på samtlige områder av det barnevernfaglige arbeidet knyttet opp mot tilbakeføringsproblematikk. Økte ressurser ble fremstilt som grunnleggende for å kunne klare å imøtekomme kravene og forventningene, selv om noen stilte spørsmål til om det i det hele tatt var mulig å jobbe med så mange ulike hensyn samtidig. Vi ser dermed et behov for økt

---

klarhet i hvordan man skal ivareta barnets behov for stabilitet, tilknytning, og kontinuitet i omsorgen i et midlertidig perspektiv, og hvordan barnevernet skal prioritere arbeidet.

7.2 Forskningsprosjektets styrker og begrensninger

Vi har vært bevisste på at utforming av problemstilling og forskningsspørsmål gjør at vi har valgt å slutte oss til noe, og utelukke noe annet. Ettersom vi har valgt å utforske barnevernsansatte sine erfaringer, går vi glipp av andre viktige perspektiver. Eksempelvis fokus på biologiske foreldres perspektiv, noe som vi har sett tidligere studier har tatt for seg (Skilbred & Moldestad, 2010; Syrstad & Ness, 2021). Biologiske foreldre hadde tydelig andre meninger om fenomenet, enn våre informanter. Det kunne eksempelvis være interessant å forske på hvordan fosterforeldrene og tidligere, og eventuelt nåværende, fosterbarn erfarte barnevernets innsats til å jobbe for en tilbakeføring i lys av at fosterhjems plasseringer skal være midlertidige. Samtidig ser vi at det ikke ville vært gjennomførbart å inkludere flere informantgrupper med tanke på oppgavens omfang. Til tross for våre begrensninger synes vi at vi fant spennende og aktuell informasjon med vår vinkling, som eksempelvis usikkerheten ansatte sto overfor nå som plassering i fosterhjem hovedsakelig skal behandles midlertidig. Det viste hvor kompleks og uklart arbeidet med å oppnå tilbakeføring i praksis kan oppleves. Valg av vitenskapelig tilnærming og forskningsdesign har resultert i at vi har sluttet oss til en vinkling, og derfor gått glipp av andre innfallsvinkler på samme problematikk. Vi anser fokuset på å gå i dybden i subjektive erfaringer og opplevelser som en styrke ved vårt valg av kvalitative metode med en fenomenologisk tilnærming. I tillegg til å gå i dybden kan kvalitative metoder frembringe data som fremhever relevante spørsmål som gir grunnlag for videre forskning. Samtidig kan kvalitativ metode anses som en mulig svakhet da vi ikke fikk det brede utvalget av informanter som ses ved kvantitative tilnærminger. På samme måte kan valget vårt om å analysere data ut ifra en fenomenologisk tilnærming anses som en mulig svakhet, da andre vitenskapelige tilnærminger kunne medført andre tolkninger. Dermed kunne et annet vitenskapelig ståsted satt søkelys på andre sider ved forskningsfunnene, mens en annen metodisk tilnærming ville medført et annet datamateriale. Det at vi som forskere spiller en aktiv rolle i våre fortolkninger i analyseprosessen og intervjuene, er noe vi har vært bevisste og forsøkt å utføre så etisk forsvarlig som mulig. Det har derfor vært viktig for oss å dobbeltsjekke våre funn og fortolkninger flere ganger opp mot opprinnelige transkripsjoner.

Det må tas i betraktning at vi kun har gjennomført ti intervju, i et geografisk avgrenset område, og vi kan derfor ikke si at funnene våre er generaliserbare. Mange av vurderingene i barnevernfaglig arbeid er skjønnsmessige vurderinger, og det vil derfor naturligvis være noen variasjoner. Formålet med forskningsprosjektet var imidlertid ikke at funnene skulle være generaliserbare, men tilfører forskningen viktige perspektiver om hvordan noen opplever fenomenet. Samtidig tenker vi at ettersom gruppen vi intervjuet var relativt homogen, ved at alle var kvinner og med relativt lik erfaring, kunne for eksempel menn fra en annen sektor bidratt med andre perspektiver. Likevel synes vi informantene våre ga nyttig og spennende informasjon som var tilstrekkelig for å besvare vår problemstilling på en god måte. Vi tenker det er en styrke at flere av informantene hadde ulik utdanning, ulike stillinger, i ulike barneverntjenester, og samtidig viste det seg at de satt med mange like opplevelser og oppfatninger. Det var totalt sett ikke store sprik i hvordan de opplevde ting. I tillegg har vi sett at våre funn samsvarer med en god del forskning og teori, og kan derfor anta at til tross for våre begrensninger, kan funnene våre potensielt ha en overførbarhet til større deler av barnevernspraksisen, og at flere kan kjenne seg igjen i funnene.

Som en følge av oppgavens avgrensning er det mye vi ikke har kunnet inkludere av teori og forskning, som behandlingsforløp og prognoser for foreldre med rusproblematikk, som kunne gitt økt innsikt barnevernets vurderinger og forståelse av foreldre med slike utfordringer sitt endringspotensial. I tillegg finnes det mye forskning og teori rundt temaet tilknytning, og vi har derfor måtte velge ut det vi opplevde som nødvendig for å belyse vår problemstilling. Det betyr at andre aspekter ved barnets tilknytning som ikke har blitt belyst eller som har fått en mindre plass, kunne i større grad vært inkludert, dersom oppgavens omfang hadde vært bredere. Vi kunne for eksempel utdypet ulike foreldrestrategier eller gått i dybden på flere genetiske forskjeller som kunne ha innvirkning på barnets tilknytning og som dermed kunne være en faktor i vurderinger om tilbakeføringer. Likevel opplever vi at det vi har valgt å inkludere belyser våre funn på en fornuftig og grundig måte.

Vi er klar over at det er mange områder ved en tilbakeføringsprosess som er av betydning, og at vi ikke har hatt mulighet til å gå inn på flere av områdene. Vi har merket oss at en mulig begrensning ved forskningsprosjektet kan være at vi ikke har tatt høyde for barn og foreldres kontakt på sosiale medier, eller annen kontakt som går utover fylkesnemnda- og barnevernets føringer. Samtidig har vi kommet frem til at det er mest hensiktsmessig at vi har gått i dybden

---

på det vi har valgt å inkludere, ettersom det var få funn som omhandlet dette, og det kun ville blitt overfladisk inkludering ut fra oppgavens omfang. Vi synes en styrke ved vår inkludering er at vi har fått frem dagsaktuelle og motsetningsfylte avveininger og forventninger som pågår i dagens barnevernpraksis.

7.3 Implikasjon for videre forskning og praksis

Vi har gjennom dette forskningsprosjektet fått frem noen barnevernsansatte sine synspunkter. Videre forskning på barnevernsansattes erfaringer frem mot en tilbakeføring vil kunne bidra med flere innfallsvinkler og synspunkter, noe som ville gitt forskningsfeltet større tyngde. Det kunne også vært interessant med en større kvalitativ studie som fikk en større representasjon av barnevernsansatte, og sett om det på landsbasis var like mye usikkerhet som i våre funn. I tillegg peker Bunkholdt (2017) på at det innen barnevernsfeltet, er en rekke begreper som tas for gitt, som «god nok» omsorg. Hvilke universelle, forutinntatte sannheter barnevernsansatte har i møte med tilbakeføringsproblematikk kunne vært viktig å avdekke gjennom forskning.

Flere av våre informanter etterspurte økt faglig tydelighet og forskning på hvordan de ulike hensynene bør vektlegges i vurderinger om tilbakeføring, med hensyn til barnets beste. Noe av det informantene synes var uklart var om hensynet til barnets tilknytning i fosterhjemmet eller det biologiske prinsipp skulle veie tyngst. Bunkholdt (2017) mener det utviklingsstøttende tilknytningsprinsippet er teoretisk og forskningsmessig forankret, i motsetning til det biologiske prinsippet. I faglitteraturen er det delte meninger om hvorvidt det biologiske prinsippet eller det utviklingsstøttende tilknytningsprinsippet bør være i lovverket, eller begge. Videre forskning på det biologiske prinsippet kan anses som nødvendig for å gi et bedre forskningsmessig grunnlag. I tillegg til videre forskning på om det utviklingsstøttende tilknytningsprinsippet, vil kunne bidra til den faglige tydeligheten informantene savnet.

Et annet aspekt som kan være nyttig for forskningsfeltet fremover er hvordan barnevernsansatte kan sikre at barnets omsorgssituasjon ivaretas, i lys av perspektivet om midlertidighet. Forskning på fosterbarn sine synspunkter vil kunne tilføre feltet viktig informasjon om hvordan søkelyset på midlertidighet og arbeidet med å muliggjøre en tilbakeføring oppleves for barnet. Hvorvidt fokuset på midlertidighet ved omsorgsovertakelse

---

etter § 4-12, er forenelig med å ivareta barnets beste og behov for trygghet er et aspekt ved fenomenet som vi oppfordrer til å forske på. Informantene ønsket også mer klarhet omkring vektingen av ivaretagelse av barnets behov for relasjonell kontinuitet og stabilitet, opp mot målet om tilbakeføring. De synes det var vanskelig å vite hvordan de hensynene skulle ivaretas i praksis, som tydet på et behov for ytterligere presiseringer. Behov for mer forskning på midlertidighet kontra kontinuitet og stabilitet støttes opp av Bufdir. Det inkluderer spørsmål om hvordan man skal skape tilknytning mellom fosterbarn og fosterforeldre når målet er tilbakeføring til biologisk forelder (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022). Det å være tydelig på hvordan midlertidighet påvirker og oppleves for barnet var noe som flere informanter la trykk på, og som vi savner at forskning setter søkelys på.

Ifølge informantene var det lettere å forberede seg på en tilbakeføring dersom barnet var plassert i slektsfosterhjem, men at det medførte flere dilemmaer knyttet til blant annet negativ sosial arv (se 6.3.2.1). Vi ser dermed et behov for mer forskning på om og når slektsplasseringer er til det beste for barnet, i lys av målet om tilbakeføring. Skoglund og Thørnblad (2021b) anmoder til videre forskning på hva som er mest hensiktsmessig av slekt og kommunale fosterhjem. Forskningsbehovet støttes av Holtan et al. (2020) som generelt sett anmoder til videre forskning på kvaliteten og konsekvenser av plassering i slektsfosterhjem, opp mot kommunale fosterhjem. Det kunne vært interessant å forske på hvordan barnevernsansatte som har fulgt opp barn i slektsfosterhjem og samtidig drevet endringsarbeid med biologiske foreldre synes det sikret barnets utvikling, trygghet og stabilitet.

Det ble av flere informanter etterspurt forskning på hvordan endringsarbeid skal drives der de har fastslått at det er lite endringspotensiale hos foreldrene. Det gjelder de mest alvorlige sakene, der de eksisterende hjelpetiltakene ikke anses som aktuelle eller allerede er utprøvd. Det tyder på et behov for klarere retningslinjer og mer forskning på hvordan og når det skal drives endringsarbeid. Vi tenker det er nødvendig at retningslinjene inkluderer hvilke krav som stilles til å drive motivasjonsarbeid med foreldre som ikke erkjenner sine utfordringer eller ønsker å samarbeide om endring. Det kan også være grunn til å forske videre på om endringsarbeid med foreldre er effektivt dersom det blir gjennomført av andre instanser, som foreldrene i mindre grad har negative følelser til. Funnene våre indikerer generelt sett et behov for mer forskning på hvordan man kan sikre at endringene til foreldre er varige og reelle. I tillegg til forskning på hvordan man kan inkorporere mer systematisk og standardisering i

---

arbeidet med oppfølging av omsorgsplasseringer. En form for standardisering kunne vært nyttig for å sikre tydeligere faglighet i de skjønsmessige vurderingene som tas i en tilbakeføringsprosess.

---

8. Referanseliste

- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *The American Psychologist*, 44(4), 709-716. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.44.4.709>
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. N. (1978). *Patterns of attachment : a psychological study of the strange situation*. Lawrence Erlbaum.
- Aksnes, S. N., Kotsbakk, K. K. N., Lilleås, V., Mo, A.-K., & Nøsen, A. E. (2021, 16. desember). Kommunar får meir ansvar for barnevern - fleire er bekymra. *NRK*. <https://www.nrk.no/mr/meir-ansvar-for-barnevernet-ventar-kommunane-etter-nyttar-1.15741377>
- Askland, L., & Sataøen, S. O. (2019). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst* (4 utg.). Gyldendal.
- Aspin, D. N. (1995). Logical empiricism, post-empiricism and education. I P. Higgs (Red.), *Metatheories in philosophy of education* (s. 21-49). Thorold's Africana Books. <https://philpapers.org/rec/ASPLEP>
- Bae, B. (2007, 10. januar). *Å se barn som subjekt - noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-so-m-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>
- Barne- og familiedepartementet. (2020). *Informasjonsskriv om behandlingen av barnevernssaker - nye avgjørelser fra Høyesterett* (20/2311-3). Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/f29d37d4e9e04d8891693415c19e411c/informasjonsskriv-om-barnevernssaker---nye-retningslinjer-fra-hoyesteretts-om-saksbehandling.pdf>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2016). *Utredning av et nasjonalt kvalitetssystem og samordnet digital forvaltning i barnevernet*. Bufdir. https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Utredning_av_et_nasjonalt_kvalitetssystem_og_samordnet_digital_forvaltning_i_barnevernet.pdf
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2022). *Bufdirs arbeid med forskning 2021*. Bufdir. [https://www.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/ufdirs_arbeid_med_forskning_2021.pdf](https://www.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/bufdir/ufdirs_arbeid_med_forskning_2021.pdf)

-
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (u.å). *Samvær - retningslinje for vurdering av samværsordning ved omsorgsovertakelse*. Bufdir.
https://bufdir.no/fagstotte/produkter/samvar_retningslinje_for_vurdering_av_samvars_ordning_ved_omsorgsovertakelse/-_heading-contentlink-124657
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernsloven>
- Bateman, A. W., & Fonagy, P. (2007). *Mentaliseringsbasert terapi av boaderline personlighetsforstyrrelse, en praktisk veileder*. Arneberg Forlag.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Attachment* (Vol. 1). Hogarth Press.
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S., & Smith, L. (2019). *Barn og relasjonsbrudd : Bind 2 : Mikroseparasjoner: Tilknytningsbasert forståelse, utredning og behandlingstiltak*. Fagbokforlaget.
- Brinkmann, S., & Kvale, S. (2015). *Interviews: Learning the craft of qualitative research interviewing* (3 utg.). SAGE.
- Brynildsrud, K. (2016). Trenger vi et biologisk prinsipp i barnevernloven? Noen betraktninger i kjølvannet av NOU 2012: 5 og Prop. 106 L (2012-2013). *Tidsskrift for Familierett, Arverett og Barnevernrettslige Spørsmål*, 14(3), 264-298.
<https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2016-03-03>
- Bunkholdt, V. (2000). *Utviklingspsykologi* (2 utg.). Universitetsforlaget.
- Bunkholdt, V. (2017). Ikke ta selvfølgelighetene selvfølgelig: Når selvfølgeligheter møter virkeligheten. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 94(4), 274-288.
<https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-04-05>
- Bunkholdt, V., & Kvaran, I. (2021). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid* (2 utg.). Gyldendal.
- Christiansen, Ø., & Kojan, B. H. (2016). *Beslutninger i barnevernet*. Universitetsforlaget.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design : qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4 utg.). SAGE.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry & research design : choosing among five approaches* (4 utg.). SAGE.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6 utg.). Gyldendal akademisk.
- Daniel, B., Wassell, S., & Gilligan, R. (2010). *Child development for child care and protection workers* (2 utg.). Jessica Kingsley Publishers.

-
- Daro, D. (2019). A shift in perspective: A universal approach to child protection. *The Future of Children*, 29(1), 17-40. <https://www.jstor.org/stable/26639554>
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. De nasjonale forskningsetiske komiteene. <https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/tidligere-versjoner/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi.pdf>
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. De nasjonale forskningsetiske komiteene. <https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora.pdf>
- Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre). (2018). *Lov om endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)* (LOV-2018-04-20-5). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2018-04-20-5>
- Forskrift om fosterhjem. (2004). *Forskrift om fosterhjem* (FOR-2003-12-18-1659). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2003-12-18-1659>
- Frøyland, L. (2017). *Systemisk samtale : psykososialt samarbeid med barn, ungdom og foreldre*. Fagbokforlaget.
- Fuentes, M. J., Bernedo, I. M., Salas, M. D., & García-Martín, M. A. (2019). What do foster families and social workers think about children's contact with birth parents? A focus group analysis. *International Social Work*, 62(5), 1416-1430. <https://doi.org/10.1177/0020872818775475>
- Gerds-Andresen, T. (2020). Fastsettelse av samvær ved omsorgsovertakelse. *Kritisk Juss*, 46(2), 125-153. <https://doi.org/10.18261/issn.2387-4546-2020-02-05>
- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Norges Grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17>
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2 utg.). Fagbokforlaget.
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59-82. <https://doi.org/10.1177/1525822X05279903>

-
- Havik, T., & Christiansen, I. (2009). Plassert av barnevernet – får barnet en situasjon preget av stabilitet? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 86(1), 28-39.
<https://doi.org/https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2009-01-04>
- Holtan, A., Thørnblad, R., & Skoglund, J. (2020). *Slektsfosterhjem : mellom barnevern og familie*. Gyldendal.
- Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring : innføring i metode for helse- og sosialfagene* (2 utg.). Høyskoleforlaget.
- Jacobsen, D. I. (2021). *Forståelse, beskrivelse og forklaring : innføring i metode for helse- og sosialfagene* (3 utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Jacobsen, H. (2009). Fosterbarn med tilknytningsvansker og tilknytningsforstyrrelser - hvilke veilednings- og behandlingsmetoder bør vi anbefale? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 86(1), 40-51. <https://doi.org/https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2009-01-05>
- Jacobsen, H., Ivarsson, T., Wentzel-Larsen, T., Smith, L., & Moe, V. (2014). Foster parents' state of mind with respect to attachment: Concordance with their foster children's attachment patterns at 2 and 3 years of age. *Infant Mental Health Journal*, 35(4), 297-308. <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/imhj.21447>
- Jørgensen, T. W., & Lillevik, O. G. (2016). Traumebevisst omsorg i arbeid med voldsutsatte barn. I K. Mevik, O. G. Lillevik, & O. Edvardsen (Red.), *Vold mot barn : teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* (s. 186-204). Gyldendal akademisk.
- Karterud, S., Folmo, E. J., & Kongerslev, M. T. (2020). *Mentaliseringsbasert terapi (MBT)*. Gyldendal.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (2000). Participatory action research. I N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Red.), *Handbook of qualitative research* (2 utg., s. 567-605). SAGE.
- Killén, K. (2003). Barns tilknytning. *Psyke & Logos*, 24(2), 573-587.
<https://tidsskrift.dk/psyke/article/view/8642>
- Killén, K. (2019a). *Sveket : II : Ansvar og (be)handling* (5 utg.). Kommuneforlaget.
- Killén, K. (2019b). *Barndommen varer i generasjoner : forebygging er alles ansvar* (4 utg.). Kommuneforlaget.
- Kommunesektorens organisasjon. (2022, 27. april). *Barnevernet i endring*. KS.
<https://www.ks.no/fagomrader/barn-og-unge/barnevern/barnevernet-er-i-endring/?fbclid=IwAR15N22grNCa3OMdxjUPA2t0NZHWpKqFWa2synRHk1uig3nrDJV7OuRybJE>

-
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3 utg.). Gyldendal akademisk.
- Kvello, Ø. (2012). Tidlig barneverninsats med utgangspunkt i tilknytningsforskning. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 89(3), 116-134.
<https://doi.org/https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2012-03-02>
- Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko : skadelige omsorgssituasjoner* (2 utg.). Gyldendal akademisk.
- Langsrud, E., Fauske, H., & Lichtwarck, W. (2017). Et maktperspektiv på «gode nok foreldre» i barnevernets kontekst. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 94(2), 126-138.
<https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-02-05>
- Lemjan, K. H. (2015). Hvilke utfordringer står vi overfor i møtet med de sårbare barna og deres familier? - Eksempler fra praksis og drøfting av tiltak for et mer helhetlig barnevern. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 92(4), 254-266.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-04-02>
- Maaskant, A. M., Rooij, F. B. V., Bos, H. M. W., & Hermanns, J. M. A. (2015). The wellbeing of foster children and their relationship with foster parents and biological parents: a child's perspective. *Journal of Social Work Practice*, 30(4), 379-395.
<https://doi.org/10.1080/02650533.2015.1092952>
- Main, M., & Solomon, J. (1986). Discovery of an insecure disorganized/disoriented attachment pattern: Procedures, findings and implications for the classification behavior. I T. B. Brazelton & M. W. Yogman (Red.), *Affective development in infancy* (s. 95-124). Ablex.
- Malterud, K. (2001). Qualitative research: Standards, challenges, and guidelines. *Lancet*, 358(9280), 483-488. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(01\)05627-6](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(01)05627-6)
- Malterud, K. (2012). Systematic text condensation: A strategy for qualitative analysis. *Scand J Public Health*, 40(8), 795-805. <https://doi.org/10.1177/1403494812465030>
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4 utg.). Universitetsforlaget.
- Malterud, K. (2019). *Qualitative metasynthesis : a research method for medicine and health sciences*. Routledge.
- Malterud, K., Siersma, V. D., & Guassora, A. D. (2021). Information power: Sample content and size in qualitative studies. I P. M. Camic (Red.), *Qualitative research in*

-
- psychology: Expanding perspectives in methodology and design* (2 utg., s. 67-81). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000252-004>
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2016). *Designing qualitative research* (6 utg.). SAGE.
- McWey, L. M., & Cui, M. (2021). More contact with biological parents predicts shorter length of time in out of home care and mental health of youth in the child welfare system. *Children and Youth Services Review*, 128(09), 1-7.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2021.106164>
- Menneskerettsloven. (1999a). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven): Vedlegg 1. Den europeiske menneskerettskonvensjon med protokoller (autentisk engelsk tekst)* (LOV-1999-05-21-30). Lovdata.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_emk - KAPITTEL_emk
- Menneskerettsloven. (1999b). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven): Vedlegg 8. FNs konvensjon om barnets rettigheter med protokoller (norsk oversettelse) FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989* (LOV-1999-05-21-30). Lovdata.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8 - KAPITTEL_8
- Nordanger, D. Ø., & Braarud, H. C. (2017). *Utviklingstraumer : regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Fagbokforlaget.
- NOU 2012: 5 (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling, ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/e212cdbe211d4e699983049c3070870e/no/pdfs/nou201220120005000dddpdfs.pdf>
- NOU 2016: 16 (2016). *Ny barnevernslov, sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Barne- og likestillingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/53164b1e70954231b2a09d3fdec1888b/no/pdfs/nou201620160016000dddpdfs.pdf>
- O'Donoghue, T. (2007). *Planning your qualitative research project : an introduction to interpretivist research in education*. Routledge.
- Oftedahl, M. (2019). Norge dømt i Strasbourg i Strand Lobben-saken. *Fosterhjemskontakt*, 5, 54-55.
<https://www.fosterhjemsforening.no/wp-content/uploads/2019/10/FK-5-19-Norge-d%20i-Strasbourg-i-Strand-Lobben-saken.pdf>

[C3%B8mt-i-Stasbourg-i-Strand-Lobben-saken.pdf?fbclid=IwAR3ztFQ3JQcsnYdEysZqX6IvZJqyJesYabFe6Djd06g-3JP7_VpITrRK8kg](https://doi.org/10.1007/s10560-010-0192-y)

- Ponciano, L. (2010). Attachment in foster care: The role of maternal sensitivity, adoption, and foster mother experience. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 27(2), 97-114. <https://doi.org/10.1007/s10560-010-0192-y>
- Prop. 133 L (2020-2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/f325e4de00fb472f85a7a2b94124f531/no/pdfs/prp202020210133000dddpdfs.pdf>
- Prop. 169 L (2016 – 2017). *Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)*. Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/23e2789a4faf47a4b32ea0867ad3a111/no/pdfs/prp201620170169000dddpdfs.pdf>
- Punch, K. F. (2014). *Introduction to social research : quantitative & qualitative approaches* (3 utg.). SAGE.
- Rutter, M. (2006). Implications of resilience concepts for scientific understanding. *Ann N Y Acad Sci*, 1094(1), 1-12. <https://doi.org/10.1196/annals.1376.002>
- Sameroff, A. (2009). The transactional model. I A. Sameroff (Red.), *The transactional model of development: How children and contexts shape each other* (s. 3–21). American Psychological Association. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1037/11877-001>
- Sandelowski, M. (1995). Sample size in qualitative research. *Research in Nursing & Health*, 18(2), 179-183. <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/nur.4770180211>
- Schröder, N., & Sommer, D. (2017). Fadertilknytning i det udforskende rum - en korrektion af tilknytningsteorien. *Psyke & Logos*, 38(1), 246-264. <https://tidsskrift.dk/psyke/article/view/100083>
- Scott, C., & Monstad, M. (2011). Tilknytningsforstyrrelser hos barn i fosterhjem. *Fosterhjemskontakt*, 3, 2-10. <https://www.fosterhjemsforening.no/wp-content/uploads/2015/06/Tilknytningsforstyrrelse.pdf>
- Sieber, J. E. (1992). Research ethics and IRBs. I J. E. Sieber (Red.), *Planning ethically responsible research* (s. 3-13). SAGE. <https://doi.org/10.4135/9781412985406>

-
- Skau, G. M. (2013). *Mellom makt og hjelp : om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper* (4 utg.). Universitetsforlaget.
- Skilbred, D., & Moldestad, B. (2010). Når barn bor i fosterhjem - utfordringer i samarbeidet mellom foreldre og barneverntjenesten. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 87(1), 32-45.
<https://doi.org/https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2010-01-04>
- Skoglund, J., & Thørnblad, R. (2021a). Problemer med foreldresamvær i barnevernet – unge voksnes fortellinger. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(3), 210-228.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-03-05>
- Skoglund, J., & Thørnblad, R. (2021b). Økt rekruttering av slektsfosterhjem gir ikke nødvendigvis flere stabile fosterhjem. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(2), 154-156.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-02-06>
- Skogstrøm, L. (2021, 7. juli). Jusprofessor om barnevernet etter EMD-avgjørelser: - Vi kan risikere at flere barn må flytte flere ganger mellom fosterhjem og foreldre. *Aftenposten*.
<https://www.aftenposten.no/norge/i/mB716l/jusprofessor-om-barnevernet-etter-emd-avgjoerelser-vi-kan-risikere-a>
- Smith, L., & Ulvund, S. E. (1999). *Spedbarnsalderen* (2 utg.). Universitetsforlaget.
- Snoek, J. E., & Engedal, K. (2017). *Psykatri - for helse og sosialfagutdanningene* (4 utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Socialstyrelsen. (2018). *Grunnbok i BBIC: Barns behov i centrum: Kunskapsstöd för socialtjänstens bedömningar* (2018-10-20). Socialstyrelsen.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2018-10-20.pdf>
- Socialstyrelsen. (2020). *Barn i familjehem – umgänge med föräldrar och andra närstående: Kunskapsstöd för socialtjänstens bedömningar* (2020-3-6675). Socialstyrelsen.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2020-3-6675.pdf>
- Socialstyrelsen. (2021). *Att lyssna på barn i familjehem: En nationell brukarundersökning om familjehemsplacerade barns upplevelser av vården* (2021-3-7251). Socialstyrelsen.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-3-7251.pdf>

-
- Stortinget. (2021, 27. mai). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. Stortinget.
<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=84477>
- Syrstad, E., & Ness, O. (2021). «It is not just about doing or saying the right things»: Working systemically with parents whose children are placed in public care. *Journal of Family Therapy*, 43(3), 458-468.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1111/1467-6427.12339>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitative metoder* (5 utg.). Fagbokforlaget.
- Torgersen, A. M. K. (2013). Forklaringer på individuelle forskjeller i tilknytningsmønstre hos barn og voksne. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 50(1), 16-22.
<https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2013/01/forklaringer-pa-individuelle-forskjeller-i-tilknytningsmonstre-hos-barn-og>
- Triseliotis, J., Sellick, C., & Short, R. (1995). *Foster care : theory and practice*. B.T. Batsford.
- Vis, S. A., Christiansen, Ø., Havnen, K. J. S., Lauritzen, C., Iversen, A. C., & Tjellflaat, T. (2020). *Barnevernets undersøkelsesarbeid- fra bekymring til beslutning. Samlede resultater og anbefalinger* (9788293031758). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
https://issuu.com/norbyekonsept/docs/rkbu_rapport_okt2020?fr=sNDJhMzIwNzUwMzg

---

9. Vedlegg

1. Informasjonsskriv og samtykkeerklæring
2. Intervjuguide
3. Godkjenning NSD

1. Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet «Barnevernsansattes erfaringer med prosessen tilbakeføring av fosterbarn til biologiske foreldre»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å belyse barnevernsansattes erfaringer med prosessen som fremkommer når et fosterbarn skal tilbakeføres til deres biologiske foreldre. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Denne forskningen vil være hovedessensen i vår masteravhandling som har som formål å gi økt forståelse og informasjon om barnevernsansattes erfaringer med tilbakeføringssaker. Med dette som utgangspunkt kom vi frem til følgende problemstilling; *Hvordan opplever barnevernsansatte prosessen ved tilbakeføring av barn fra fosterhjem til biologiske foreldre knyttet opp mot et tilknytning- og endringsperspektiv?*

For å besvare problemstillingen vil vi utføre 8-10 kvalitative intervju der vi ønsker å gå i dybden på følgende forskningsspørsmål:

1. Hva er barnevernsarbeidernes erfaringer rundt det å ta hensyn til barnets mening om sin tilknytning i prosessen ved tilbakeføringssaker?
2. Hvordan vurderer barnevernsansatte barnets tilknytning og blir denne vurderingen vektlagt i beslutningsprosessen til fylkesnemnda?
3. Hva er barnevernsarbeidernes erfaringer rundt endringsarbeid med biologiske foreldre mens barnet er i fosterhjem?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitet i Bergen er ansvarlig for prosjektet ved prosjektansvarlig Sara Jahnke.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget er trukket basert på relevant arbeidserfaring. I denne sammenhengen innebærer det at du jobber tett på saker som omhandler tilbakeføring av fosterbarn. Et utvalgs-kriterium er også at du tilhører et barnevernkontor i Vestland fylke. Det er grunnet vårt ønske om å innhente data fra ulike barnevernkontor, men som er fra det samme geografiske området.

Henvendelsen er sendt til ulike barneverntjenester på Vestlandet.

Vi har oppnådd kontakt med deg enten gjennom din avdelingsleder eller via våre kollegaer.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metoden for dette forskningsprosjektet er kvalitativt intervju. Det vil bli tatt notater og lydopptak av intervjuene slik at de senere kan transkriberes. Dataen som samles inn, vil bli oppbevart elektronisk på SAFE. SAFE er en teknologisk løsning for sikker behandling av sensitive personopplysninger i forskning. Det vil kun være anonymisert data som oppbevares elektronisk på student pc-er.

- «Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du stiller til et intervju som vil ta deg mellom 30 og 45 minutter. Intervjuet vil innebære spørsmål knyttet til dine erfaringer rundt ivaretagelse av barnets stemme, endringsarbeid med biologiske foreldre og noe om erfaringer med fylkesnemnda. Spørsmålene vil gå ut fra et tilknytning- og endringsperspektiv, som er fokuset i denne masteroppgaven. Lydopptak og notater vil tas fra intervjuet».

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Personer som vil ha tilgang til dine opplysninger:

- Ingvild Lind (student)
- Julie Romark (student)
- Sara Jahnke (veileder)
- Heidi Marie Kirkeng Meling (assisterende veileder)

Tiltak vi vil gjøre for å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til dine opplysninger:

- Navnet og kontaktopplysningene dine vil bli erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data
- Ettersom datamaterialet vil anonymiseres før det tas i bruk og vil deltakerne ikke kunne gjenkjennes i den vitenskapelige publikasjonen.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Personopplysninger og opptak slettes når oppgaven er godkjent, noe som etter planen er våren 2022.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Bergen har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

-
- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
  - å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
  - å få slettet personopplysninger om deg
  - å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Bergen ved Ingvild Lind: 405 22 161, ingvlind@gmail.com; Julie Romark: 450 71 004, juliefromark@hotmail.com; Sara Jahnke (veileder): 555 88 613, sara.jahnke@uib.no
- Vårt personvernombud: Janecke Helene Veim: 555 82 029 eller 930 30, Janecke.Veim@uib.no.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på e-post (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*barnevernsansattes erfaringer med prosessen ved tilbakeføring av barn fra fosterhjem til biologisk familie*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- at intervjuet tas opp med lydopptaker og senere transkriberes
- at opplysninger om meg kan lagres etter prosjektslutt, frem til masteroppgaven har blitt godkjent.
- at Ingvild Lind, Julie Romark, Sara Jahnke og Heidi Marie Kirkeng Meling tilgang til mitt intervju.
- At erfaringene jeg deler blir anonymt brukt som en del av en masteroppgave

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

2. Intervjuguide

Introduksjonsspørsmål:

1. Fortell meg kort om din arbeidserfaring med barnevernsarbeid knyttet opp mot oppfølging av fosterhjem
2. Tenk tilbake på en tilbakeføringssak. Hva gjorde at tilbakeføringen ble vellykket?
  1. Er det noe du ser i dag som du ville gjort annerledes?

Barnets tilknytning

3. Kan du fortelle litt om hensynet til barnets tilknytning underveis i prosessen?
  1. Og hvordan påvirker barnets **alder** tilknytningsarbeidet?
4. Bruker du noen **spesifikke metoder** når du skal vurdere barnets tilknytningskvalitet?
5. Bruker du noen **spesifikke metoder** når du skal vurdere om barnets tilknytningsstrategi har endret seg etter plassering (og før en tilbakeføring)?
6. **Loven** sier at «Avgjørelsen skal likevel ikke oppheves dersom barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet om det blir flyttet» - hva dine erfaringer med å ta hensyn til dette?

Lengde på fosterhjemsoppholdet

7. Hvordan vektlegger du lengden på oppholdet med tanke på tilknytning når du tar vurderinger om tilbakeføring?
8. Hvordan vektlegges dette opp mot det biologiske prinsippet?

Barnets stemme

9. Kan du si noe om det å ta hensyn til barnets stemme når det kommer til tilknytning?
10. Hvordan opplever du at **tidspress** har betydning for barnets rett til å bli hørt?

Nå som vi har snakket litt om tilknytning vil vi gjerne **også** snakke litt om dette med endringsarbeid.

Endringsarbeid

11. Hvordan driver dere endringsarbeid med biologiske foreldre mens barnet er i fosterhjem?
12. Ser du noen **gjennomgående utfordringer** i møte med endringsarbeidet med biologiske foreldre?
13. Kan du si noe om din erfaring med hvorvidt foreldrene får **trent på** de nye ferdighetene sammen med barnet som er i fosterhjem?
  1. bruker dere **samværene** til dette? ser du noen **utfordringer** med det?
  2. Opplever du at **samvær** har betydning for barnets tilknytning?
14. Kan du si noe om hvordan du kvalitetssikrer at endringene er **reelle og varige** i forkant av en potensiell tilbakeføring?
15. Er det noe mer du ønsker å **tilføye** før vi avslutter intervjuet?

---

3. Godkjenning NSD

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

about:blank

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

Vurdering

Referansenummer

706559

Prosjekttittel

Barnevernets erfaringer med prosessen i tilbakeføringssaker - Masteroppgave

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Bergen / Det psykologiske fakultet / Hemil-senteret

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Sara Jahnke, sara.jahnke@uib.no, tlf: 55588613

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Julie Foshaug Romark og Ingvild Lind, juliefromark@hotmail.com, tlf: 45071004

Prosjektperiode

09.08.2021 - 15.06.2022

Vurdering (1)

13.09.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 13.09.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» i menylinjen øverst i meldeskjemaet. Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Om invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.06.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

TAUSHETSPLIKT

Siden utvalget har taushetsplikt er det svært viktig at intervjuene gjennomføres på en slik måte at taushetsplikten overholdes. Intervjuer og informanter har sammen ansvar for dette, og bør innledningsvis i intervjuene drøfte hvordan dette skal håndteres. Vi minner om at informantene dine ikke kan gi opplysninger som kan identifisere en enkeltbarn eller familie, direkte eller indirekte. Vi anbefaler at dere er spesielt oppmerksomme på at identifiserende bakgrunnsopplysninger må utelates og at dere er forsiktige ved å bruke eksempler under intervjuene.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no>

/personverntjenester/fulle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!